

Unges valg af uddannelse efter folkeskolen

Et kvalitativ studie af folkeskoleelevers
oplevelse af afslutning af folkeskolen

Marianne Bjerg Hansen

Speciale – 10. Semester Sociologi - 2019

Vejleder: Ann-Dorte Pedholt Christensen
Antal anslag: 179.624

Forord

Et særlig tak til min vejleder, Ann-Dorte, som har været en stor hjælp under hele processen. Både da der være medvind, og da der var modvind.

Tak til de tre skoler og især eleverne, som har givet mig mulighed for at få indsigt i deres tanker og oplevelser i forbindelse med deres afslutning af folkeskolen.

Tak til Sofie, der har været en enorm hjælp som observatør i forbindelse med afholdelsen af fokusgruppeinterviewsne.

Og tak til mit kommende arbejde – som har troet på mig tidligt i processen.

En særlig tak til korrekturlæseren

Summary

Studies about the education system have been extensive for several years. These studies have generally used quantitative methods and focused on circumstances on macro level. This thesis wants to contribute to the part of existing literature on gender and school life. Apart from that this thesis also adopt theory about youth and how is it to be young in modern society.

From a political aspect and council from minister of education there is a higher focus on the individual – and how the individual can choose their education based on competences, talent and interest. This thesis also clarifies the challenge and prospective issues of social considerations, in that this thesis has a focus on gender. Because studies indicate that there are gender inequalities and choice of education which unfold in youth education, university education and on the Danish labour market. These challenges contribute the incentive of this thesis.

This thesis provides a focus on public school students and on which factors influences what education young students choose after primary school. The thesis indicate that identity formation of the young students is essential – and is relevant in this context.

The methods in this case study includes a mix-methods containing three focus group interviews and four semi-structured follow-up interviews. These interviews are framed at three different school all located in Aarhus. Both the time and place are accurately selected. That means the three selected schools express both overall average marks and geographic location. To obtain variety in the focus group it was a target that those present in the focus group were dissimilar gender and had chosen their education after primary school. The focus group also contribute knowledge of interaction and how the interaction between classmates occur.

The analysis of the above finds that young students in the end of primary school have ambitions and dreams for the future. These are not just about the recently chosen education, but also concern future careers, working life, family relations and leisure time. The young students desire a working life where flexibility and independence are significant. The analysis also concludes, that the young student's choice of education after primary school is targeted and deliberated. Beside that the analysis also finds that the achievement-oriented society still is relevant and the students will not risk choosing

the “wrong” education. Individualization theory, existence research and research about the youth is the theoretical frame and contributed to the analysis of the formulation of the problem.

Indholdsfortegnelse

1. Problemfelt	7
1.1 Indledning	7
1.2 Dokumentation for problemfelt	8
1.2.3 Kønsstereotype uddannelser	8
1.2.4 Kønsdiskussionen og skolekulturen	10
1.2.5 Udvikling af kønnet i uddannelsessystemet	10
1.3. Problemformulering	11
1.4 Afgrænsning	12
1.5 Begrebsafklaring	12
2. State of the art	13
2.1 Kønsforskning	13
2.2 Ungdomsforskning	14
2.3 Uddannelse og arbejdsmarkedet	16
2.4 Opsamling og videnshul	18
3. Metode	20
3.1 Specialets projektdesign	20
3.2 Et casestudie som forskningsdesign	21
3.3 Valg af case	22
3.4 Metodekombination: Fokusgruppeinterviews samt interviews	22
3.5 Fokusgruppeinterview	23
3.6 Opfølgende semistrukturerede interviews	24
3.7 Rekruttering af informanter	25
3.8 Afholdelse af fokusgruppe- og semistrukturerede interviews	26
3.9 Interviewguide	27
3.10 Det videnskabsteoretiske ståsted	28
3.11 Transskribering	29
3.12 Efterrationalisering af interviews	30
3.13 Intern, ekstern validitet og reliabilitet	30
4. Analyse	32
4.1 Strategien for: Præsentation af skoleprofil	32
4.2 Skole A	33
4.3 Skole B	38
4.4 Skole C	44
5. Teori	49
5.1 Modernitetsteori	49
6. Tværgående analyse	53
6.1 Valg af uddannelse	54
6.2 Identitet	66
6.3 Karriere og fremtid	75
8. Konklusion	88
9. Litteraturliste	91
10. Bilag	95

1. Problemfelt

1.1 Indledning

En rapport fra Udvalget om Ligestilling i dagtilbud og uddannelse udarbejdet af Undervisningsministeriet skildrer betydelige udfordringer i den danske folkeskole. Dette omhandler blandt andet, at drengene fagligt halter bagefter. Derudover er størstedelen af eleverne i specialundervisningen drenge. Desuden viser trivselsundersøgelser, at pigerne generelt trives væsentligt dårligere end drengene i skolen (Undervisningsministeriet 2017a: 4). Disse skævheder vurderer Udvalget for ligestilling i dagtilbud og uddannelse har konsekvenser for både samfundet og for det enkelte individ, idet samfundet ikke formår at udnytte talentet. Og individet risikerer at miste muligheden for at udvikle kompetencer og evner – hvilket kan have konsekvenser for omfanget af muligheder senere i livet (Undervisningsministeriet 2017a: 4).

”Jeg lægger stor vægt på, at alle piger og drenge har frihed til at være dem, de er, og har frihed til at vælge uddannelsesretning efter egne interesser, kompetencer og motivation. Det skal vi alle skabe de bedste rammer for,”

(Merete Riisager I: Undervisningsministeriet: 2017).

I ovenstående citat af Undervisningsminister Merete Riisager (LA) illustreres det, at der fra politisk side er et ønske om både piger og drenge har mulighed for at vælge uddannelse ud fra egne kompetencer og evner. Etableringen af udvalget *’Ligestilling i dagtilbud og uddannelse’*, understreger endvidere interessen for at øge den forskningsmæssige evidens på områderne om køn, ligestilling og undervisning. Valg af uddannelse menes derfor at afhænge af elevens evner og talent. Danmarks Lærerforening påpeger endvidere behovet for bredere rammer og mere indsigt i den enkelte elev – således eleven trives og udvikles – og dermed udnytter både det faglige og personlige potentiale. I forlængelse af dette mener Danmarks Lærerforening, at lærerne har en særlig opgave i at inkludere yderligere fokus på elevernes personlige udvikling – og derved større kendskab og opmærksomhed på køn (DLF 2018).

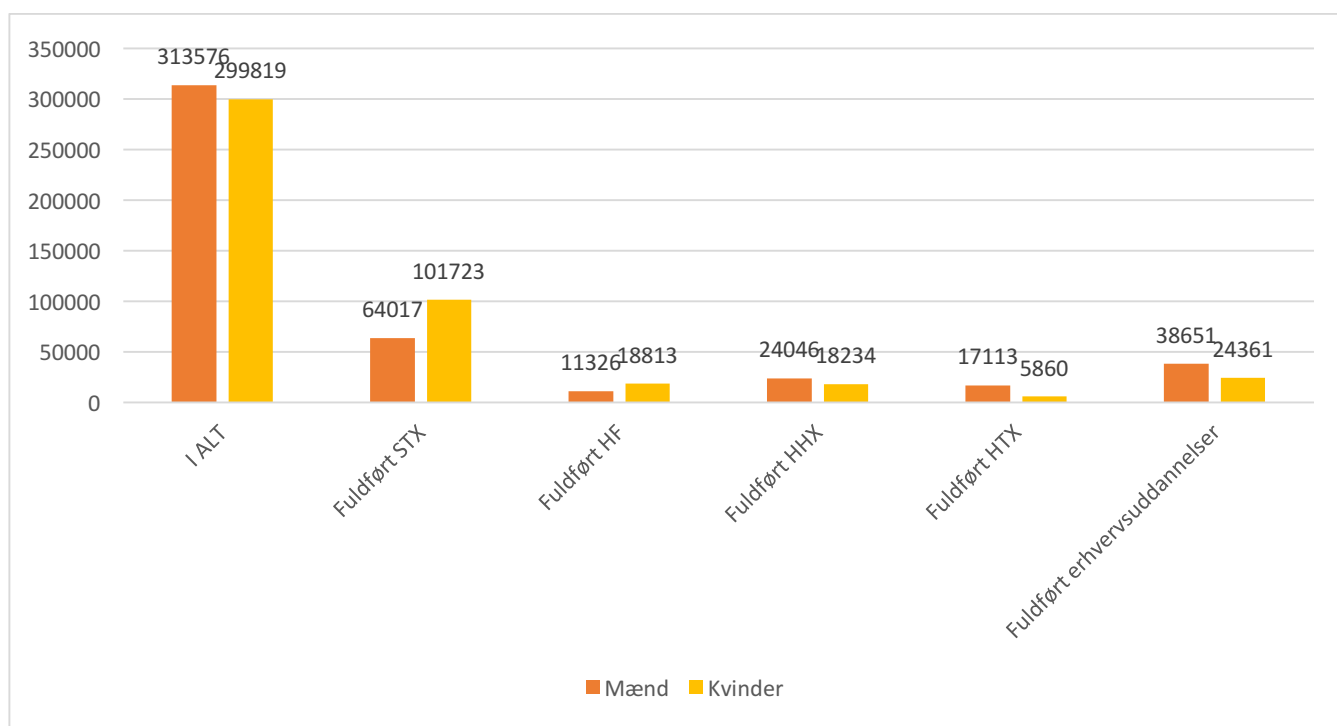
Det er derved nærliggende at undersøge, hvorvidt dette er tilfældet – og dermed hvorvidt eleven i den danske folkeskole oplever at have frie muligheder for valg af uddannelse. Og endvidere hvilke bagvedliggende dimensioner der ligger bag elevernes valg, tanker og overvejelser om uddannelse i fremtiden.

1.2 Dokumentation for problemfelt

1.2.3 Kønssstereotype uddannelser

Nedenstående figur illustrerer statistik på antallet af fuldførte uddannelse for 18-25 årige i 2017. I figuren indgår ungdomsuddannelser STX, HF, HHX og erhvervsuddannelse. Der måles desuden på køn.

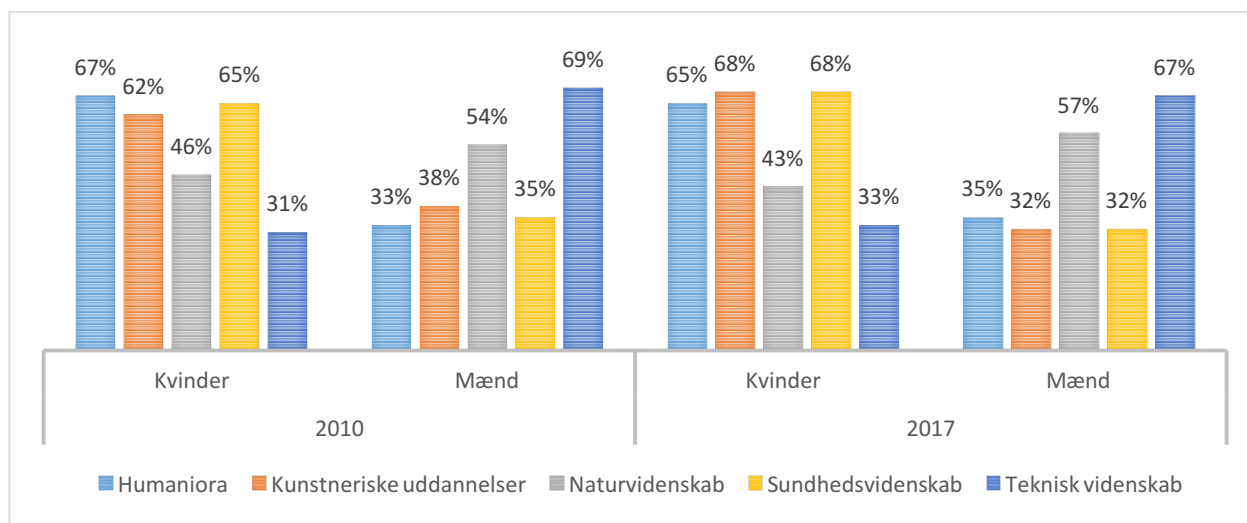
Figur 1: Antal fuldførte uddannelse for 18-25 årige, 2017.

(DST 2018).

Tallene i figuren viser, at piger er overrepræsenterede på både STX og HF og dermed de mere almene studentereksamener. 40.000 flere piger end drenge har gennemført en STX i 2017. Modsat er andelen af drenge større på HTX og Erhvervsuddannelser. Kønsfordelingen på erhvervsuddannelser er dermed skæv, idet 39 % er piger og 61 % er drenge (DST 2018). Den samme skævhed fortsætter på de videregående uddannelser, hvor kønnet også har betydning for, hvilken studieretning der vælges.

Figur 2: Udvikling i kønsfordeling på udvalgte bacheloruddannelser.

(DST 2018)

I figur 2 ses kønsfordelingen på bacheloruddannelser fordelt på forskellige fakulteter. I figuren sammenlignes tallene fra 2010 med 2017. Generelt er andelen af kvinder overrepræsenterede på humaniora, de kunstneriske uddannelser og sundhedsvidenskabelig uddannelser. På disse uddannelser er andelen af kvinder henholdsvis 65 %, 68 % og 68 % i 2017. Mændene befinder sig modsat på teknisk videnskab, hvor 67 % er mænd. Kønsopdelingen på de naturvidenskabelig uddannelser fordeler sig mere jævnt, dog med en lidt større andel af mænd (43 % kvinder og 57 % mænd). Med afsæt i tallene kan der konkluderes, at der fortsat eksisterer en kønnet ulighed på de forskellige fakulteter. Disse tal skal naturligvis ses i lyset af, at den kønnede ulighed har været betydelig højere tidligere.

KVINFO har med afsæt i nye tal fra Danmarks Statistik forsøgt at undersøge ligheder og forskelle mellem kvinder og mænd med nedslag i tre generationer. Nedslagene i de tre generationer forsøger at indfange tre forskellige livsstadier: Unge under uddannelse, voksne mellem 30-39 og familiestiftelse og ældre på 60 + på pension eller på vej til et liv som pensionist (Nielsen 2019). Artikelserien berører blandt andet emnet om uddannelsesvalg. Den velkendte retorik om mandejob og kvindejob er fortsat aktuel. Kønnen har afgørende betydning for, hvilken uddannelsesvej der vælges (Nielsen 2019).

1.2.4 Kønsskussionen og skolekulturen

Debatten om køn blusser jævnligt op i medierne. Emnerne vedrører især, hvorvidt kønsforskellene udspringer af kulturen eller biologien. De, som påpeger biologien som forklaring på kønsforskellene mener, at skolen er nødsaget til at tage højde for den biologiske forskel mellem piger og drenge. Eksempelvis at drenge særligt har brug for den fysiske aktivitet, konkurrence m.m., hvorimod det passer pigerne bedre at udføre stillesiddende aktiviteter. I forlængelse af dette kan det således diskuteres, hvorvidt den danske folkeskole er indrettet fordelagtigt for både piger og drenge. Ifølge Professor Niels Egelund, så kan undervisningsformer og aktiviteter i folkeskolen med fordel efterses, da folkeskolen, ifølge ham, er indrettet til pigernes favør (Egelund in: Jensen 2013).

Andre mener, på den anden side, at forskellene mellem piger og drenge skal findes i kulturen og de forventninger, der er til kønnet. Lærernes og pædagogernes forventninger til kønnet har afgørende betydning for eleven, idet lærernes forventninger til elevens viden, kompetencer og udviklingsmuligheder bliver indfriet. Resultatet bliver dermed selvopfyldende profetier. Der 'tales' forskelligt til piger og drenge, både ubevidst og bevidst. Dette kan være medvirkende til at skabe afgørende konsekvenser og problematikker for eleven. Der hersker muligvis en besværlig distance mellem forventningen til en "rigtig" pige og en "rigtig" dreng – hvilket kan bevirke yderligere komplikationer for, hvad der karakteriseres og forventes af en rigtig elev (Egelund in: Jensen 2013).

"Pigefnidder", "drengestreger" og andre stereotype forståelse af kønnet har afgørende betydning for elevens læring og udvikling. Disse binære stereotype kønsforståelser reproduceres kontinuerligt fra voksen til barn og fra barn til voksen. Svaret på, hvorvidt det danske uddannelsessystem passer bedre til pigerne end drenge, kan muligvis findes i skolens stereotype opfattelse af køn og lærernes forventninger til eleven (Nørgaard 2011).

1.2.5 Udvikling af kønnet i uddannelsessystemet

Mulighederne for uddannelse både for mænd og kvinder har gennem historien været over for en markant udvikling. For ca. 100 år siden var der blot 900 danskere, som tog en studentereksamen (2 % ud af årgangen af 19-årige). I 2014 var tallene 46.000, hvilket svarer til 62 % af årgangen. Ud over denne generelle udvikling for begge køn, så har udviklingen for kvinder i forhold til uddannelse særligt været ude for massive forandringer.

Kvinder har tidligere været udelukket fra at studere på universitet. Årsagen til dette kan findes i de kønsforståelser og stereotyper, som var indlejret i den historiske epoke – dette omhandlede en forestilling om, at kvinder ikke havde brug for uddannelse, da de skulle giftes, stå for det praktiske i hjemmet samt passe børnene.

Velfærdsstatens fremvækst og mulighederne for uddannelsesstøtte (SU) medvirkede til, at der særligt i 60'erne og 70'erne var en stigning i antallet af studenter. Kvinderne er endda kommet så meget med, at de nu har overhalet mændene på flere parametre. Kvindebevægelsernes etablering har endvidere også en central betydning for udviklingen af kvindernes uddannelsesmuligheder. I figur 1 ovenfor illustrerede nærværende problemstilling, som netop omhandler det kønsopdelte erhverv og uddannelsesposition. De traditionelle ”kvindefag”, såsom sygeplejersker, pædagoger og SOSU’er eftersøger fortsat mændene (Poulsen 2016).

1.3. Problemformulering

Dette speciale beror derfor på en interesse i at undersøge, hvilke mekanismer og faktorer, der ligger bag unges valg af uddannelse og fremtidsdrømme. Specialets omdrejningspunktet omhandler netop, hvordan eleverne oplever at vælge uddannelse, og hvad det betyder for deres overvejelser og tanker om fremtiden og uddannelse. Problemformuleringen er dannet ud fra ovenstående problemfelt, dokumentation for problemfelt, eksisterende forskning og egen forforståelse for emnet. Problemformuleringen forsøger desuden at afspejle det eksplorative og induktive afsæt.

Dette speciale forsøger at besvare følgende problemformulering:

Hvilke faktorer oplever folkeskoleelever har betydning for deres valg af uddannelse efter folkeskolen, og hvordan påvirker det deres identitetsdannelse?

1.4 Afgrænsning

Specialet beror på en interesse i netop at undersøge de unge. Derfor er denne undersøgelse afgrænset til unge folkeskoleelever, som er i udskolingen og dermed i afslutningen af deres folkeskoletid. Specialet er endvidere afgrænset til det indsamlede empiriske materiale indfanget igennem de danske folkeskoler. Netværket og allerede etablerede kontakter vil muliggøre indsamlingen. Valget af informanter er også afgrænset, således det kun er 9. Klasseelever, idet de netop har valgt, hvilken uddannelse de skal begynde på efter sommerferien. Rekruttering af informanter beskrives dybdegående i metodeafsnittet. I forbindelse med rekruttering af informanter vil skolernes geografiske placering samt karaktergennemsnit også indgå som væsentlige faktorer, da det antages, at der kan være forskellige forhold, som har indflydelse på de unges overvejelser og tanker om fremtiden.

1.5 Begrebsafklaring

Ud over ovenstående afgrænsning er det væsentligt, at det er nødvendigt at begrebsafklare *valg af uddannelse*. I denne sammenhæng er det valgt, at alle uddannelser efter folkeskole, det vil sige efter 9. klasse, kaldes uddannelse. Derfor er informanter, som har valgt 10. klasse eller efterskole ikke fravalgt. Dette er valgt, da alle valg af uddannelser efter 9. klasse er elevens eget valg. Dette skyldes blandt andet, at 24-25 % af eleverne på 9-10 classes overgang i Aarhus Kommune (i 2017) går på efterskole. Derfor er det valgt, at dette aspekt også er interessant at inddrage (Nørtoft 2018). Således, at valg af uddannelse efter folkeskolen ikke kun drejer sig om de elever, som vælger STX, HTX m.fl. men i stedet, alle valg af uddannelser etc. efter 9. klasse, da fravalget af disse elever vil medføre en skævhed, og ikke indfange specialets egentlig incitament.

2. State of the art

Forskning inden for valg af uddannelse er omfattende og rummer en mangfoldig palet af vinkler. I denne behandling af eksisterende forskning på området nævnes både kvantitative og kvalitative undersøgelser. Dette er i et forsøg på at vise en bred vifte af netop den eksisterende forskning. Desuden tages der afsæt i specialets tre væsentligste dimensioner: køn, uddannelse og unge. Undersøgelserne fokuserer hverken kun på piger eller kun på drenge. Dette skyldes, at problemstillingen og problemformuleringen i specialet heller ikke forsøger at anskueliggøre det ene køn alene.

Forskning på området har de seneste år særligt berørt emner om karakterkrav, præstationssamfund og adgangskrav på uddannelser. Der kan herved argumenteres for, at forskningen især har koncentreret sig om faktuelle tal og udtalelser fra politikere og forskere. Derudover har de metodiske værktøjer særligt været kvantitative. Den manglende vinkel på den egentlig aktør i problemstillingerne, netop de unge, synes at mangle. Dette er derfor medvirkende til at danne incitamentet for dette speciale.

2.1 Kønsforskning

Klasserumsobservationer fra 0-9. Klasse

Fra 1992 til 2001 har Harriet Bjerrum Nielsen kontinuerligt fulgt den samme skoleklasse i Oslo. Undersøgelsen anvender både klasserumsobservationer og interviews. Formålet med undersøgelsen ses i interessen for at udarbejde en konkret beskrivelse af både livet i skolen og opvæksten (Nielsen 2009: 17). Undersøgelsen indfanger blandt andet, hvordan relationer mellem klassekammerater skabes, og hvordan relationer mellem lærere og elever etableres, da netop disse har afgørende betydning for læring. Bjerrum Nielsen har formuleret tre store projekter, som indfanger elevernes skoleliv:

- 1) At tilegne sig faglige kompetencer og færdigheder
- 2) At etablere en gruppe af jævnaldrende
- 3) At deltage i klassens kommunikationsformer og autoritetsrelationer.

I beskrivelsen af klassens udvikling inddrages forskelle og ligheder mellem køn, klasse og etnicitet. Desuden beskrives det i *skoleliv*, at lærerne har dannet lavere forventninger til drengene end pigerne.

Dernæst opfordres dertil, at læreren kontinuerligt stiller spørgsmål til, hvordan det enkelte barn kan udvikles (Nørgaard 2011).

2.2 Ungdomsforskning

I 2006 havde Center for Ungdomsforskning (CEFU) eksisteret i fem år. Dette gav anledning til at opsamle, hvad de blandt andet var kommet frem til i løbet af de fem år, hvorfor ni forskellige artikler er fremvist særskilt i et samlet nummer *De bedste af de bedste* (Hansen & Sørensen 2006: 5). Artiklerne rummer forskellige problemstillinger og emner, men fælles for alle er naturligvis, at unge er omdrejningspunktet. Alle artikler vil ikke blive gennemgået her. Derimod vil de artikler med fokus på unge og uddannelse – og det der i mellem – blive præsenteret mere detaljeret.

Mobile unge som fremtidens medarbejdere fra 2004 undersøger unge og arbejdsmarkedet. Dette omhandler blandt andet unges oplevelse og erfaring med arbejde. Arbejdsmarkedet/pladsen synsvinkel inddrages også (Nielsen 2006: 39). Undersøgelsen tager blandt andet afsæt i, hvordan der eksisterer konkrete forventninger og krav til den unge fra samfundet side. Dertil stilles spørgsmålet om, hvordan dette hænger sammen med individualiseringen og de unges oplevelse af kombinationen af dette (Nielsen 2006: 40). Undersøgelsen pointerer, at unges valg af uddannelse ikke bare er ligetil. Tværtimod er de unge usikre, som det blandt andet kan ses i lyset af de mange muligheder, som de bliver stillet overfor, og som udspiller sig i forskellige arenaer (Nielsen 2006: 40). De unges krav og forventninger til deres kommende arbejde rummer muligheden for egen udvikling og ansvarlighed, hvilket distancerer sig fra tidligere, hvor valg af arbejde også udsprang af forpligtigelse og interessen for at gøre noget for andre (Nielsen 2006: 42). Til sidst i artiklen afslutter Nielsen med fem råd til arbejdspladsen i dens forsøg og interesse for unge medarbejdere. Et af rådene vedrører måden at fastholde de unge som arbejdskraft. Rådet er, at de unges engagement og udviklingsmuligheder skal imødekommes (Nielsen 2006: 45).

Jubilæumsudgaven indeholder også artiklen *Ungdom, Kompetence og identitet*. Denne belyser udviklingen i uddannelsessystemet og omhandler, hvordan andelen af gennemførte uddannelser er steget etc. Dernæst skildrer artiklen væsentlige udfordringer, som uddannelsessystemet står overfor. Dette handler blandt andet om fravalgsprocenten, som ligger højt samt diversiteten i valg af uddannelser, da nogle typer af uddannelsesretning er overrepræsenteret. Dernæst beskrives det, hvordan individualiseringen udspiller sig for de unge – men også at de sociale kategorier ikke er helt

ude af billedet, såsom social baggrund etc. (Illeris & Katznelson et. Al 2006: 48-49). I forlængelse af dette pointeres der også, hvordan det almene gymnasie betragtes som det ”rigtige valg”, og hvordan det har betydning for individets position på tværs af arenaer og sociale relationer (ibid.). Slutteligt fremhæves det, hvordan synet på individet står til revidering, som bør indtænkes, når ændringer i uddannelsessystemet gennemføres (Illeris & Katznelson et. Al 2006: 50).

Drenge og piger på ungdomsuddannelse – hvad betyder køn for elevernes uddannelsespraksis?

Center for ungdomsforskning (CEFU) udgav i 2013 en større kvantitativ samt kvalitativ undersøgelse. Undersøgelsen beror på spørgeskemaundersøgelse blandt 3.541 førsteårselever, interviews og observation på skolen. Undersøgelsen sætter forskellige problemstillinger under lup. Dette omhandler blandt andet, at flere piger end drenge fuldfører en kompetencegivende uddannelse, problematikken vedrørende kvinders trivsel – og særligt forekomsten af stress.

Undersøgelsens resultater viser, at der eksisterer forskellige kønnet mønstre og tendenser i forhold til, hvordan pigerne og drengene forholder sig til og vægter uddannelse. Drenge har lavere grad af bekymring og opleves generelt mere afslappede – hvilket forårsager konsekvenser for drengene. Undersøgelsens resultater har tre forskellige perspektiver: Undervisningsformer, elevkulturen og uddannelsesvalg og fremtidsplaner.

Undersøgelsen belyser, hvordan de forskellige undervisningsformer opleves og virker for eleverne. Resultaterne viser, at der er en sammenhæng mellem særligt inkluderende undervisning og kønsopdeling. Eleverne tildeles bestemte roller – pigerne er dem, som organiserer og administrerer arbejdet, hvorimod drengene opleves som kreative og dem, der udfører opgaverne. Desuden viser undersøgelsen, at relationen til læreren også er forskellig afhængig af kønnet. Drengene får mest anerkendelse og har derudover også en speciel humor kørende med læreren. Hvorimod pigerne eftersøger anerkendelse fra læreren (Hutters & Nielsen et. al 2013: 12). I forhold til elevkulturen viser resultaterne også, at kønnet har betydning. Fællesskabet opleves blandt andet forskelligt. Pigernes fællesskab opleves særligt som præget af ”tøsefnidder”, hvorimod drengenes fællesskab opleves som problemfrie. Usikkerheden i skolen oplever begge køn, dog er grunden forskellig. For pigerne er det særligt personlige problemer og dårlig trivsel i klassen. Drengenes trivselsproblemer udspiller sig særligt i ønsket om at skifte uddannelse og skoletræthed (Hutters & Nielsen et al. 2013: 13). Resultaterne for det tredje perspektiv om uddannelsesvalg og fremtidsplaner viser også, at der eksisterer betydningsfulde forskelle mellem drenge og piger. Pigerne mener i højere grad, at

uddannelse er afgørende og at denne har stor betydning for deres muligheder i fremtiden. Drengene derimod opleves mere ubekymrede og ser færre begrænsninger og vægter ikke på samme måde uddannelse, som afgørende (Hutters & Nielsen et. al 2013: 14).

2.3 Uddannelse og arbejdsmarkedet

Et kønsopdelt arbejdsmarked: Udviklingstræk, konsekvenser og forklaring

Denne SFI-rapport er udarbejdet for at skildre det danske arbejdsmarked –især med henblik på at vise udviklingen og omfanget i kønsopdelingen på arbejdsmarkedet (Larsen & Holt et. al 2016: 7). Resultaterne viser, at arbejdsmarkedet er kendetegnet ved en horisontal kønsopdeling. Dette udspiller sig ved, at kvinder især er beskæftigede i den offentlige sektor, hvorimod mænd befinder sig i den private sektor. Denne opdeling har desuden ikke udviklet sig de seneste 20 år. Årsagerne til et kønsopdelt arbejdsmarked kan findes i kønsopdelingen i uddannelsessystemet (Larsen & Holt et. al 2016: 10). Denne kønsopdeling har betydelig konsekvenser. Disse konsekvenser kan blandt andet ses i en mulig forøgelse af risiko for, at der kan opstå mangel på arbejdskraft og en skævhed i ledigheden (Larsen & Holt et. al 2016: 11).

Denne rapport understreger de fremtidige problemer, som et kønsopdelt arbejdsmarked kan resultere i. De rapporter og undersøgelser, som tidligere er præsenterede i dette afsnit, viser de nærværende udfordringer og hændelser som oplevelse i uddannelsessystemet. Denne SFI-undersøgelse illustrerer dermed, at kønnet også er en afgørende faktor på arbejdsmarkedet.

Det "sikre" valg i en uvis fremtid

Tilde Mette Juuls PH. D afhandling fra 2018, Det 'sikre' valg i en uvis fremtid tager afsæt i den politiske debat om manglede elever på erhvervsuddannelserne, som har floreret de seneste år. Dataindsamlingen beror både på et spørgeskema med ca. 1400 besvarelse, fokusgruppeinterview samt interviews med både elever, forældre og lærere. Resultaterne er todelt. Således, at unges valg og motiver for valg af ungdomsuddannelse både beror på en rationalitetsforståelse og strukturelt betingelse muligheder (Juul 2018: 8).

De strukturelle mekanismer omhandler blandt andet udbuddet af ungdomsuddannelser samt overgangene til ungdomsuddannelsen fra grundskolen. Derudover har adgangsbegrænsningerne også betydning for valget af ungdomsuddannelse (Juul 2018: 85). Resultaterne peger også på diskursen i

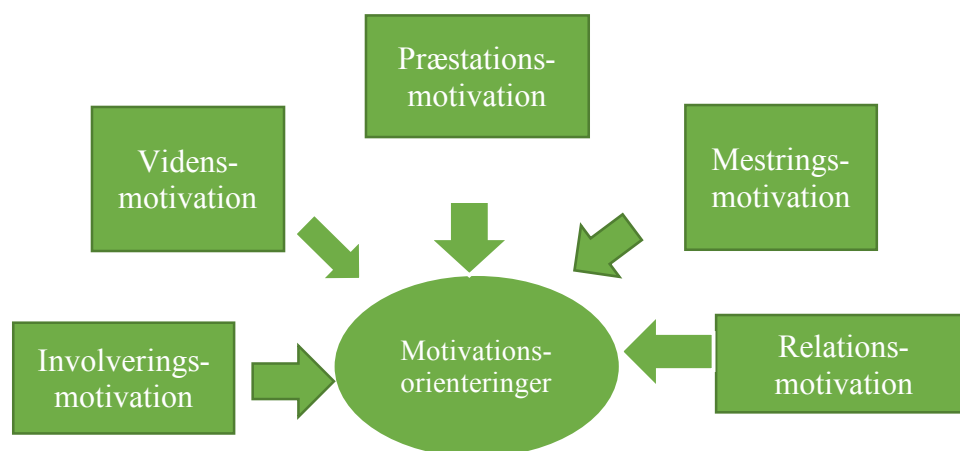
samfundet, hvilket også udspiller sig i hjemmet – hvor forældrene omtaler STX, som det mest rationelle og givtige valg (denne diskurs i hjemmet er særligt at spore hos bl.a. forældre med lav uddannelse). Afhandlingen har udformet fem forskellige idealtyper, som illustrerer unges motiver for både job i fremtiden og uddannelse. Disse idealtyper vil ikke beskrives yderligere her. Dog er det essentielt, at resultaterne viser, at der er flere motiver på spil for de unge og, at motiverne er forskellige eleverne i mellem (Juul 2018: 8). Ud over ovenstående har datamaterialet i afhandlingen også afsat i longitudinelt studie, hvor 15 unge er fulgt i tre år. Resultaterne herfra er endvidere interessante, da netop unges motiver og grunde til handlinger, her i forbindelse med valg af uddannelse, løbende revurderes og ændres i takt med tiden, hvorfor denne metode og forskningsdesign er særlig fordelagtig til at indfange dette (Juul 2018: 37).

Desuden påviser afhandlingen forældrenes rolle i forbindelse med den unges uddannelsesvalg. Resultaterne hertil viser, at der er forskelle eleverne i mellem, som blandt andet kan forklares ud fra sociale- og kulturelle baggrund (Juul 2018: 213-214).

Motivation i udskolingen

Bogen *Unge motivation i udskolingen* – et bidrag til teori og praksis om unges lyst til læring i og uden for skolen er en større undersøgelse, som forsøger at skildrer unges motivation. Bogen er både en praksis læringsbog (til lærere, pædagoger og lignede), men skildrer samtidig også udfordringerne dybdegående. Incitamentet omhandler også deres hovedpunkt om, at de mangesidede undersøgelser af uddannelsessystemet og eleverne hidtil i en længere periode hovedsageligt har fokuseret på, hvad unge ikke gør og ikke opnår (Pless & Katnzelson m.fl. 2015: 7). Der eksisterer en dobbelthed i forbindelse med unges læring: De skal lære mere – og er samtidig også mindre motiverede (Pless & Katnzelson m.fl. 2015: 11). Det indsamlede empiri i denne undersøgelse er både kvalitativt og kvantitativt. De sætter også selve motivation ”begrebet” under lup, således at de reviderer den traditionelle forståelse af begrebet. Denne undersøgelse ser netop motivationen, som et resultat af det, som udspiller sig i skolen (Pless & Katnzelson m.fl. 2015: 12). Nedenstående model illustrerer nogle af resultaterne. I modellens ses det, at motivationsbegrebet er revideret og udfoldet, således der eksisterer fem forskellige motivationsorienteringer (Pless & Katnzelson m.fl. 2015: 13).

Figur 3: Motivationsorienteringer

De fem forskellige motivationsorienteringer ses i modellen ovenfor. Det er forskelligt for den unge, hvilke af disse motivationsformer, som fylder. Det kan ændre sig afhængigt af kontekst, fag, interesser etc. Derved er det forskelligt fra elev til elev, hvilken af de ovenstående motivationorienteringer, som er mest fremtrædende (Pless & Katnzelson m.fl. 2015: 63). Mesteringsmotivationen rummer elevens muligheder for at øge og forbedre sine færdigheder. Dette udspringer også af elevens interesser. Herved ses også forholdene mellem eleverne og lærerne, da manglende motivation i denne orientering kan skyldes elevens oplevelse af ikke at kunne levere tilstrækkeligt (Pless & Katnzelson m.fl. 2015: 77-82).

Derudover påviser undersøgelsen også de unges liv uden for skolen, og hvordan dette påvirker eleverne. Resultaterne hertil viser, at de unge, som er deltagere i aktiviteter uden for skolen – også er de elever, som har den største motivation (Pless & Katnzelson m.fl. 2015: 17).

2.4 Opsamling og videnshul

Ovenstående gennemgang af udvalgt eksisterende forskning på området viser, at køn og uddannelse (etnicitet og social klasse) har en betydningsfuld tilknytning. Derudover blev det klarificeret, at der eksisterer problematiske udfordringer i det danske uddannelsessystem. Det udspiller sig blandt andet i trivslens og personlige problemer – disse er desuden forskellige afhængigt af elevens køn. Der argumenteres derfor for, at der på trods af den store mængde forskning på området, foreligger et videnshul. Problemfeltet og nærværende state of the art har tydeliggjort, at elevens køn har afgørende

betydning for trivsel, valg af uddannelse og muligheder for at skabe anvendelig kompetencer. Dette udspringer blandt andet i manglende fokus på, hvordan eleverne selv *oplever* valg af uddannelse samt kønnets indflydelse – og i hvilket omfang dette har betydning for de unges overvejelser og tanker om videre uddannelse og fremtidsplaner.

Det eksisterende materiale har et væsentligt fællestræk, i det, at de alle tager udgangspunkt i skandinaviske undersøgelser. Harriet Bjerrum Nielsen, som er anvendt i flere af ovenstående kilder, og generelt har forsket betydeligt inden for køn og uddannelse argumenter for, at der kan ses betydelige ligheder mellem den danske skole og den norske. En væsentlig lighed landene imellem er tydelig i den overordnede skolepolitiske udvikling – og hvordan skolesystemet er disponeret. Derudover har velfærdsstatens udvikling og fremvækst i både Norge og Danmark også et væsentlig fællestræk (Bjerrum Nielsen 2011: 11). Desuden har den eksisterende forskning også vist flere undersøgelser, som CEFU (center for ungdomsforskning) har udarbejdet – disse har blandt andet bidraget med en beskrivelse af, hvilke beslutninger samt udfordringer, som unge i dag står overfor.

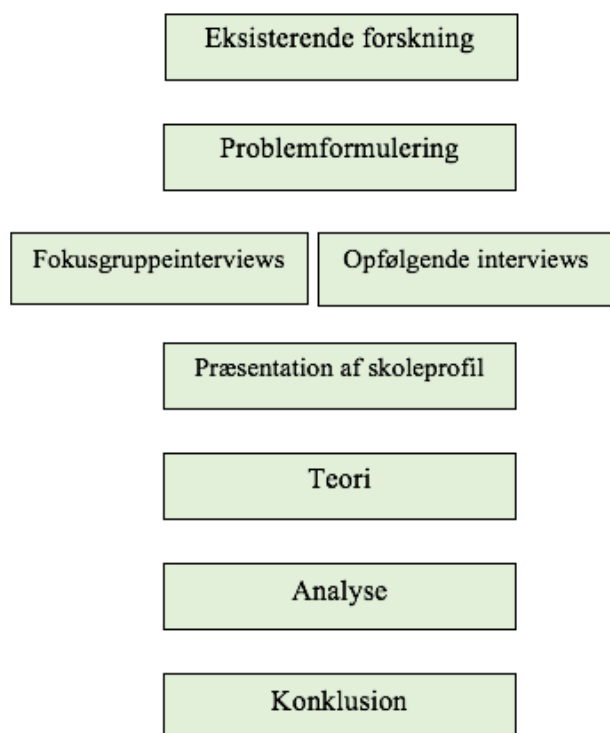
Det Undersøgelserne har både afsæt i kvantitative datasæt i form af spørgeskemaer og kvalitative afsæt i form af interviews samt observationer. Ud fra nærværende problemstilling - om unges oplevelser, tanker og holdninger - menes det, at kvalitative metoder er mest fordelagtige, da disse giver indsigt i de unges hverdagsliv. Nedenfor vil specialets metodiske orienteringer beskrives.

3. Metode

Afsnittet nedenfor indeholder de metodiske orienteringer. Dette omhandler valget af kvalitativ metode og herunder valget af fokusgruppeinterviews og de opfølgende semistrukturerede interviews, rekruttering af informanter, forskningsdesign og projektdesign. Derudover vil interviewguiden samt det videnskabsteoretiske afsæt også beskrives. De forskellige metoders muligheder og begrænsninger vil også indgå i afsnittet.

3.1 Specialets projektdesign

Figur 4: Specialets projektdesign

Figur 4 illustrerer specialets overordnede design. Det fremgår i figuren, at indsamlingen af empirien, i form af fokusgruppeinterviews og opfølgende interviews, forekommer først. I det indsamlede materiale søges efter ligheder, fællestræk etc. Skolerne præsenteres derefter hver for sig. Derefter danner tematikker, som efterfølgende skaber grundlag for teoriudvælgelse. Derefter vil specialets tværgående analyse fremgå. Dette projektdesign forsøger også at understrege den eksplorative og induktive tilgang, som forsøgs efterstræbes. Det er naturligvis essentielt at stille spørgsmål til, hvorvidt der reelt er mulighed at opstille en undersøgelse fuldkommen induktivt og eksplorativt, hvorfor der kan argumenteres for, at nærliggende speciale også beror på en mere abduktiv tilgang, idet der foreligger en vis forforståelse (jf. Videnskabsteoriafsnittet) samt viden om eksisterende forskning på området, hvilket har bidraget til netop nysgerrighed og interesse for emnet.

3.2 Et casestudie som forskningsdesign

I dette speciale anvendes casestudiet som forskningsdesign. I casestudier belyses den givne problemstilling dybdegående. Derudover beror denne type forskningsdesign på et kvalitativ metodisk tilgang (Antoft & Salomonsen 2012: 29). Metoden er endvidere fordelagtig at anvende i forbindelse med analyse af sociale fænomener. Casestudiets mulighed for netop at forsøge at forstå og forklare det givne fænomen ud fra den givne kontekst danner grundlaget for valget af metoden. Derudover er casestudier typisk dybdegående, hvortil et relativt få antal informanter benyttes (Antoft & Jacobsen m.fl. 2014: 11).

Kvalitativ metode muliggør og er særlig anvendelig til at forsøge at indfange; tanker, oplevelser, holdning samt adfærd. I denne sammenhæng anses casen som værende eleverne i den danske folkeskole, og nærmere udvalgte 9. klassers elever fra udvalgte folkeskoler. Således at casen er en specifik årgang på tværs af udvalgte skoler. Der foreligger fire forskellige typer af case. Kriterierne for denne case vedrører casetypen repræsentative case. Vidensområdet i dette speciale er ikke nyt, hvorfor der tages afsæt i allerede eksisterende forskning m.m. Dog bruges teorien i en anderledes og ny sammenhæng, som udspiller sig i kraft af det tidligere definerede videnshul (Antoft & Salomonsen 2012: 44-45).

De udvalgte folkeskoler er valgt ud fra bestemte karakteristika. I et forsøg på at skabe en yderligere dybdegående indsigt er forskellige 'typer' af skole forsøgt repræsenterede. Skolernes karaktergennemsnittet fra 2019 er anvendt (Politiken 2019). Disse er inddelt i en tre inddeling: Lav karaktergennemsnit, mellem karaktergennemsnit og højt karaktergennemsnit. Det menes herved, at disse skoler også kan være medvirkende til at repræsentere både forskellige sociale baggrund og desuden geografisk bosætning. Derudover var ønsket, at der i fokusgruppen både skulle indgå drenge og piger. I forbindelse med rekruttering af informanterne var det særligt centralt, at grupperne blev dannet således, at der deltog elever, som har valgt forskellige ungdomsuddannelser (jf. Begrebsafklaring). Dette er også valgt i et forsøg på sikre, at det indsamlede empiri giver indsigt i forskellige overvejelser og tanker. Således at den enkelte fokusgruppe ikke er for homogen. Derudover forventes det, at den sociale interaktion sandsynligvis udspiller sig forskelligt undervejs i fokusgruppeinterviewet fra skole til skole.

3.3 Valg af case

Det er væsentligt at fremhæve, at de tre skoler er forholdsvis nøje udvalgt. Fra starten var interessen at opnå variation. Hvorfor både elevernes social baggrund, karaktergennemsnit samt kønnet var væsentlig dimensioner, som blev forsøgt at indfange – for netop at sikre variationen. Selve rekrutteringen af skolerne uddybes senere i metodeafsnittet. Kriterierne for valget af skolerne var i første omgang, det vigtigste holdepunkt. Karaktergennemsnittet og skolens geografiske beliggenhed blev tilsammen udgangspunktet.

Derudover er det også væsentligt at fremhæve, at etablering af kontakt til skolerne – og dermed tidspunktet for afholdelsen af fokusgrupperne - også beror på et centralt afsæt, da det var ønsket, at eleverne netop skulle have valgt, hvilken uddannelse de skulle begynde på efter endt folkeskole. D. 1. marts var fristen for elevernes valg af uddannelse. Den enkelte elev kan vælge op til fem uddannelser. UPV (Uddannelsesparathedsvurdering) sikrer elevens muligheder eller begrænsningerne for valget, med andre ord, hvorvidt eleven er erklæret egnet eller ikke egnet til uddannelsen. UPV'en er lærernes vurdering (på den nuværende skole). Vurderingen beror både på elevens sociale og faglige forudsætninger (Sørensen 2017: 30-31). Selve proceduren for at udfylde oplysningerne på Optagelse.dk vil ikke uddybes yderligere. Eleverne fortalte selv, hvilken uddannelse de har valgt efter folkeskolen i løbet af interviewet, men dette blev også sikret i forbindelse med rekruttering – hvor lærerne netop sikrer variationen og dermed bevidst forsøgt at få elever med forskellige uddannelsesvalg med. Derudover det essentielt, at de uddannelser eleverne fortæller, at de har valgt, kun skal ses som et billede på, hvad de ønsker at komme ind på. Dette er kun i relation til ungdomsuddannelse og dermed uddannelser, hvor der reelt kræves et bestemt karaktergennemsnit for at blive optaget, og hvor elevernes bopæl også har betydning. Hvorvidt eleven er optaget på den givne skole, de ønsker, vil ikke blive udfoldet yderligere her, da det først er i maj måned, at eleverne får svar på deres ansøgning. Dette omhandler kun de uddannelser, som eleverne har søgt, hvor der er adgangskrav.

3.4 Metodekombination: Fokusgruppeinterviews samt interviews

Det er tidligere nævnt at dette speciale beror på kvalitativ metode. Der vil i dette speciale anvendes to former for kvalitative metode. Fokusgruppeinterviews anvendes først og som indgangsvinkel, dernæst vil der udføres opfølgende semistrukturerede interviews med nogle af deltagerne fra

fokusgruppen. De to typer af metodiske værktøjs muligheder og begrænsninger vil beskrives i det kommende afsnit.

3.5 Fokusgruppeinterview

Der er flere grunde til, at fokusgruppeinterview ses som en fordelagtig metode til indsamling af empirisk materiale i dette speciale. Først og fremmest er omdrejningspunktet køn. Køn argumenteres at være særlig vanskeligt at koncentrere en individuel samtale herom (Højgaard 2010: 11-12). Dette vil uddybes i præsentation af interviewguiden. Desuden vil det skildres, hvordan dette problem er forsøgt at blive reduceret. Fokusgruppeinterview er især en essentiel metode, når social interaktion, dannelse af normer, fortolkninger og identitet i en gruppe er interessant (Bloksgaard & Andersen 2012: 29).

Da selve specialet er opbygget forholdsvis eksplorativt anvendes fokusgruppeinterview også som en indgangsvinkel til en bred problemstilling (Bloksgaard & Andersen 2012: 32). En essentiel styrke ved anvendelse af fokusgruppeinterviews er netop muligheden for at undersøge den sociale interaktion mellem deltagerne. Denne styrke er på samme tid også en væsentlig svaghed ved fokusgruppeinterviews, da forskeren netop har en vigtig og central indflydelse på, hvordan og hvorvidt dette udspiller sig (Morgan 1997: 8-9). Fokusgruppeinterview menes desuden at være fordelagtig som hovedmetode her, da netop de unges overvejelser og tanker omkring uddannelsesvalg kan indfanges. Fokusgruppeinterview har også en fordel i forbindelse med beskrive af identitet og særligt dannelse af denne. Ud fra optikken, at identitet ikke er skabt og dannet på forhånd, men derimod er mere flydende og skabes i sammenspil med andre, så er denne metode yderligere fordelagtig. West og Zimmerman har beskrevet det således: *"Hvor interaktion og påvirkning foregår – fordi de grupper, mennesker indgår og handler i, ses som afgørende for de perspektiver, meninger og identiteter, de udvikler og giver udtryk for"* (West & Zimmerman 1987; Stewart m.fl 2007: 20 In: Bloksgaard & Andersen 2012: 28).

I forbindelse med afholdelse af fokusgruppeinterviewsne anses det som en essentiel mulighed, at der kan opstå samtaler, som vil være fordelagtige i en mere lukket samtale, og derfor suppleres specialets indsamlede empiri med opfølgende individuelle interviews. Fokusgruppeinterview som metode, giver som nævnt, en særlig indsigt i hvordan interaktion skabes. Derved er selve dialogen og samtalen også et væsentligt omdrejningspunkt og vil endvidere anvendes i analysen af det indsamlede

empiriske materiale. En yderligere fordel ved metoden er også at minimere den distance, der kan være mellem forsker og informant, og som kan udspille sig i individuelle interview. Da de i denne sammenhæng indgår i gruppen med flere af deres klassekammerater, kan det muligvis give en øget kontrol og autoritet (Bloksgaard & Andersen 2012: 31).

Ud over moderatoren og informanterne i fokusgruppeinterviewet er det også en observatør til stede. Observatørens rolle er netop at fokusere og se på interaktionen mellem informanterne. Da observatøren ikke ellers har en rolle i dette speciale, er det på forhånd også givet nogle stikord, som der med fordel kan kigges efter under interviewet, eksempelvis at lægge mærke til, om nogen af informanterne bliver afbrudt eller forsøger at få taletid. Derudover hvorvidt der er nogle af informanterne, som slet ikke forsøger at deltage og modsat nogle, som særligt forsøger at få ordet. Derudover blev der også fokuseret på nonverbale tegn, såsom uenighed og irritation. Da der i fokusgruppeinterviewet også er indlagt forskellige aktiviteter, hvor det omhandler, at informanterne skal kigge på nogle billeder, har observatøren også en essentiel opgave i at observere og nedskrive informanternes reaktion på disse.

3.6 Opfølgende semistrukturerede interviews

Det er nævnt, at der i forbindelse med afholdelse af fokusgruppeinterview vil foretages interviews med udvalgte deltagere fra fokusgruppeinterviewsne. Spørgsmålene og deltagerne i de semistrukturerede interviews vil udvælges på baggrund af udfaldet af fokusgruppeinterviewsne. De opfølgende individuelle interviews vil derfor foretages med de informanter, som netop antages at have yderligere fortællinger og/eller en interessant historie vedrørende deres valg af uddannelse. Elevernes interesse og lyst til at deltage i et opfølgende interview er naturligvis også afgørende for, hvilke elever der deltagere i det opfølgende. I og med specialet beror på en induktiv og eksplorativ tilgang anvendes åbne spørgsmål, der giver mulighed for en bred og dybdegående fortælling. Interviewguiden til de opfølgende interview er de samme, som anvendes til fokusgruppeinterviewsne. Dog forventes det, at spørgsmålene forekommer især som opfølgende på, hvad der netop er blevet fortalt i fokusgruppen. På baggrund af problemstillingen anses det ikke som værende af fortrolig og sårbar karakter, dog kan der antages, at der forsat er emner og oplevelser, som informanten ikke ønsker at fortælle om foran sine klassekammerater. Indsigt i disse emner og oplevelser muliggøres de individuelle opfølgende interviews.

3.7 Rekruttering af informanter

I forbindelse med rekruttering af informanter er snow-balling metoden anvendt. Kontakter til skolevæsenet i Aarhus Kommune, i kraft af familiære og arbejdsmæssige relationer, har været medvirkende til at skabe forbindelse med skolerne.

I forbindelse med rekruttering af informanterne blev det også præciseret, at det var et krav, at en samtykkeerklæring blev sikret. Dette var endvidere også særligt aktuelt, idet alle informanterne er under 18 år og i kraft af dette, foregik interviewet på skolen. Det var det essentielt, at den udarbejdede samtykkeerklæring blev underskrevet af elevens forældre. Vigtigheden af samtykkeerklæringen er for at sikre, at informanterne oplever sikkerhed og rettigheder i forbindelse med deltagelse i interviewet (Kvale & Brinkmann 2015: 116). I samtykkeerklæringen fremgik det blandt andet, at eleverne blev anonymiseret, at det indsamlede kun blev brugt i forbindelse med dette speciale og at interviewet blev optaget (bilag 2). I kraft af at det er fokusgruppeinterviews, som anvendes som metodisk værktøj til at indsamle empiri, er det centralt, at de deltagende elever ikke er anonyme over for hinanden. Hvorfor sikkerheden der kan skabes gennem en samtykkeerklæring sandsynligvis i dette tilfælde ikke er medvirkende til, at eleverne føler sig helt trygge, da den netop sidder med deres klassekammerater. Dog antages det, at trygheden mellem interviewer og informant højnes. Elevernes lærere sikrede, at samtykkeerklæringerne blev underskrevet af forældrene.

Under rekruttering af skolerne og informanterne blev der tidligt i processen etableret kontakt til en skole. Der blev hurtigt fastsat tid og sted. Der opstod efterfølgende en væsentlig udfordring, da det viste sig, de elever som ønskede at deltage alle havde valgt STX som ungdomsuddannelse. Dette vil betyde, at den ønskede variation i gruppen ikke kunne opnås. Derfor blev interviewet med disse elever aflyst. Årsagen til, at det kun var disse elever, som havde valgt at deltage, skyldes ifølge læreren enten, at de andre blot ikke ønskede at deltage eller, at de mente, at de ikke ville kunne bidrage med noget relevant.

I gennem rekruttering blev der desuden forsøgt etablering af kontakt til yderligere skoler i Aarhus. En skoleleder besvarede mailen, og forklarede de desværre ikke havde mulighed for at deltage. Dette skyldtes travlhed, lærere på efteruddannelse og andre udfordringer. De to første fokusgruppe var forholdsvis nemme at etablere kontakt med. Det var et mål, at der skulle skabes kontakt til en tredje

skole for at højne den eksterne validitet og yderligere for at indfange flere aspekter, som kunne være bidragende i at besvare problemstillingen.

3.8 Afholdelse af fokusgruppe- og semistrukturerede interviews

Selve fokusgrupperne samt de opfølgende interviews blev udført på den givne skole. Under rekrutteringsprocessen og i forbindelse med rekrutteringsbrevet blev der tilbudt, at interviewet også kunne udføres i et lukket lokale i Aarhus midtby. Dette var for at muliggøre, hvis lærere/skolen ikke var interesseret i at bidrage ud over skabe kontakt til eleverne.

Det viste sig ikke at være tilfældet. I stedet blev alle tre fokusgruppeinterviews samt opfølgende interviewes foretaget i elevernes vante rammer i et lukket lokale på skolen. Dette for at muliggøre, at der kunne komme udsagn fra eleverne, som kun blev aktuelt i et lukket rum. Dette højnede også muligheden for at observere på elevernes sociale interaktion.

I nedenstående tabel er alle deltagerne vist. I analysens første del, præsentation af skoleprofil, vil skolerne og eleverne blive beskrevet mere dybdegående. I tabellen nedenfor er det ligeledes skildret, hvordan skolerne er forsøgt at repræsentere forskellige placeringer i Aarhus. Derudover er skolens karaktergennemsnit fra 2019 også vist, da dette også har dannet baggrund for rekrutteringen. Desuden kan denne også antages at være medvirkende til at danne variation og have betydning for elevernes udsagn og holdninger.

Tabel 1: Oversigt over skolerne og antal deltagerne elever

Skolens navn	Beliggenhed	Karaktergennemsnit	Antal deltagere i fokusgruppeinterviewet	Antal deltagere i de opfølgende interview
Skole A	Aarhus Syd	8	9 elever	2 elever
Skole B	Aarhus Nord	7	7 elever	
Skole C	Aarhus Vest	6	8 elever	2 elever

Karaktergennemsnittet er kategoriseret i høj, mellem og lav. Denne inddeling er dannet ud fra, at systematisere inddeling og for at fremvise variationen. Derfor anses et karaktergennemsnit på 6 ikke som en lav karakter generelt, men i sammenligning med de to andre skole kategoriseres denne som

lav. Karaktergennemsnittet er fra 2019 (Politikken 2019). Det samlede landsgennemsnit for folkeskole er målt til 7,3 i 2018 (UVM 2019).

3.9 Interviewguide

I beskrivelsen af specialets design blev det tydeliggjort, at det bygger på et eksplorativ og induktiv tilgang. Dette afspejles endvidere også i interviewguiden (bilag 1). Derfor beror interviewguiderne ikke på et teoretisk grundlag og forsøger derved heller ikke at danne teoretiske slutninger. Dog er det essentielt, at interviewguiden udspringer af forforståelse omkring køn, uddannelsesvalg og i kraft af det eksisterende forskning. Disse blev tydeliggjort i problemfeltet og i state of the art afsnittet. Derfor bygger nogle af spørgsmålene konkret på forskningsresultater. Det indsamlede empiri forventes at give mulighed for at danne ligheder og forskelle, som tilsammen kan danne tematikker, som kan forklares ud fra et teoretiske orienteringer. Interviewguiden er dermed udformet med afsæt i problemfeltet, problemstilling og desuden den eksisterende forskning.

I løbet af fokusgruppeinterviewet er der også indlagt forskellige ”aktiviteter”/kreative indslag. Disse aktiviteter foregår ved, at moderatoren viser billeder af forskellige kendte menneske samt typiske erhverv på det danske arbejdsmarked (selve billederne er fremvist i den tværgående analyse). Disse skal være medvirkende til at skabe dialog mellem deltagerne. Disse hjælpemidler kan muliggøre, at informanterne lettere kan sætte ord på ellers komplekse begreber og problemstillinger, såsom køn (Bloksgaard & Andersen 2012: 42), da køn opfattes som en ’ubevidst selvfølgelighed’, som er svær at sætte ord på. På den anden side er køn også flydende. Køn kan netop ikke undersøges som en lukket kategori, da køn opererer sammen med andre kategorier, meninger og betydninger (Højgaard 2010: 15). Dette synliggøres endvidere også i interviewguiden. Derfor spørges der ind til konkrete processer (såsom valg af uddannelse) og erfaringer i konkrete sammenhænge. Således vil det indsamlede materiale være nuancefyldt og give indsigt i forskellige processer og forhold, som i dette tilfælde de unge gennemgår. Når køn og kønnets betydning mere direkte fremhæves under interviewet vil det også indgå. Højgaard opfordrer også til, at der i en interviewsituation undlades at spørge direkte til køn. Dette kan nemlig resultere i, at interviewet ender i ”essentialisme-fælden”, hvor netop kønsterotyperne aktiveres, og der vil dertil opstå en form for distance til selve samtalen om køn, og det vil være problematisk at komme derfra igen (Højgaard 2010: 19). Denne udfordring menes også at synliggøres yderligere i kraft af at deltagerne i disse fokusgruppeinterviews er unge skoleelever. Udfordringen ved at forsøge at skabe en samtale, hvor køn er omdrejningspunktet, er forsøgt

begrænset i interviewguiden, således at svarene på køn opnås implicit. Derudover anvendes de andre samtaleredskaber i fokusgruppeinterviewsne.

Den første aktivitet med billeder forløb efter, at temaet om uddannelse og fremtid var blevet drøftet. Derefter fremviste moderatoren fire billeder, som skildrede fire forskellige erhverv: En mandelig pædagog, en kvindelig pilot, en mandelig sygeplejerske og to kvindelig murere. Billederne blev sendt rundt og moderatoren spurgte ind til, hvad de så i form af ligheder og forskelle på billederne, hvorvidt noget var særlig interessant etc.

I den anden aktivitet blev der også brugt billeder. Her var der valgt otte forskellige kendte mennesker. Disse blev udvalgt både gennem generel research vedrørende, hvem de unge netop nu finder interessant. Derudover blev de udvalgte billeder pilottestet med jævnaldrende til informanterne for at sikre en relevans. Det blev efterfølgende tilpasset – således nogle blev skiftet ud og andre kom til. De valgte billeder forsøger også at indfange forskellige målgrupper og interesser, således at der stor sandsynlighed for, at eleverne genkender de kendte. Derfor er det både; skuespillere, sangere, tv-stjerner, sportsstjerner, tv-værter m.fl. repræsenteret. Alle billederne er ses i specialets analyse.

Den første del af interviewguiden havde til formål at få elevernes samtale i gang. Derfor var spørgsmålet stillet meget åbent (Bloksgaard & Andersen 2012: 37). Dette blev gjort ved, at informanterne blev bedt om at nedskrive de tre vigtigste værdier, som deres kommende skole skulle besidde. Derefter blev de tre nedskrevne punkter læst højt skiftevis. Ud over, at dette var medvirkende som bidrag til besvarelsen af problemstillingen havde det netop også til formål, at få alle eleverne i gang med at fortælle deres oplevelser, holdninger etc. forholdsvis ligefremt. Derfor var spørgsmålet også forholdsvis åbent, således at eleverne formentligt kunne svare på det ud fra egne tanker og overvejelser.

3.10 Det videnskabsteoretiske ståsted

I interviewguiden, diskussionen af specialets metodiske orienteringer og i selve præcisering af problemstillingen er det tydeliggjort, at netop de unges *fortællinger* om uddannelsesvalg er det centrale. Dette afspejler også specialets videnskabsteoretiske ståsted, hvorfor specialet både har et hermeneutisk og fænomenologisk afsæt.

Specialet beror på interesse i at forsøge at undersøge de sociale fænomener ud fra aktørens egne oplevelser og fortællinger. Dette appellerer netop til fænomenologien som videnskabsteoretiske ramme. Fænomenologien er grundlagt af filosofen Edmund Husserl. Sidenhen er den revideret og viderebygget af flere forskellige teoretikere i flere forskellige udgaver (Andersen & Koch 2015: 243). Fænomenologiens omdrejningspunkt handler om at forsøge at forstå de sociale fænomener ud fra aktørens egne oplevelser. Dette henviser netop til *livsverden*, som er et essentielt begreb inden for fænomenologien. I interviewguiden illustreres desuden, hvordan fænomenologien er brugt som værktøj i indsamlingen af empiri, idet der netop fokuseres på de unges fortællinger om deres processer og praksisser vedrørende valg af uddannelse. Derudover er interviewguiden, som tidligere nævnt, bygget ”løst” og semistruktureret op, således at selve interviewet fokuserer på fortællingerne fra informanterne – og derfor ikke er bundet af en slavisk gennemgang af spørgsmål, da netop fortællingerne og oplevelserne er det centrale.

Samtidig beror specialet også på en vis forforståelse, hvorfor hermeneutikken også er essentiel som videnskabsteoretisk ståsted. Hermeneutikkens omdrejningspunkt er ligeledes forståelse- og fortolkning. Dennes orientering hviler på, at der på baggrund af forforståelse kan opnås forståelse (Andersen & Koch 2015: 231-232). Forforståelsen i denne sammenhæng blev synlig i forbindelse med problemfeltet samt afgrænsning af emne. Interviewguiden illustrerer ligeledes den videnskabsteoretiske position, da denne også bygger på det tidligere præsenterede forskning. ”Målet”, det vil sige, det der forsøges opnå i hermeneutikken, er at skabe mening mellem delene og helheden (Andersen & Koch 2015: 249). Horisontsammensmeltningen, som ligeledes er et væsentligt begreb, udspiller sig derfor i sammenspillet mellem den fortolkende og genstanden, som fortolkes (Andersen & Koch 2015: 233-234).

3.11 Transskribering

Det indsamlede empiri er placeret som bilag (bilag 3-9). Interviewsne er blevet optaget og de er transskriberet så ordret som muligt. Informanternes navne er desuden blevet anonymiseret, og de er derved blevet tildelt andre navne. Dette er naturligvis også særlig nødvendigt at sikre, idet at alle informanter er under 18 år. Anonymiseringen muliggør desuden, at eleverne taler mere frit og uden risiko for at blive direkte citeret med navn. Skolens navn er desuden også anonymiseret. I analysen er de udvalgte citater rettet til, således de ordret giver mening. For at illustrerer de forskellige skoles karakteristika, så er det også fremvist i analysen. Det foregår således, at skole A er den med højest

gennemsnit og eleverne dertil alle er blevet anonymiseret og har fået tildelt et navn med A, det samme er tilfældet for skole B, som er med mellem-karaktergennemsnit, og ligeledes for skole C, som er med lav-karaktergennemsnit.

Det efterfølgende arbejde med at systematisere og tematisere det indsamlede materiale gøres med inspiration fra Derek Layder og hans adaptive teori. Hans begreber ses som anvendelige redskaber til netop at systematisere denne mængde data, således det medvirker til at danne et essentielt fundament for analysen. Prækodning, provisorisk kodning, kernekoder og satellitkoder er de begreber, som anvendes. Prækodning og provisorisk kodning bruges, når der under gennemlæsning af det transskriberet er citater og udsagn, som er opsigtvækkende. Dette appellerer ikke nødvendigvis direkte til selve problemstillingen, men skal i stedet ses som en markering, som er mere overfladisk og henkastet (Layder 1998: 54). Kernekodning og satellitkoder anvendes modsat, når der i gennemlæsningen fremkommer udsagn og citater, som direkte appellerer til problemstillingen og endvidere til besvarelsen af problemstillingen. Disse forskellige typer af kodning markeres derved med hver sin farve, for derefter at finde ligheder og forskellige.

3.12 Efterrationalisering af interviews

Både under rekruttering af informanter og under selve interviewsne var det tydeligt, at der generelt opleves en betydningsfuld travlhed på folkeskolerne. Grundet travlhed var det ikke muligt at foretage opfølgende interview på skole B.

Derudover fremgår det også, at der er markant færre drenge end piger, som deltagere i fokusgruppeinterviewsne. På trods af at det fra start er fremhævet, at det er vigtigt for undersøgelsen, at der er variation i gruppen, og på trods af, at der var flere drenge tilmeldt oprindeligt, er det altså ikke tilfældet. Frafaldet af drenge skyldes dels sygdom.

3.13 Intern, ekstern validitet og reliabilitet

I nedenstående afsnit vil specialets kvalitetskriterier fremgå. Dette omhandler reliabilitet samt den interne og eksterne validitet. Reliabilitet refererer til hvorvidt en undersøgelse kan genskabes. Dette kan muliggøres ved hjælp af en dybdegående redegørelse af undersøgelsens trin (Riis 2012: 352). Dette henviser endvidere til interviewguiden og transskriberingen – dette er forsøgt i dette speciale for således at højne reliabiliteten. Det er dog centralt, at selve indsamlingen af interviews ville være

udfordrende. Da der kan argumenteres for, at elevernes udsagn er svært at genskabe, idet interviewguiden også er semistruktureret. Dette henviser også til forforståelse, som interviewerens har med sig, da denne også har betydning for, hvilke opfølgende spørgsmål etc. der stilles (Riis 2012: 353-354).

Problemstillingen tager afsæt i en eksplorativ samt induktiv vinkel, således der ikke på forhånd foreligger metodiske og teoretiske tilgange, der forsøges at drages slutninger ud fra. Dette henviser til den interne validitet. Intern validitet omhandler, hvorvidt undersøgelsens konklusioner er troværdige. Det vil sige, hvorvidt det, der måles, er det, der ønskes at måles (Riis 2012: 358). Dette henviser også til den indsamlede empiri og rekrutteringen af informanter. Under rekrutteringen af skolerne blev det kontinuerligt overvejet, hvorvidt det indsamlede materiale var tilstrækkeligt (Riis 2012: 363). Som det tidligere er nævnt, så er fokusgruppeinterviewsne også anvendt for at indhente information om store og opfattende emner. Dette henviser også til, hvorvidt resultaterne egentlig er troværdige og sande.

Den ekstern validitet vedrører muligheden for at overføre og generalisere resultaterne af undersøgelsen (Riis 2012: 358). Dette hænger også sammen med forskningsdesignets kriterier og muligheder, som i denne sammenhæng er en case af repræsentativ karakter. Ud over at informanterne er afgrænset således, at det kun er 9. klasseselever, så er det centralt, at der ligeledes er en afgræsning i form af, at der kun er udført interviews på aarhusianske skoler. Det kan herved argumenteres for, at der muligvis ville være nogle andre faktorer, som ville gøre sig gældende i forhold til de unges uddannelsesvalg afhængigt af, hvor de er bosat i Danmark. Efter denne redegørelse af specialets metodiske orienteringer præsenteres første del af analysen.

4. Analyse

4.1 Strategien for: Præsentation af skoleprofil

I nedenstående afsnit vil første del af analysen fremgå. Denne første del af analysen er udelukkende en empirisk analyse. Denne del af analysen vil dermed bero på en præsentation af skoleprofil, hvilket betyder at informanternes fortællinger, oplevelser og holdninger illustreres empirisk. Det vil udspilles således, at hver skole præsenteres særskilt. Denne analysedel vil danne grobund for at finde tematikker i form af ligheder og forskelle, som sammen vil præsenteres i den tværgående analyse. Efter at den empiriske analyse og tematikkerne er identificeret, vil analysens teoretiske ståsted ligeledes identificeres. Nedenstående tabel illustrerer skolernes overordnede karakteristika.

Tabel 2: Oversigt over skolerne

	Karaktergennemsnit 2019	Geografisk placering	Total elevtal
Skole A	7,9	Aarhus Syd	Ca. 500 elever
Skole B	7,2	Aarhus Nord	Ca. 600 elever
Skole C	5.9	Aarhus Vest	Ca. 700 elever

Nedenfor vil de tre skoler blive præsenteret hver for sig. Dette omhandler blandt andet en uddybende skildring af selve fokusgruppeinterviewets forløb med henblik på interaktionen eleverne imellem og gruppedynamikken.

4.2 Skole A

I nedenstående tabel ses en tabel over informanterne i fokusgruppeinterview på skole A. Det bliver her synligt, at der er manglende deltagelse fra drenge, og at der dermed kun er en dreng, som deltager i denne fokusgruppe. Udfordringerne ved dette er beskrevet i metodeafsnittet, og konsekvenserne heraf vil også blive inkluderet i den samlede analyse.

Skole A er beliggende i det sydlige Aarhus. Ud over skolen har den ”almindelig” folkeskole, så er et af Aarhus’ tre 10.-klassecentre placeret her. I skoledistriktet er et boligområde, som er defineret som et risikoområde. Dette betyder at være på vej mod en placering på Ghetto-listen (Hjorth 2011).

Tabel 3: Oversigt over informanterne i fokusgruppe A.

Navne [*]	Alder	Valg af uddannelse	Deltagelse i supplerende interview
Annika	15 år	Efterskole	x
Anne	15 år	STX	
Amira	15 år	STX	
Alice	15 år	STX	
Alberte	15 år	Efterskole	
Asta	16 år	EUD 10	
Astrid	15 år	Efterskole	
Andrea	15 år	Efterskole	x
Anders	15 år	STX	

^{*} Anonymiseret

Interaktion og gruppedynamik på Skole A

Gruppedynamikken på Skole A virkede hurtigt meget flydende og naturlig. Det var tydeligt, at de alle kendte hinanden godt, og de gav hinanden plads til at udtale sig. De supplerede desuden hinanden kontinuerligt. Der var flere af deltagerne, som generelt bød meget ind og fyldte mere i løbet af interviewet. Anna var i starten lidt stille, men bød løbende meget ind. Også Andrea og Annika bød meget ind i under hele interviewet – og supplerede også særligt hinanden, selvom det blev tydeligt, at de havde forskellige oplevelser og holdninger. Amira bød kun ind under sin præsentation og dermed, hvor hun var ”tvunget” til at sige noget. Observatøren noterede, at da moderatoren i løbet af fokusgruppeinterviewet forholdsvis spontant spurgte ind til Alice, gispede det lidt i Amira. Moderatoren oplevede ligeledes, at hun isolerede sig. Derfor var det bevidst, at moderatoren ikke direkte spurgte ind til hende, idet det virkede til, at hun havde det bedst med at sidde og lytte, og undervejs gestikulere med nik og rysten på hovedet i sammenspil med de resterende deltagere. Hun fik dog løbende mulighed for at deltage og fortælle, da spørgsmålene blev stillet meget åbent. Da de opfølgende interviews skulle udføres, blev de deltagende i fokusgruppeinterviewet spurgte, hvem der havde lyst til at deltage i et supplerende interview. Som tidligere nævnt i den metodiske præsentation af interviewet, så var de ideelle deltagere til de opfølgende interview de elever, som havde en særlig interessant oplevelse og holdning. Her var det desuden også interessant, hvorvidt de elever som opleves mere tilbagetrukne, ønskede at deltage i det opfølgende interview. Dette var ikke tilfældet på trods af en stor håndsoprækning.

Valg af uddannelse

Første del af fokusgruppeinterviewet på Skole A omhandlede valg af uddannelse. Det blev her synligt, at der var forskellige overvejelser og tanker til dette eleverne i mellem og endvidere, hvad der afgjorde deres valg. Flere af eleverne beskrev, hvordan de *fulgte deres mavefornemmelse* i forhold til at vælge, hvilken efterskole de ønskede at starte på efter sommerferien. For Astrid var valget af efterskole også grundet i, at hun ikke ønskede at være den *lille*, når hun skulle begynde i gymnasiet. For flere af eleverne har brobygning været medvirkende til at afklare det yderligere (Fokusgruppe A: 2). Andre fortalte, at de var i tvivl om, hvilken ungdomsuddannelse det skulle være, modsat var der også flere af eleverne hvis valg fremstod meget sikre og klare.

Dertil blev det synliggjort, at flere af eleverne havde bestemte krav og forventninger til deres kommende skole. De elever, som skal på efterskole har bevidst valgt en efterskole, hvor der ikke skal gå nogen de kender i forvejen. Andrea beskriver, hvordan at kende nogle i forvejen er vigtigere på STX og HHX end på efterskole [Andrea]: *Det var mere, hvis jeg skulle videre på en STX eller HHX, så vil jeg gerne sådan kende nogen. Altså jeg tager i hvert fald på efterskole for at blive lidt stærkere og også bare for at få nye venner. Også ville det ikke rigtig hjælpe, hvis jeg kendte nogen* (Fokusgruppe A: 4). For Annika er det især vigtigt, at valget skal afspejle, hvad hun gerne vil efterfølgende. Således at ”spild tid” i form af ekstra fag ikke bliver aktuelt for hende.

Rollemodeller og søskende

Det blev også tydeligt i interviewet, at det er forskelligt, hvem eleverne kigger efter. Dog er det fælles, at flere af eleverne læner sig op ad forældrene og særligt deres søskendes valg. Anders fortæller, at han primært har taget sit valg med baggrund i sin storebror: [Anders]: *Ja, jeg har primært taget mit valg, STX pga. Min storebror har gjort det. Det er nok også ham, der har hjulpet mest med at få en beslutning på, hvor jeg skulle hen. Også fordi jeg ved, at han har udviklet sig meget siden, han kom på gymnasiet, og det ser jeg også bare frem til, det håber jeg også gør, at jeg gør* (Fokusgruppe A: 4). Alberte tilkendegav også, at hun kigger efter, hvad hendes familie, både søskende og fætre og kusiner har valgt. Modsat forklarer Andrea, at hun hverken vil det samme som sine forældre eller sin søster.

Fremtid, job og bekymring

Da snakken kommer ind på job og drømme i fremtiden er det tydeligt, at eleverne oplever dette forskelligt. Både Anne, Annika og Alice har på nuværende tidspunkt flere forskellige idéer og visioner om, hvad de vil arbejde med i fremtiden. Flere af idéerne spænder bredt [Alice]: *Jeg har sådan tre ting lige nu. Og det ene det er socialrådgiver, også har jeg drabsefterforsker (Mild latter fra alle), og personlig træner/kostvejleder* (Fokusgruppe A: 6). For både Andrea og Annika er det vigtigt, at det bliver et arbejde med mennesker. Desuden blev det tydeliggjort, at muligheden for at rejse sideløbende med arbejdet var vigtigt for både Annika og Anne. Asta supplerer hertil, at hun fokuserer på fritiden. Men at hendes fremtidig job skal være et sted, hvor hun kan blive, til hun skal på pension – og, at det skal være et sted, hvor hun er glad for at komme hver eneste dag. Både Andrea og Anne nikker genkende til dette. Og Anne fortæller, at det vigtigste er, at hun har det godt. Astrid er en af de få elever, som har en klar drøm og vision for fremtiden (Fokusgruppe A: 5). Det bliver i løbet af samtalen også tydeligt, at flere af eleverne generelt tænker meget på deres fremtid. Astrid, som gerne vil være dyrlæge, beskriver hvordan hun er bange for, at det ikke er muligt. Da der bliver spurgt yderligere ind til dette, fortæller hun, at hun er bange for at skulle gå på kompromis med sin uddannelse/job. Der er endvidere enighed blandt flere af eleverne om, at det er problematisk at tage den forkerte beslutning om uddannelse.

Skole – trivsel

I forbindelse med trivsel bliver det tydeligt, at flere af eleverne på nuværende tidspunkt er skoletrætte og trænger til luftforandring. Deres argumenter for dette omhandler særligt, at de nu har gået på skolen i ti år. Og de dermed er ved at være trætte af det samme dag efter dag. Derudover er der flere der oplever, at det faglige er på sit højeste. Annika fortæller, at hun oplever, at eksaminer og prøver fylder rigtig meget. Det er især noget, der generelt bliver snakket rigtig meget om. Hun fortæller, at hun synes det er deprimerende at høre på, og at hun ikke gider at snakke om det hele tiden. Da der bliver spurgt ind til, hvem det er der taler meget om det, bliver der fortalt, at det især er lærerne, søskende og venner. Astrid fortæller om, at de engang havde ni prøver på en uge. I løbet af dette emne blev drøftet blev samtalen ledt hen på, hvorvidt de skulle have prøver i næste uge. Det blev hertil tydeligt, at flere af eleverne ikke var klar over det og det skaber forvirring (Fokusgruppe A: 13-14).

Forældrenes rolle

Efterfølgende kommer samtalen ind på forældrenes rolle og forventninger. Andrea fortæller, hvordan hun ikke føler, at hun kan snakke med sine forældre, da de bare vil mene, hun skulle tage sig sammen i skolen. Derimod taler hun meget med sin søster om det, fordi denne kan se det fra Andreas side. Alberte fortæller, hvordan hun derimod oplever det anderledes, idet hun generelt er bedre i skolen end sine søskende. Dette er også tilfældet for Alice, som fortæller, at hun generelt tænker meget på sin lillebror, som er ordblind, og at hun ikke vil lægge et for stort pres på ham. Det er endvidere også tydeligt, at særligt Annika er træt og irriteret over at høre og snakke om karakterer og prøver. Andrea fortæller også, at hun ikke føler, at hun, selvom hun gør sit bedste, er godt nok for sine forældre [Andrea]: *Det er sådan, når jeg kommer hjem med min karakter. Ej jeg har fået 02 i dag, og jeg er stolt af mig selv. Og de er sådan ej det kan du godt gøre bedre, men jeg skal jo alligevel i 10.ende. Og så får jeg bare den største... du skal jo tage dig sammen, det nytter ikke noget du bare kommer hjem og får 02. Når jeg prøver at forklare, at jeg gør jo mit bedste, men altså, så fik jeg engang at vide se (red: Søster) hun gjorde det bedst hun kunne, og hvor jeg tit bliver sammenlignet med min søster (Fokusgruppe A: 24).*

4.3 Skole B

I nedenstående tabel ses en præsentation over informanterne i fokusgruppeinterview på skole B. Som det blev beskrevet i forbindelse med præsentation af Skole A, så er det ligeledes også på skole B manglende variation mellem kønnene, da der kun deltager en dreng ud af otte deltagere. Desuden bliver det tydeligt, at der ikke her var muligt at udføre de opfølgende interviews, som ellers var visionen og tilfældet på de to andre skoler. Årsagen til dette skyldes manglende tid fra skolens samt elevernes side.

Skole B er beliggende i Aarhus Nord. Skolen er beliggende i et område, hvor både velhavende aarhusiansere er bosiddende samt et boligområde, som er karakteriseret som et risikoområde, som ifølge Socialministeriet har retning mod ghetto (Hjorth 2011).

Tabel 4: Oversigt over informanterne i fokusgruppe B.

Navn*	Alder	Valg af uddannelse
Beate	16 år	EUD 10.
Barbara	16 år	Efterskole
Benjamin	15 år	EUD 10.
Bianca	15 år	10 klasse (privatskole)
Benedikte	15 år	HHX
Birgitte	15 år	Efterskole
Betinna	15 år	Efterskole

* Anonymiseret

Interaktion og gruppedynamik

Samtalen forløb også her meget naturlig og flydende. Det var tydeligt, at informanterne kender hinanden godt, således at informanterne relativt hurtigt besad forskellige roller. Birgitte fremtrådte hurtigt som en relativ fremtrædende rolle og var ofte den første, som bød ind med sine tanker og holdninger til de forskellige temaer. Det blev desuden tydeligt, at hun har en stærk relation til sidemanden Betinna. De bekræftede ofte hinandens holdninger og afsluttede hinandens sætninger. Bianca fremtrådte også hurtigt i en rolle, som den fjollede og sjove. Hun kom ofte med en helt anderledes holdning, hvortil det ofte resulterede i, at alle de andre grinte, og særligt hendes tætte veninde Benedikte grinte. Deres relation var som Bianca og Benedikte også tydelig. De afsluttede ligeledes hinandens sætninger og grinte særligt med hinanden. Birgitte rolle blev også påvist, at hun i løbet af interviewet selv spurgte ind til Benjamins holdning, efter moderatoren havde spurgt i plenum, og hun selv havde ytret sin holdning til emnet.

På den modsatte side af bordet sad de tre resterende deltager. De fremtrådte relativt stille og bød mindre ind. Særligt Beate var generelt meget stille og bød mindre ind end de andre. Hun virkede genert og havde det bedre med at lytte til, hvad de andre sagde. Da samtalen handlede om faktuelle oplysninger, såsom forældrenes uddannelse og lignede, bød hun dog mere ind. Under interviewet blev det også tydeligt, at Benjamin og Barbara også havde en venskabelig relation, som særligt kom frem, da samtalen omhandlede arbejde, og det viste sig, at de også arbejdede samme sted. Der var også flere gange under interviewet, at de også hviskede lidt, selvom der var andre af deltagere, som var i gang med at fortælle deres holdning.

Valg af uddannelse

I starten af fokusgruppeinterviewet blev det tydeligt, at valget af ungdomsuddannelse var lettere og mere oplagt for nogle end andre. Barbara fortæller, at hendes valg af efterskole især udspringer af hendes interesse for japansk, som den valgte efterskole giver mulighed for at vælge. Muligheden for at udforske japansk på denne efterskole virkede først og fremmest til at være det, der lokkede Barbara til og interessen blev yderligere forstærket, da hun besøgte efterskolen og især efterskolens motto: [Barbara]: *"(...) Det virker meget hyggeligt, også deres motto det der "We are Family". Så det virker meget sådan, som om de er sammen om tingene (...).* (Fokusgruppe B: 2) Biancas stor interesse for fodbold var også medvirkende til at hendes valg af 10. klasse var relativt let, da skolen netop skulle fokusere på fodbold. Birgitte derimod fortæller, at det generelt har været rigtig svært at vælge, hvad hun skulle efter 9. klasse.

[Birgitte]: *"fordi der er jeg klar til at tage på en uddannelse, men, altså derfor valgte jeg at tage på efterskole for personligt og sådan nogle ting, og ja det tog ret lang tid at finde en bestemt en, men så fandt jeg, som jeg ligesom på følte mig hjemme, og hvor fagene også var rigtig meget mig, og sådan nogle ting."* (Fokusgruppe B: 2)

Netop muligheden for personlig udvikling var særlig vigtig for Birgitte, hvorimod både Barbara og Bianca valgte ud efter konkrete interesser. Samtalen føres derefter ind på brobygning. I 8. klasse tilbydes eleverne at komme i brobygning på de forskellige ungdomsuddannelser såsom STX, HTX og Erhvervsuddannelser tilbydes til både de elever, som er vurderet ikke-uddannelsesparat og til de elever, som er erklæret uddannelsesparat, som har behov for afklaring (Undervisningsministeriet 2017b). I fokusgruppeinterviewet bliver det tilkendegivet forskellige oplevelser af brobygning. Birgitte har slet ikke oplevet, at brobygning har hjulpet hende med at kunne træffe en beslutning, men i kraft af at hun skal på efterskole, forventer hun, at hun i løbet af efterskoleåret bliver afklaret (Fokusgruppe B: 2). Benedikte er derimod uenig og har i stedet haft stor glæde af brobygning, som netop har hjulpet med at træffe hendes valg. Benedikte tilkendegiver, at besøget på de forskellige ungdomsuddannelser også har givet indblik i det sociale miljø på uddannelserne (Fokusgruppe B: 3). Birgitte uddyber senere, at hun generelt mener, at UU-vejledning har været mangelfuld. Hun har oplevet, begrænset vejledning og hjælp til dem, der blev erklæret uddannelsesparat: [Birgitte]: *Men altså hvis man var, jeg har ikke fået noget hjælp, fordi jeg er sådan uddannelsesparat, så jeg må ikke snakke med hende, om mig personligt. Det synes jeg er sådan lidt. Man har ikke mulighed for at få*

svar på nogle af de spørgsmål, man sidder inde med og sådan noget. Det synes jeg har været lidt svært. (Fokusgruppe B: 7) Der var endvidere forskellige holdninger og oplevelser af betydningen af beliggenheden af den valgte skole. For både Benjamin og Benedikte blev skolen også valgt, fordi den netop lå tæt på hjemmet (Fokusgruppe B: 3). Valg af uddannelse handler også om, hvorvidt det er den konkrete institution, der efterstræbes eller/og selve denne uddannelse. Det er essentielt, at i en by som Aarhus er mange forskellige muligheder. Ud over vejledning fra deres forældre fortæller flere af eleverne også, at de har kigget lidt på, hvilke valg deres ældre søskende har taget. Fælles for flere er, at de ikke ønsker at gå i samme fodspor som deres søskende (Fokusgruppe B: 5).

Da der i interviewet bliver spurgt ind til elevernes trivsel i skolen, er det tydeligt at både Birgitte og Betinna har samme opfattelse og oplevelse af skolen. Birgitte fortæller: [Birgitte]: *”Jeg tror bare der er nogle ting her, jeg godt vil have ændret, efter jeg skiftede skole, så tror jeg bare der er nogle ting. Ikke at jeg har fortrudt, men altså bare hvor jeg ville have ønsket, at det var lidt anderledes.”* (Fokusgruppe B: 11). Det fortæller begge, at det især er undervisningen, og lærerne som er kritisabelt. Benedikte tilføjer, at hun er enig i, at det faglige niveau ikke er det højeste, men at de (lærerne) gør en god indsats. Under snakken om undervisningen og det faglige niveau, spørges de resterende deltagere om, hvorvidt de er enige i de andres udsagn. Birgitte bryder ind og spørger direkte Benjamin om, hvad han mener (Benjamin, hvad tænker du). Benjamin er enig i, at det også er mest undervisningen, som halter (Fokusgruppe B: 12). Det er her også interessant at belyse, hvorvidt Benjamin egentlig er enig i spørgsmålet om undervisningen, eller hvorvidt han kommer i en situation, hvor der kun er et rigtigt svar. Det vil sige, hvorvidt Benjamin føler sig nødsaget til at svare *ja* for at sikre sin position i kraft af interaktionen med netop nære relationer.

Forældrenes rolle i forbindelse med valget af uddannelse

Det bliver endvidere tydeligt i fokusgruppeinterviewet, hvordan eleverne er nået frem til det konkrete uddannelsesvalg. Fælles for informanterne er, at de især har sparret med deres forældre i forbindelse med træffe deres valg af ungdomsuddannelser. I interviewet fremgår det, at det særligt er mødrene, som har hjulpet og guidet dem. Mødrenes rolle har dog været forskellig. Benedikte fortæller, at hendes mor foretrak, at hun valgte en HHX (hvilket hun også har valgt), men at hun ville støtte hende ligegyldigt hvad (Fokusgruppe B: 4). Hun uddyber endvidere senere, at hendes fætre og kusiner også har valgt HHX (Fokusgruppe B: 4). I forhold til valget af efterskole har Barbara også sparret med sin

mor og også moster. Det kom i den forlængelse også til syne, at informanterne ikke ønsker at gå i forældres fodspor i forhold til valg af uddannelse og især ikke forældrenes nuværende arbejde:

[Birgitte]: *Jeg tror lidt, eller sådan jeg ved det ikke, det er ikke lige min mors vej jeg går, og det er i hvert fald heller ikke min fars vej jeg går. Det tror jeg ikke, det er ret sikkert den vej jeg ikke skal. (...) Altså min mors arbejde det er meget sådan, det er det samme hverdag, hun er ernæringsassistent, så. Nu står hun så og laver sandwich i, altså i 25 år nærmest, og det er sådan, det skal jeg ikke lave. Og så kan det være de lige laver, så skræller de gulerødder i en uge, det er ikke rigtig mig. Og altså min far er tømrer, og det ved jeg, jeg kan slet ikke finde ud af sådan noget* (Fokusgruppe B: 4)

Det fremgår hertil også, at Birgitte har en bestemt og meget konkret opfattelse af, hvad hendes mor arbejder med, og hvad de vil sige at være ernæringsassistent. Det er endvidere også tydeligt, at hun i større grad uddyber og beskriver sin mors erhverv og konkrete arbejdsopgaver, hvorimod hun ikke beskriver sin fars arbejde med andet end blot titlen som tømrer (Fokusgruppe B: 4), og at det ikke har hendes interesse, fordi det ikke er noget, hun har evnerne til.

De fremgår desuden også, at der er en nogenlunde samme indsigt i deres forældres uddannelse hos de andre elever. Det tydeliggøres også, at der er også flere hvis forældre, som arbejder/er uddannet det samme. Da flere af elevernes forældre er uddannet inden for SOSU-uddannelserne. Derudover er flere af fædrene uddannet inden for enten håndværker- eller pædagogområdet. I beskrivelsen af deres forældres uddannelser virker det ikke til, at de særligt anerkendende over for forældrenes erhverv. Benedikte beskriver, at hendes fag er uddannet: [Benedikte]: *(...) så han har taget pædagog pis, øh jeg ved ikke hvad det hedder* (Fokusgruppe B: 18) Bianca er den eneste, som beskriver sine forældre som højtuddannede. Det virker ikke til, at hun er helt klar over, hvad hendes mor arbejder med, men hun er dog klar over, at hun er *rykket noget op*, men ved ikke mere end, at hun skal til arbejde med en professor (Fokusgruppe B: 18). Da der spørges indtil, hvorvidt deres forældres uddannelse og valg har betydning for deres valg er der helt enighed om, at det overhovedet ikke har betydning.

Ingen spildtid

Da snakken efterfølgende omhandler fremtidsjob, er der fælles enighed om, at det er vigtigt, at man tidligt ved, hvilket job man gerne vil have, således man ikke bruger unødigt tid på ekstra uddannelse

etc. (...) [Birgitte]: *fordi jeg gider ligesom ikke have så meget spildtid med, at så skal jeg læse op på fag, så kan jeg slet ikke bruge det. Det synes jeg har ret stor betydning for mit valg og sådan noget, så lige nu tror jeg lidt, det er sådan psykologvejen, jeg tror er mest på lige nu* (Fokusgruppe B: 5).

Det blev endvidere tydeligt i interviewet, at eleverne har forskellige drømme og planer for fremtiden. Bianca beskriver, at det vigtigste er at tjene mange penge. For Birgitte og Benedikte er det derimod vigtigt at skabe et godt familieliv. Bianca svarer hertil, at det for hende handler om, at hun har et arbejde, som hun godt kan lide og derefter tjene penge. Hun forklarer yderligere, at hun er helt afklaret med, at hun vil være *politimand*. De andre elever er modsat slet ikke sikre på, hvad de vil arbejde med (Fokusgruppe B: 5).

Fritidsinteresser

I interviewet er det fælles for flere af eleverne, at de bruger en stor del af deres fritid på at arbejde. Derudover bruger de også meget tid på lektier. Flere af eleverne tilkendegiver, at lektier er det, de prioriterer højest i deres fritid (Birgitte og Betinna). Birgitte beskriver, hvorfor det er særlig vigtigt, at hun får lavet sine lektier: [Birgitte]: *Jeg tror, lektier er vigtigst for mig, fordi det er ligesom det der skal bære min fremtid.* (Fokusgruppe B: 10) Betinna er enig med Birgitte. Og Birgitte uddyber [Birgitte]: *Ja, så det er sådan det aller, aller vigtigste.* Bianca er derimod meget uenig og fortæller, at hun prioriterer at tjene penge højest.

4.4 Skole C

Modsat de to andre fokusgrupper er der i denne fokusgruppe mere variation mellem kønnene. Derudover ses det, at deltagene har valgt en ungdomsuddannelse efter 10. klasse. Hvorimod der i de to andre fokusgrupper, også deltager elever, som har valgt 10. klasse bl.a. på efterskole.

Skole C er beliggende i det vestlige Aarhus. I området er der liggende et boligområde, som tidligere har været en del af Regeringens ghetto-liste (senest i 2018. Området er på nuværende tidspunkt ikke på listen). Det lokale gymnasie (STX, HF og nu HTX) er beliggende med kort afstand til skolen. Af de tre skoler har denne skole det højeste elevtal og laveste karaktergennemsnit.

Tabel 5: Oversigt over informanter på Skole C:

Navn [*]	Alder	Valg af uddannelse	Deltagelse i supplerende interview
Catrine	16 år	SOSU	
Camar	15 år	HHX	
Caroline	15 år	STX	X
Cura	16 år	HF	
Cengiz	15 år	STX	X
Cemal	16 år	STX	
Chen	15 år	STX	
Christian	16 år	HHX	

* Anonymiseret

Interaktion og gruppedynamik

Gruppedynamikken var modsat de to andre skoler meget mindre. De virkede, som om de kendte hinanden godt, men på samme måde ikke var helt så trygge. De supplerede ikke hinanden i samme grad, som det var tilfældet med eleverne på de to andre skoler. De svarede derimod meget individuelt og uddybede på samme vis heller ikke på de andres udsagn. Efter noget tid inde i interviewet begyndte de fleste af byde mere ind med deres tanker og holdninger. Moderatoren forsøgte at få de elever, som var tilbageholdende, i tale, når de gestikulerede med nik eller andre nonverbale tegn, hvortil de svarede kort. Det var dermed ikke medvirkende til, at de deltog yderligere i samtalen. Den ene af de mere stille deltagere Christian virkede desuden til at have opsat en vis facade. Han hang ret tilbageholdende i stolen og kiggede generelt lidt ud i luften og på sine klassekammerater. Det virkede til, at han ikke havde den største interesse i at deltage. På den anden side havde han også holdninger til flere af temaerne. Interviewet blev desuden væsentligt kortere end de to andre, da der netop ikke blev oplevet den samme grad af interaktion som de andre interview.

Da moderatoren efterfølgende spurgte deltagerne til, hvorvidt de ønskede at deltage i et supplerende og opfølgende interview, var der flere af deltagerne, som gerne ville. Moderatoren valgte to af deltagerne. Under disse opfølgende interview var det tydeligt, at de åbnede sig mere og kom med yderligere konkrete eksempler og oplevelser. Den ene af deltagerne fortalte blandt andet om sin oplevelse med at blive mobbet. Det foregik generelt mere naturligt og ligefremt. Og de deltagerende virkede til at befinde sig bedre med situationen. Dette understreger behovet og muligheden for at supplere fokusgrupperne med en endnu en metode i form af interview. Da netop forudsætningen for fokusgruppeinterview beror på deltagelse af flere elever. Dette kan være medvirkende til, at de deltagende forsøger at opretholde en vis facade og distanceeleverne i mellem og resultere i, at de holder sig tilbage – og derved ikke ”tør” at ytre holdninger, som kan være radikale og anderledes (Bloksgaard & Andersen 2012: 43). Dette kan muligvis være dette, som er tilfældet på denne skole C.

Valg af uddannelse

Flere af eleverne havde igennem åbent hus og brobygning valgt uddannelse. Cengiz fortalte, at muligheden for selv kunne gå rundt og spørge de nuværende elever om deres linjer mm. især var afgørende for hans valg. Ifølge eleverne gav besøget på skolen både indsigt i det faglige samt det sociale på den konkrete skole. Derudover var oplevede Cura, at den kommende skole til åbent hus levede op til de forventninger hun havde dannet på forhånd (Fokusgruppe C: 2).

Forældres indflydelse

Efterfølgende føres samtalen ind på forældrenes indflydelse. Hertil er der forskellige oplevelser. Catrine har valgt den samme uddannelse (SOSU), som sin mor. Cengiz fortæller derimod, at hans relationer har gået på et bestemt gymnasie, og de har forsøgt at anbefale ikke at vælge dette. Cengiz tilføjer hertil, at han har hørt samme dårlig omtale om dette. Modsat supplerer Cura, som har valgt denne institution, at hun har hørt godt om det, hvorfor hun derfor har valgt denne (Fokusgruppe C: 2).

I forbindelse med at temaet forventninger og familie blev drøftet af eleverne, fortalte flere, at de oplevede at deres forældre forventede mere af dem og at dette som skyldes deres etniske baggrund. Dette opleves både af elever med asiatisk og somalisk baggrund. Eleverne oplever, at forældrene forventninger noget mere, da de har, ifølge forældrene, fået tildelt en ekstra chance, som deres forældre ikke fik, og denne mulighed skal udnyttes (Fokusgruppe C: 14)

Venners betydning og fritid

Eleverne tilkendegiver efterfølgende forskellige holdninger til, hvorvidt deres venner har betydning for deres valg. Cemal fortæller, at det blot er plus, hvis ens venner vælger det samme gymnasie som en. Cengiz fortæller, at venners valg har betydning: [Cengiz]: *Jeg vil sige, det kan godt være, jeg ville ændre mit valg, hvis mange af mine venner valgte, altså stadig HTX, men en vis HTX, f.eks. den i (red), så valgte jeg den på (red), så vil jeg måske tage på den i stedet* (Fokusgruppe C: 3).

Flere af eleverne bruger meget af deres fritid på arbejde og andre fritidsinteresser. Der er flere af eleverne, som bruger deres fritid på træning. Derudover er der flere, som tilkendegiver, at de fester meget i deres fritid. Christian fortæller, at han fester hver weekend og Chen, Cura og Cengiz fortæller, at det er en gang i mellem (Fokusgruppe C: 7).

Fremtidsdrømme

Flere af eleverne har idéer og drømme om, hvad de ønsker at arbejde med i fremtiden. Både Camar og Cemal tænker på et arbejde med business og handel. For Cengiz er det vigtigt, at der er balance mellem fritid og arbejde. Da han bruger meget af sin fritid ved sin computer er det vigtigt, at hans job ikke også hovedsageligt kræver dette. Flere af eleverne skildrer, at de har forholdsvis konkrete idéer hvad der kommende job skal være. For andre er det ikke jobbet der er det vigtigste:

Camar fortæller, at for hende er det vigtigt at opnå succes (Fokusgruppe C: 4):

[Camar]: *Altså jeg vil gerne opnå succes med det job.*

[Interviewer]: *Hvad definere succes? Hvad er vigtigt?*

[Camar]: *bare at jeg sådan kommer på en høj plads.*

[Interviewer]: *Så det er vigtigt med en høj status?*

[Camar]: *Nikker.*

I ovenstående citat bliver det fremstillet hvad Camar gerne vil opnå med sit job. Dertil bliver der spurgt til, hvad hun mener definerer succes. Det er ifølge hende en høj plads, som identificerer succes. Det er tidligere skitseret, at Camar drømmer om et job i business/ handelsbranchen.

Skole og trivsel

Efterfølgende tales der om trivsel blandt eleverne. Der er enighed om, at de er ved at være skoletrætte. Cemal fortæller hvordan han oplever, at der er sket en ændring til 9. klasse: [Cemal]: *Jeg synes i 9. klasse er det gået lidt mere op for en, hvor vigtigt det er, det har også givet lidt mere motivation, så jeg synes ikke for mig, er det ikke blevet mere kedeligt. Man er bare blevet lidt mere fokuseret* (Fokusgruppe C: 8).

Flere af de andre er enige om, at 8 klasse var *meget sjovere*. Cengiz uddyber: [Cengiz]: *Det er meget mere pressende. Jeg synes 8. var mere afslappende. Selvom i 8. sagde de hele tiden næste år, næste år, så skal i bla bla bla. Og nu siger de nu. Det er det der virkelig gør, at jeg burde tage mig sammen* (Fokusgruppe C: 8).

For Caroline kommer skoletrætheden i og med, at hun har været på den samme skole i 10 år og dermed været omgivet af de samme lærere og omgivelser hver dag.

Herefter kommer samtalen ind på lærerne. Her er der flere af eleverne, som beskriver, hvordan de oplever, at lærerne taler til dem. Og særligt at de har oplevet at flere af dem taler nedladende. De fortæller det i relation til deres drømme om uddannelse og fremtidsjob.

Da der bliver spurgt ind til, hvorvidt det er en fælles oplevelse og opfattelse, supplerer Chen. Hun pointerer, at hun tror, at det afhænger af, hvordan man klarer sig i timerne. Således, at hvis man klarer sig mindre godt, så kan de godt være lidt hårdere, hvor modsat hvis de klarer sig godt, så tror de mere på dig.

Opsummering af præsentation af skoleprofil: På tværs af skoler

Præsentationen af skoleprofilerne forsøger at give indblik i den indsamlede empiri. Elevernes udsagn var her det centrale. Denne præsentation havde til formål at finde mønstre, tendenser og træk, som var fælles på tværs af de tre skoler. I denne præsentation af skolerne samt empirien blev det tydeliggjort, at der var nogle af emnerne, som eleverne i højere grad delte holdninger til og som dermed fyldte mere under fokusgruppeinterviewet. Det skal naturligvis ses i lyset af interviewguiden, som på forhånd (bl.a. ud fra eksisterende forskning og problemfelt) på forhånd havde udvalgt temaer, som naturligvis blev drøftet af eleverne.

Derudover blev det synligt, at det for flere af eleverne var vigtigt ikke at opleve spildtid, det vil sige, at tage den forkerte uddannelse eller lignende, således det blandt andet vil kræve at læse fag op. Derudover var der flere af eleverne som tilkendegav, at de ikke ville gå i deres forældres fodspor i forbindelse med uddannelse samt arbejde i fremtiden. Modsat var der også nogle af eleverne, som ytrede, at de oplevede at finde i inspiration i deres forældres arbejde. Derudover blev det synligt, at flere af eleverne i høj grad ”brugte” deres søskende som støtte og til at snakke om uddannelse, karakterer etc. end deres forældre. Både faglig og social trivsel blev også løbende et tema på tværs af skolerne. Præsentation af skoleprofil gav anledning til, at specialets teoretiske ståsted blev udvalgt. Det var herfor, at Anthony Giddens’ Modernitetsanalyse blev anset som fordelagtig samt bidrag fra den eksisterende forskning. Giddens’ Modernitetsteori vil redegøres nedenfor i relation til problemstillingen.

5. Teori

I det nedenstående afsnit vil projektets teoretiske afsnit blive redegjort. Teorien anvendes i den samlede analyse, som består af temaer, der går på tværs af de tre skoler. Nedenstående teori er valgt på baggrund af det indsamlede empiri, det vil sige, de oplevelser og holdninger, som de unge har fortalt om. Det kom til syne i ovenstående, at identitet og dannelse af identitet er et gennemgående tema, hvorfor Anthony Giddens teori om Modernitet anses som et fordelagtigt teoretisk perspektiv, som vil bidrage til at kunne besvare problemstillingen.

5.1 Modernitetsteori

I Anthony Giddens' modernitetsteori analyseres overgangen fra det traditionelle samfund til det moderne samfund. En af de væsentligste forskelle de to tidsperioder i mellem omhandler netop aftraditionisering, hvilket vil sige, at individer i stigende grad ikke længere agerer ud fra traditioner, normer etc., som tidligere har været dominerede og haft betydning for individernes valg (Giddens 1994: 12).

Giddens pointerer endvidere fremvæksten af det, han kalder *Refleksiv handlingsregulering* i kraft af at, individer kontinuerligt deltager og indgår i arenaer, som de løbende skal forholde sig til. Giddens illustrerer dette med et eksempel, som er forholdsvis håndgribeligt: Individets medvirken i et supermarked. Her er individet en del af et større plot, hvortil individet møder andre kunder, medarbejdere, den fysiske indretning etc., som alt sammen netop har betydning for individets handlen og adfærd (Giddens 1994: 38).

Disse ændringer hænger også uløstligt sammen med individualiseringen og netop fremvæksten af denne. Individualisering er et væsentlig karakteristika ved det moderne samfund. Og dette adskiller netop også det traditionelle samfund fra det moderne. Muligheden for at skabe sin egen livsvej udspiller sig ved, at individet ikke længere er bundet af forfædre, samfundets normer og traditioner. I stedet har individet frihed til selv at vælge livet, som skal leves af individet selv (Giddens 1996: 26). Livet, og livsbanen, i det traditionelle samfund var i højere grad bundet af forskrifter og traditioner. Således var livsbanen på forhånd dannet af forfædrenes fodspor (Giddens 1994: 93). Denne frihed er ikke udelukkende positiv, da denne øgede frihed bidrager til usikkerhed og tvivl, hvilket påvirker individet (Giddens 1996: 69).

Selvet – og at skabe sit eget liv

Ifølge Giddens er selvet kendetegnet som et refleksivt projekt, hvor individet igennem livet vælger til og fra, hvad livet skal indeholde. Således er individet kontinuerligt på vedvarende arbejde i gennem livet: *"Vi er ikke, hvad vi er, men hvad vi gør os selv til."* (Giddens 1996: 94). Derved er frihed til at vælge, refleksivitet og selvrealisering centrale nøgleord for individet i det moderne samfund. Giddens pointerer endvidere, at individet løbende reviderer sin biografiske fortælling igennem kontinuerlig forbindelse med mangesidige valgmuligheder, som sorteres gennem de såkaldte abstrakte systemer. Dette refererer til livsstil – og hvad dette indebærer (Giddens 1996: 100-101).

Ontologisk sikkerhed er en essentielt faktor, som individet i det moderne samfund besidder. Besiddelsen af ontologisk sikkerhed er medvirkende til, at individet kan navigere og agere. Som tidligere skitseret er individet kontinuerligt i kontakt med muligheder, som enten skal vælges til eller fra, accepteres eller afvises. Individets evne til dette afspejler den ontologiske sikkerhed (Giddens 1996: 50-51). Dette kaldes i mange henseende også orienteringsarbejde, hvor individet forholder sig til det moderne samfunds muligheder og tilbud – som kan være attraktivt for individets liv (Giddens 1996: 94-95).

Ovenstående skildrer Giddens pointer og teoretiske orientering om individualisering og øget refleksivitet. Dette har også betydning for individets sociale relationer og deltagelse i fællesskaber. Venskaber og sociale relationer er ligeledes ikke bundet af traditioner og normer. I stedet er det op til individet selv at danne og indgå i disse. Derfor er omdrejningspunktet forandret til at omhandle, hvad individet netop kan opnå givtigt ud af forholdet. Dette nødvendiggør, at individet derfor kontinuerligt skal pleje og vedligeholde relationerne – og er forpligtet til dette (Giddens 1996: 114). De ”ydre rammer”, som tidligere har dannet rammen for relationen imellem, er i højere grad ikke gældende. Disse rammer, som tidligere har dannet fundament for relationen, kan både findes i økonomiske og sociale forhold.

Hvorfor dette også har medvirket til, som tidligere nævnt, en stigende grad af usikkerhed, da netop de sociale relationer mere eller mindre pludseligt kan opløses og fordufte (Giddens 1996: 114-115). I relation til specialets case og informanter, så er det essentielt, at de kammeratskab inden for skolens vægge ikke i samme grad er frit, da eleven netop er tilskrevet til at indgå i disse (i mere eller mindre grad).

Centrale begreber

Giddens har endvidere udformet flere begreber, som er anvendelige i en analyse af individets udvikling og i relationen til globaliseringens fremvækst. Disse begreber skildrer dynamikken ved institutioner i en moderne kontekst (Giddens 1996: 32).

Adskillelsen af tid og rum er et af de tre begreber, som illustrer dynamikken ved den moderne verden (ibid.). Fremvæksten af teknologien har bidraget til at adskille forholdene mellem tid og rum. Forhold som tidligere har hængt uløstligt sammen. Dette kan blandt andet beskrives ud fra, at det for at tale sammen ikke længere kræver, at man befinder sig samme sted. Dette kan blandt andet ses ved teknologiske muligheder, såsom Skype og lignede, som netop muliggør at føre en samtale på tværs af tidszoner og landegrænser (Giddens 1996: 28-29).

Giddens opererer med to former for udlejningsmekanismer. Henholdsvis *symbolske tegn* og *ekspert systemer*, som samlet kan dækkes af *abstrakte systemer*. Symbolske tegn kan defineres relativt fast og konstant og er kendetegnet ved at kunne udveksles på tværs af kontekster. Dette kan eksempelvis være penge. I forhold til ekspertsystemer er det centrale tillid. Dette udspiller sig i og med, at individet i det moderne samfund kontinuerligt er i kontakt med eksempelvis teknologi og transportmidler, som kategoriseres som ekspertsystemer (Giddens 1996: 30). Tillid er generelt i spil på forskellige niveauer, i forskellige sammenspil og indgår løbende i individet beslutninger (Giddens 1996: 31). Giddens pointerer, at tillid er fundamentalt og er centralt i moderniteten (ibid.). Institutionel refleksivitet omhandler refleksiviteten, som ligeledes er i fremvækst – og mulighederne nærmere mulighederne for refleksivitet. Denne udspiller sig både på makro- og mikroniveau, således at det både vedrører individet samt institutionerne (Giddens 1996: 32).

Anvendelse af Giddens, som teoretisk værktøj til at besvare problemstillingen

I kraft af den stigende individualisering, så er det ikke kun opløsningen af de traditionelle forhold samt normer. De sociale kategorier, såsom etnicitet, race, køn og seksualitet - og betydningen af disse – har også været offer for en udvikling. Udviklingen samt betydningen af disse mekanismer er interessant og essentielt at relatere til problemstilling. I præsentation af skoleprofiler fik vi en indsigt i informanternes fortællinger. Det blev her synligt, at identitet samt dannelse af denne var et centralt tema. Dette omhandler det egentlig omdrejningspunkt: Elevernes fortælling om deres oplevelser med at vælge uddannelse efter folkeskolen. Giddens' teoretiske bidrag ses som et favorabel bidrag hertil.

Herudover gav præsentation af skoleprofil også indsigt i elevernes fortællinger, som vedkommer venskaber, klassekammerater og fællesskaber i og uden for klassen. Desuden gav netop det metodiske værktøj i form af fokusgruppeinterview et særlig indblik i sociale interaktioner, som endvidere kan bidrage til analyse af de sociale relationer eleverne imellem.

Konkretisering af Giddens gennem eksisterende forskning

Giddens' Modernitetsteori, som er redegjort for ovenfor, anses som relevant værktøj til at beskrive og belyse identitetsdannelse samt aftraditionaliseringen på et niveau af analysen. Dertil vil også hans teoretiske begreber anvendes i analysen. I et forsøg på at konkretisere samt gøre Giddens teoretiske ståsted mere anvendeligt i analysen af de empiriske fund, anses den eksisterende forskning som et essentielt værktøj. I state of the art blev flere relevante undersøgelser præsenteret, som har fokus på unge, uddannelse og identitet. Dette udspiller blandt andet i kraft af valget, som netop også er et centralt fokus i dette speciale, idet ungdomsforskningen (CEFU: Center for ungdomsforskning) ligeledes opererer med individualisering og identitet til at forklare og beskrive forskellige processer, som de unge gennemgår i ungdomslivet i det danske samfund.

6. Tværgående analyse

I problemfeltet samt state of the art blev det tydeliggjort, at der i uddannelsessystemet eksisterer problemer og udfordringer. Dette udspiller sig bl.a. i øget stress og lavere trivsel, som særligt påvirker pigerne. Drengene derimod halter fagligt bagefter. Derudover illustrerede problemfeltet, at der både i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet flere steder eksisterer kønsdifferentiering.

Udfordringerne samt det øget fokus fra politisk side var medvirkende til at danne incitamentet for dette speciale. Den indsamlede empiri gav indsigt i de unges fortællinger vedrørende afslutningen af folkeskolen. Det er væsentligt, at de tre fokusgruppeinterviews og de fire opfølgende interviews er afholdt lige efter, at de unge (d. 1. marts) har søgt og valgt hvilken uddannelse, de skal ønske at begynde på efter 9. klasse.

Problemformuleringen er formuleret således:

Hvilke faktorer oplever folkeskoleelever har betydning for deres valg af uddannelse efter folkeskolen og hvordan påvirker det deres identitetsdannelse?

Den indsamlede empiri af de tre fokusgruppeinterview blev skitseret i ovenstående præsentation af skoleprofil, hvor de tre skoler og eleverne blev præsenteret hver for sig. Dette resulterede i, at der blev dannet mønstre og temaer, som er fælles for alle tre skoler, hvortil de tværgående tematikker blev dannet. Dette resulterede også i, at Giddens' modernitetsteori samt konkretisering af denne i form af eksisterende forskning, anses som favorabel som teoretisk værktøj, som kan være bidragende til at belyse problemstillingen. Denne tværgående analyse vil derfor rumme en analyse af de tre fokusgruppeinterviews. Derudover vil de fire supplerende interviews også indgå i den tværgående analyse. De tværgående temaer, som skal bidrage til at besvare problemformuleringen, er udformet således:

- 1) Valg af uddannelse:** Dette tema vil belyse selve processen med at vælge uddannelse. Dette omhandler hvilke grunde og overvejelser, som ligger bag deres valg af uddannelse. Derved vil forældrenes og lærernes forventninger også blive belyst. Dette tema omhandler netop selve valget.
- 2) Identitet:** I præsentation af skoleprofilerne blev de unges identitetsdannelse også et emne. Dette er også de forhold, der udspiller sig uden for skolen. Det vil sige, de unges

fritidsinteresser, venskaber, fritidsarbejde etc., og betydning af disse i forhold til deres valg af uddannelse.

- 3) Karriere og fremtid:** I præsentation af skoleprofil blev de unges syn på karriere og kommende job samt krav og forventninger hertil et emne. De unges opfattelser og holdninger til det samlede arbejdsmarked blev også et emne, også i kraft af det metodiske greb, i form af billederne, som blev præsenteret i interviewene. Dette antages også at kunne belyse de unges identitetsdannelse.

6.1 Valg af uddannelse

I dette tema vil der være fokus på, hvad de unge fortæller om deres valg af uddannelse. Dette omhandler blandt andet, hvad der har været medvirkende til at vælge netop den uddannelse, de har valgt samt hvem og hvad, der har haft indflydelse på dette. Det indsamlede empiri har skildret, at personlige interesser har betydning for valget af uddannelse og syn på fremtidig job. Samtidig viser empirien også, at både karakterer og forventninger fra lærere og forældre fylder meget for eleverne.

6.1.2 Personlige interesser

Det blev i præsentation af skoleprofil tydeligt, at flere af de unge har valgt deres uddannelse udelukkende ud fra deres nuværende personlige interesser. Eksempelvis fortalte Barbara, at det var vigtigt, at hun på sin efterskole fik mulighed for at lære japansk. Ligeledes fortalte Bianca, at det var helt essentielt, at hendes interesse i form af fodbold var mulig på skolen (Fokusgruppe B: 2). Mulighederne for at lade interesserne danne retning for valget af uddannelse kan forklares ud fra Giddens. Ifølge Giddens er det moderne samfund karakteriseret ved en øget mulighed for, at individet mere frit kan vælge livsstil, og hvad livet skal indeholde. Derved kan de personlige interesser siges i højere grad af være markører for valget af uddannelse samt valg af linje på efterskole og/eller 10. klasse. I nedenstående citat synliggøres livsplanlægningen, og hvordan Birgitte oplever behovet for et ”personligt” år efter 9. klasse. Personlig udvikling har dermed været afsættet for valget af uddannelse. Birgittes egne behov og interesser er vigtige i forbindelse med valget af uddannelse. Birgitte beskrev det således i interviewet på skole B:

(...) Jeg valgte meget fordi, jeg har brug for et år, hvor jeg sådan, lidt mere et personligt år. Det er ikke så meget fagligt, fordi der er jeg klar til at tage på en uddannelse, men altså derfor valgte jeg at tage på efterskole for personligt og sådan nogle ting. Det tog

ret lang tid at finde en bestemt en, men så fandt jeg en, som jeg ligesom følte mig hjemme og hvor fagene også var rigtig meget mig og sådan nogle ting. (Fokusgruppe B: 2)

For Birgitte var det essentielt, at det kommende år skulle være et år, hvor der i høj grad var fokus og mulighed for personlig udvikling. Samtidig blev efterskolen valgt på baggrund af, at hun følte sig hjemme. I det opfølgende interview med Andrea (skole A) fortalte hun yderligere dybdegående om sit valg af efterskole. Hun fortalte, at hun *slet ikke var klar til at gå videre* (Andrea: 1). For Andrea lader det også til, at der ligesom Birgitte var fokus på personlig udvikling, men samtidigt også fokus på det faglige.

På skole C var det flere af eleverne, som valgte skole ud fra, hvad de oplevede og erfarede ud fra deres besøg på skolerne i forbindelse med brobygning og åbent hus-arrangementer (Fokusgruppe C: 1-2). Uddannelse er ikke på samme måde, som tidligere, forudbestemt. I stedet er det nu op til de unge selv at vælge. Til åbent hus og brobygning kan de unge undersøge muligheder (og begrænsninger) på den givne institution. Her ”mærker” de efter, hvorvidt det er den ideelle uddannelse for dem. Ud fra Giddens optik kan dette netop argumenteres for, at de unge her er i færd at skabe sin egen livsbane. Denne beslutning afspejler de unges identitet og dermed, hvem de ønsker at være. Der kan herved argumenteres for, at netop valget af uddannelse er et af de første valg, i henhold til uddannelse, som eleverne stilles overfor og, som de er nødsaget til at tage stilling til. Folkeskolen har i højere grad været fastlagt og et krav at gennemføre. Nu er det i stedet op til eleverne selv at vælge til og fra, hvad de mener er den rette uddannelse for dem. Derfor kan det antages, at de unge er nødsaget til at navigere og undersøge mulighederne, for derefter at vælge uddannelsen til.

6.1.3 Forventninger fra forældre, lærere og søskende

Forventninger fra elevernes forældre blev også et emne i alle tre fokusgruppeinterviews. Dog blev det synligt, at der eksisterer forskellige forventninger til eleverne. Muligheden for at realisere forældrenes forventninger blev blandt andet skildret fra forskellige vinkler. Andrea fortæller, at hun føler, at hendes forældre har forventninger til, at hun skal klare sig godt. Dette er medvirkende til, at hun forsøger at undgå at snakke om skole og karakterer med sine forældre. I stedet søger hun til sin storesøster. Da der spørges yderligere indtil dette, fortæller Andrea, at særligt oplevelsen af at blive sammenlignet med sin storesøster er hård:

[Andrea]: *Altså jeg har sagt, at jeg synes det er træls, at de har så mange forventninger. Men altså, jeg tror ikke rigtig, at de kan se hvor meget... Altså det er ikke fordi det går mig så meget på, men det er bare nogle gange, når man får den der, Sara hun gjorde det også godt. Det er bare den der irriterer mig, de kan jo ikke sammenligne mig med min søster, fordi vi er jo to vidt forskellige personer* (Andrea A: 4).

Andrea fortæller dermed, at hun i høj grad oplever, at hendes forældre har forventninger til hende. Der kan endvidere argumenteres for, at Andrea i stedet søger anerkendelse på egne præmisser. Det vil sige, at Andrea ønsker, at hendes forældre stopper med at sammenligne hende med hendes søster med afsæt i, at de jo er forskellige personer. Hun vil i stedet have anerkendelse på hendes egne evner og kunnen. Ambivalens udspiller sig derved også i Andreas syn og oplevelse af at vælge uddannelse. Da der ud fra Andreas fortælling tilkendes nogle forventninger, som hun skal forholde sig til samtidigt, lader det til hun har nogle andre interesser, som hun også er ønsker til at forholde sig til. Hun forklarer i fokusgruppeinterviewet, at der har været forskellige overvejelser omkring, hvad hun skulle efter folkeskolen. Overvejelser og holdninger, som kom til udtryk igennem forskellige personer; såsom lærere, forældre og UU-vejledere. Andrea fortalte hertil, hvordan hun oplevede forvirring: [Andrea]: *(...) der lidt stress over hvad jeg lige skulle gøre, fordi alle ligesom havde en mening til hvad jeg skulle* (Fokusgruppe A: 8).

Anders fortæller også i fokusgruppeinterviewet, hvordan han ikke taler med og lytter til sine forældre, på trods af, at de gerne vil snakke med ham om uddannelse. I stedet vil han hellere snakke med sin storebror om uddannelse og fremtiden. Hans bror har også været medvirkende til, at han valgte STX, idet hans bror tidligere har gået der og talt godt om stedet. En forklaring på dette kan muligvis være, at Anders i højere grad har samme meningsunivers som sin bror (Fokusgruppe A: 4). Det gør endvidere, at han lettere kan relatere og forholde sig til de valg, hans bror har truffet og yderligere distancere sig fra sine forældres, da dette også er længere tid siden, at de har stået i samme situation. Dette lader desuden også til at være tilfældet, da deres ældre søskende netop selv har været igennem det, de selv skal. Det blev synligt i interviewene, at elevernes søskende generelt har stor betydning, og at de spiller en særlig rolle i forbindelse med uddannelsesvalg. Det kan hertil argumenteres for, at forandringerne i samfundet også har påvirket uddannelsessystemet. Der er kommet flere uddannelser til. Ifølge Giddens har forandringerne også medvirket til at traditioner og normer er opløst. Elevernes forældres valg af uddannelse og erhverv var på daværende tidspunkt muligvis mindre frit

og traditionerne i familierne havde i højere grad indflydelse. Dertil er der kommet flere muligheder og nye, som eleverne står overfor – som forældrene ikke har.

Udover at eleverne i høj grad taler meget med deres søskende om uddannelse, er det tydeligt at forældrene til eleverne generelt sammenligner dem med deres søskende. Eleverne føler, at de i højere grad kan snakke med deres søskende frem for deres forældre om uddannelse.

Alice oplever sammenligning søskende i mellem anderledes:

[Alice]: (...) *Jeg har det omvendt i forhold til Andrea, da er jeg lidt bedre i skolen end mine søskende var. Så der kan mine forældre ikke rigtig blive skuffet føler jeg, altså de kan kun blive positive overrasket (griner lidt) føler jeg. (...)* (Fokusgruppe A: 23).

På skole C blev det tydeligt, at flere af eleverne oplever at føle sig yderligere presset af blandt andet deres forældre, grundet deres etniske baggrund. Fire ud af de otte elever har en anden etnisk baggrund end dansk. Både Cura og Chen, som har henholdsvis somalisk og asiatisk baggrund, fortæller:

[Cura]: *Altså jeg tror når man kommer fra asiatisk baggrund, så er der en vis forventning til, at du klarer dig godt. Men sådan tror jeg det er de fleste asiater, fordi de flygtede jo, nu har vi mange muligheder, så skal vi også bruge dem* (Fokusgruppe C: 14).

[Chen]: *Det er 100 % det samme med alle indvandrere, tænker jeg, at man har fået en ekstra chance, og man skal tage sig sammen og bruge den osv. Og bruge den mulighed som ens forældre ikke fik.*

Da der spørges yderligere indtil det, uddyber [Cura]: *Altså min mor siger altid, at jeg skal gøre noget for at have det godt, for man kan ikke bare leve et sted og så bare forvente, at alt kommer til en* (Fokusgruppe C: 14-15).

I udarbejdelsen af problemstillingen blev etnicitet ikke anset som en fremtrædende og afgørende faktor, som er sidestillet med køn. I udsagnene bliver det tydeligt, at både Cura og Chen mener, at

der er nogle andre forventninger til dem, som netop udspringer af deres etniske baggrund. Det centrale for begge er, at det omhandler at værdsætte de muligheder, som man har fået i kraft af sit statsborgerskab i Danmark. Det kan herved antages, at der i deres kulturelle baggrund foreligger bagvedliggende værdier, som blandt andet omhandler vigtigheden af arbejde, og det at kunne klare sig selv samt bidrage til samfundet. Dette kan også antages at skabe en ambivalens for henholdsvis Cura og Chen, da valget ikke er så frit og åbent. Det fremgår af ovenstående udsagn, at pigerne oplever et forventningspres fra forældrene, men samtidigt har de også muligheder for at vælge deres egen vej og valg af uddannelse. Dette kan antages at resultere i usikkerhed og forvirring, som også ungdomsforskning (fra CEFU) pointerer (Zøllner 2006: 52). Netop usikkerheden og forvirring i hvilke forventninger de skal leve op til.

I state of the art blev det præsenteret i en af undersøgelseerne, at der eksisterer forskellige forventninger til eleverne, som er afhængige af kønnet. Undersøgelsen konkluderer, at lærerne har lavere forventninger til drengene end pigerne. Dette oplever flere af eleverne på skole C ikke er tilfældet. Her fortæller flere af pigerne, at de oplever, at lærerne ofte taler nedladende og dårligt til dem. Clara fortæller, hvordan hun oplever, at lærerne *indirekte truer*: [Clara]: *De sådan meget low key, sådan indirekte truer lidt med, at hvis man ikke tager sig sammen, så skal man ikke brokke sig over karakterne. Det er også rigtig. Men de presser på sådan en irriterende måde.* Camar supplerer hertil og forklarer, hvordan hun oplever, at lærerne har andre forventninger og syn på uddannelse- samt erhvervsmuligheder end hende selv:

[Camar]: *De kommer også med sådan nogle dumme kommentarer hele tiden* (Fokusgruppe C: 8).

[Interviewer]: Hvad kan det være?

[Camar]: *F.eks. jeg havde f.eks. et ønske engang om at blive advokat, så kommer min lærer jamen du er ikke god nok*

Hertil tilføjer Camar, at disse nedladende kommentarer har resulteret i, at hun i en periode slet ikke havde lyst til at komme i skole. Hun tillægger, at det udelukkende var grundet lærerne – og netop, at de siger, at hendes drømme var urealistiske. I den tidligere præsenterede undersøgelse, i state of the art, af CEFU (Center for Ungdomsforskning) viste resultaterne, at pigerne eftersøger anerkendelse fra lærerne, hvorimod drenge får mest anerkendelse (Hutters & Nielsen et. al 2013: 12). I netop

omtalte fokusgruppe C var det kun pigerne (tre drenge deltog her), som skildrer deres oplevelser med deres lærere, og hvordan de følte, at de kontinuerligt oplever at blive talt ned til. Eleverne på skole C fortæller dermed, at deres forældre har høje forventninger til dem, i kraft af deres etnicitet, ifølge eleverne. Lærerne derimod har lavere forventninger til dem. De kommentarer og bemærkninger, som eleverne her beskriver virker hovedsagligt til at handle om elevernes faglige niveau.

Det er centralt at nævne, at der generelt var mangel på deltagelse af drenge i fokusgrupperne. Som det fremgår i oversigten over informanterne, så er der kun en dreng i hver af de to første fokusgrupper (Skole A og Skole B). På den tredje skole (Skole C) var der tre drenge, der deltog og fem piger, hvorfor drengenes oplevelse og meninger i forhold til lærernes forventninger i mindre grad bliver skildret, da de netop er underrepræsenterede. Hvorvidt der reelt er forskellige forventninger til eleverne, som skyldes deres køn, er dermed problematisk at vise. Dog kan det antages, at der i forlængelse af ovenstående bliver tilkendegivet nogle problematikker og udfordringer, idet elevernes fortællinger netop skildrer deres oplevelser af forventningerne samt lærernes dialog med eleverne.

Det ses, også at der generelt opleves at blive talt meget om uddannelse mellem eleverne og deres forældre. Dette udspiller sig hovedsagligt på skole A og B, hvor flere af eleverne ytrer, at der ofte bliver talt om uddannelse og fremtid. Dette skal naturligvis ses i lyset af, at alle eleverne har det til fælles, at de netop har valgt uddannelse pr. 1 marts (hvorefter interviewene netop blev afholdt (marts-april)). Hvorfor det må antages, at dette er medvirkende til, at eleverne oplever det som et stort samtaleemne på nuværende tidspunkt.

På skole C bliver der tilkendegivet, at der tales mindre om uddannelse derhjemme end hvad der er tilfældet på de to andre skoler. Cengiz (Fokusgruppe C) fortæller dog det modsatte. Da han oplever, at hans forældre ofte minder ham om vigtigheden i at klare sig godt:

[Cengiz]: *Snakker meget, fordi det der fylder lige nu i vores liv, det er vores forældre. Jeg ved ikke med alle andre. Men mine forældre de minder mig om hele tiden, gør det nu godt for du skal have en god uddannelse og det er lidt, man tænker meget på dem når man er i skolen. For at gøre dem glad (Fokusgruppe C: 12).*

Han forklarer endvidere, at det er vigtigt for ham at gøre sine forældre glade. Da Cengiz fortæller det under fokusgruppeinterviewet er der uenighed fra de resterende informanter. De andre griner derimod lidt af Cengiz fortælling, og Christian siger: *Det gør jeg i hvert fald ikke* (Fokusgruppe C: 9). Det virker til, at Cengiz efterfølgende forsøger at trække lidt i land i kraft af hans klassekammeraters reaktion, idet han efterfølgende siger:

[Cengiz]: *Det er heller ikke sådan, jeg i dansktimerne tænker okay min mor. Det er fordi de siger altid sådan, for de forventer altid noget mere og de har også de forventninger, at vi skal klare os godt og have en høj uddannelse og sådan noget føler jeg* (Fokusgruppe C: 12).

Vigtigheden af uddannelse og hvor højt uddannelse vægtes er forskelligt eleverne i mellem. Ifølge tidligere præsenteret CEFU undersøgelse, hvad betyder køn for elevernes uddannelsespraksis, så har elevens køn betydning for, hvordan uddannelse vægtes, idet undersøgelsen viser, at drenge generelt har lavere forventninger til uddannelse end pigerne. Dette resulterer ifølge undersøgelsen, i konsekvenser for drengene i fremtiden. Det er essentielt, at denne undersøgelse hovedsagligt tager afsæt i ungdomsuddannelse, hvor dette speciale i stedet beror på folkeskolen, dog kan der herved argumenteres for, at der alligevel kan drages sammenligninger, da der antages at være lignede forhold på spil.

6.1.4 Skolens omdømme har betydning

I forbindelse med deres nylige valg af uddannelse blev det tydeliggjort i fokusgruppeinterviewet på skole C, at der var en bestemt uddannelsesinstitution, som det var vigtigt for flere af eleverne, at de ikke blev placeret på. Det vil sige, at der er en todelt dimension på spil her. Da det både handler om type af uddannelse, her HTX, og en konkret institution, som er afgørende for deres valg af uddannelse. Særlig omdømmet på denne nærliggende uddannelsesinstitution havde betydning for, at flere af eleverne ikke havde valgt denne. Men i kraft af det er den skole, som de bor tættest på, så er der en sandsynlighed for, at de automatisk bliver placeret der, da der er fortrinsret til den uddannelsesinstitution, man bor tættest på. Det er især elevernes søskende og forældre, som har rådgivet eleverne til ikke at vælge denne uddannelsesinstitution. I et af de opfølgende interview fortæller Cengiz, hvordan han har overvejet at gøre et yderligere drastisk valg for at højne sandsynlighed for at komme på det foretrukne gymnasie:

[Cengiz]: *Jeg kunne vælge, der kommer HTX ved (red: uddannelsesinstitutionen), men jeg har bare hørt meget dårligt om skolen. Så derfor prøvede jeg at søge ind på den ved (red: uddannelsesinstitutionen), og så som 2. Prioritet søgte jeg ind ved den i Viby. Selvom det ligger meget længere væk. Der er højst sandsynligt ikke så stor chance for at jeg kommer derind, men ja så jeg håber (Fokusgruppe C: 7: 1-2).*

[Interviewer]: *Så det var måske et strategisk valg, at det var den du havde valgt?*

[Cengiz]: *Der var også, at jeg havde hørt fra andre, at de havde ændret adressen til hvor de bor nu, til at de nu lige pludselig bor hjemme ved deres moster for at komme på et gymnasie for at komme tættere på. Fordi de vælger jo efter, hvor tæt det er, hvis der er nogle, der bor tættere på, så vælger de dem frem for mig. Så derfor overvejede vi det, men det gjorde vi ikke alligevel.*

[Interviewer]: *Så du overvejede at skifte adresse på papiret?*

[Cengiz]: *Ja min moster bor nemlig tæt på (red: uddannelsesinstitutionen)*

[Interviewer]: *Hvad gjorde, at du ikke gjorde det alligevel?*

[Cengiz]: *Jeg tror ikke jeg vil risikere det (griner lidt). Da vi tænkte vi ville gøre det, var det i sidste øjeblik i sidste uge. Så var vi bare sådan videre, så gjorde vi det på den rigtig måde. Det er jo ikke fordi det er ulovligt, men det er jo lidt at sådan snyde systemerne.*

Cengiz beskriver, hvordan han overvejede at skifte sin adresse, således det ville højne hans sandsynlighed for at komme ind på den ønskede uddannelse, og endvidere minimere risikoen for at komme ind på det nærliggende gymnasie. Som det fremgår, så grinte han lidt, da han fortalte det, og det virkede ikke til, at han selv kendte konsekvenserne ved at skifte adresse. Det understreger hans behov for at undgå at komme på den givne skole. Muligheden for at vælge fra, som kan forklares ud fra Giddens modernitetsteori, så er det altså afgørende her og har en central betydning. Det er ikke

kun muligheden for at vælge til, som karakteriserer det moderne samfund, men netop muligheden for at kunne vælge fra er også essentiel. Det virker til, at der i højere grad er fokus på, hvilken skole der skal undgås, og i mindre grad fokus på, hvilken der skal vælges til. Valg af livsstil udspringer både i form af handlinger og beslutninger, men skal også ses i lyset af, hvem de gerne vil være. Ambivalens er også et forhold, som Ungdomsforskningen fra CEFU berører. Dette omhandler netop, at unge både udnytter og er tilfredse med muligheden for selv at vælge uddannelse (uden påvirkning fra de frigjorte sociale kategorier), men også er nervøse og usikre på ikke at træffe det rigtige valg (Nielsen 2006: 41). Ambivalens kan antages også at være på spil i denne sammenhæng. Da det kan forestilles, at der kan være en udfordring på spil, både at få opfyldt sit ønske om uddannelse samt ønsket om beliggenhed, hvorfor den unge kan risikere at stå over for en situation, hvor denne er nødsaget til at vurdere, hvad der er vigtigst. Dernæst kan det også forestilles, at eleverne, her Cengiz, oplever et dilemma i forhold til ”hvem”, han skal lytte til. Det fremgår i Cengiz fortælling, at det er familiemedlemmer, som har frarådet ham at vælge denne skole, herudover kan forestilles, at der er nogle andre i Cengiz omgangskreds, som derimod taler positivt om skolen. Hans klassekammerat Cura fortalte eksempelvis i fokusgruppen, at hun netop har valgt denne skole. Det kan derfor antages, at et sådant dilemma kan udspille sig.

Det lader til, at Cengiz ikke vil associeres med og/eller tiltrækkes af denne uddannelsesinstitution, hvilket blandt andet kan skyldes det dårlige omdømme. Cengiz fortæller senere i interviewet, at fravalget også omhandler, at det faglige niveau synes lavere, og at han ser det som en stor ulempe, at HHX er nyoprettet på den fravalgte uddannelsesinstitution, hvilket han mener kan medføre, at han/de nye elever vil opleve at være ”forsøgskaniner” (Cengiz 2). Dertil lader valget også til at have afsæt i det faglige og forventninger til det faglige niveau.

Kvaliteter og værdier som den kommende uddannelse skal besidde

I starten af interviewet blev eleverne bedt om at nedskrive tre punkter, såsom faciliteter og/eller værdier, som det var vigtigt, at deres kommende skole skulle have. Udover at dette blev anvendt som et metodisk værktøj til at få eleverne i tale, så var elevernes nedskrevne værdier også interessante bidrag. Fælles for alle eleverne på tværs af skoler var, at det var essentielt, at den kommende skole skulle have gode lærere. Derudover var der også enighed blandt eleverne om, at det var centralt, at der skulle være et godt fællesskab og generelt et godt socialt miljø. I forbindelse med dette var der generelt større enighed mellem Skole A og Skole B. På skole C var der flere af eleverne, som nævnte,

at det var vigtigt, at den kommende skole bidrager med gode fester. Gode fester kan også antages at omhandle elevernes behov og interesse for sociale relationer og fællesskab, hvilket også bliver yttret som vigtigt for eleverne (også på tværs af skolerne). På trods af at der herved kan argumenteres for, at fester også omhandler at tilbringe tid med vennerne, så er det forsat interessant, hvorfor det bliver italesat på skole C, men ikke i de to andre fokusgrupper. Det kan antages, at eleverne på skole C, at deres omgangskreds blandt andet også omhandler en festkultur og at være en del af denne. Ud over disse værdier var det fælles på tværs af skolerne, at flere af eleverne nedskrev, at deres kommende skole har gode lærere. De sociale relationer og søgen efter dette vil blive uddybet i tema to.

6.1.5 Karakterer, eksaminer og prøvers indflydelse

Under fokusgruppeinterviewet på skole A blev det tydeligt, at karakterer og prøver fylder meget for eleverne. Det er særligt noget, som er begyndt at få en større betydning end i de tidligere skoleår. En af eleverne fortæller blandt andet, at de i løbet af en uge måtte gennemføre ni prøver. Hertil er der flere af eleverne, der fortæller, at de føler sig stresset, og at skolelivet på nuværende tidspunkt er hårdt. I det opfølgende interview med Annika giver hun også udtryk for, at hun føler, at karakterer fylder meget. Generelt oplever hun, at det er et stort samtaleemne, skønt hun gerne selv vil undgå at snakke om det. Det lader dog til, at hun oplever, at det er svært at undgå:

[Annika]: *Jeg har sådan et ret højt snit. Jeg har fået karakterer fra 02 til 12 i mange forskellige fag. Og jeg kan godt mærke, at jeg bliver sådan træt af, når folk siger, jamen jeg har kun fået det her eller sådan noget. Fordi jeg har ret svært ved engelsk, så da jeg fik 4 i engelsk, der var jeg virkelig sådan okay, det er virkelig godt det her, for jeg har virkelig dårlig til det, så jeg har virkelig kæmpet for det. Så nu får jeg 7 både mundtlig og skriftlig og jeg er virkelig sådan, det er bare pisse godt. Og så de andre, jeg har kun fået 10 og jeg er bare sådan, ja tak ik ås. For det der med, man kan godt blive, jeg har kun fået... jeg bliver sådan helt, jeg bliver helt aggressiv fordi det er bare et tal. Og det får man hele tiden at vide, men jeg bliver irriteret over det, fordi jeg skal ikke bruge det til noget. Altså det er mere sådan stempling af hvad, jeg kan i et fag, og det har jeg det fint nok med. Jeg har ikke behov for, at alle skal vide hvad jeg får. Altså det er noget der ligger mellem mig og min familie og mine lærere (Annika: 1).*

Annika udtrykker i citatet frustration og arrigskab over, at karakterer konstant er et samtaleemne. Måden, på hvilken der tales om karakterer, virker blandet andet som en problemstilling. Hun fortæller endvidere, at det i stedet burde omhandle at gøre sit bedste – og desuden evnen til at kunne forbedre sine karakterer og kompetencer. Karakterer samt prøver virker til at have anderledes betydning på skole C. På skole C virker det til, at der udelukkende bliver talt om karakterer eleverne imellem, når de netop har fået en opgave tilbage. Flere af dem ytrer, at de synes feedbacken er vigtigere. Kun Caroline tilkendegiver, at karaktererne er vigtige for at sikre, at man kommer ind på den uddannelse, man ønsker. Caroline er endvidere den eneste af deltagene elever i fokusgruppe C, som på nuværende tidspunkt overvejer en universitetsuddannelse.

Den tidligere præsenterede undersøgelse udarbejdet af CEFU (Center for Ungdomsforskning) viser, flere piger end drenge fuldfører en kompetencegivende uddannelse. Dernæst blev det også synliggjort, i den samme undersøgelse, at særlig trivsel og stress påvirker kvindes kønnet. Således understreges problematikken af blandt andet Annika, som netop oplever, at samtalen konstant omhandler resultater og karakterer. Dette kan antages at påvirke Annikas trivsel. Dernæst blev det også vist i interviewene, at netop stress og følelsen af at være stresset opleves af flere af eleverne. Dette vil blive uddybet i tema 2.

Opsamling af temaet: Uddannelsesvalg

I kraft af tidspunktet for afholdelse af interviewet, som var nøje planlagt, er det essentielt, at dette har betydning for elevernes fortællinger. Det er vist, at eleverne på nuværende tidspunkt er i fuld gang med livsplanlægning og endvidere at vælge til og fra, hvad deres liv skal indeholde og forsøger at navigere i de muligheder, som de bliver stillet overfor. Deres valg lader til at være meget målrettet og velbegrundet. Flere af eleverne har valgt uddannelse på baggrund af nuværende interesser, som de forventer at udforske yderligere i det kommende skoleår. Dette henvender sig særligt til de elever, som har valgt efterskole. Nogle har brug for et ”personligt” år, andre forsøger at undgå at komme et på en bestemt uddannelsesinstitution og nogle har grundet fremtidsmulighederne bevidst valgt den givne uddannelse.

Desuden blev det tydeligt, at uddannelse, karakterer og prøver generelt fylder meget for eleverne. Dette skal naturligvis ses i lyset af, at afgangseksamen og terminsprøver på nærværende tidspunkt er aktuelt. Derudover blev det synligt, at flere af elevernes søskende spiller en stor rolle i forbindelse

med elevernes egne overvejelser og tanker omkring valg af uddannelse. Dette afspejles også i, at flere af dem følger i deres søskendes fodspor i henhold til deres uddannelsesvalg. I forlængelse af dette blev det tydeliggjort, hvordan elever oplever, at der eksisterer forskellige forventninger til eleverne i fra forældre og nuværende lærere.

6.2 Identitet

I forlængelse af ovenstående samt præsentation af skoleprofil, er det essentielt, at identitet – samt de unges skabelse af denne - er væsentlig at undersøge nærmere. Identitet er delvis blevet berørt i forbindelse med analyse af 1. tema, men der vil i denne være yderligere fokus på, hvad der har betydning for de unge på nuværende tidspunkt. Dette omhandler blandt andet deres fritidsinteresser, sociale relationer etc. Det vil sige, at dette tema også vil fokusere på alt det, som de unge også oplever i deres hverdagsliv uden for skolen. Da det blev synligt også at have indflydelse på deres valg. Dernæst vil dette tema også yderligere omhandle elevernes trivsel. Det viste sig i løbet af interviewene, at det var et essentielt tema, som blev berørt af flere omgange. I forlængelse af elevernes trivsel vil elevernes motivation også skitseres. Nedenstående illustrerer forskellige årsager og holdninger til fritidsarbejde samt fritidsinteresser. Hernæst blev relationerne i klassen illustreret og hvordan flere af eleverne søger fællesskab.

6.2.1 Forskellige grunde til at have fritidsarbejde

I fokusgruppeinterviewsne bliver der også talt om fritidsarbejde. Her er der forskel at spore skolerne imellem. På skole B arbejder størstedelen. Benjamin og Barbara fortæller, at de arbejder sammen. For Benjamin virker det til, at arbejdet fylder meget og har stor betydning for ham. Arbejdet i Rema 1000 har endda så stor betydning, at det har indflydelse på hans uddannelsesvalg, idet der netop ikke skal være så langt dertil, således at han forsat kan passe sit arbejde ved siden af skolen. Motivationen og årsagen til arbejdet for Benjamin fremgår senere i interviewet, da bliver spurgt ind til hvad de prioriterer højst i deres fritid, hvortil Benjamin svarer *penge* (Fokusgruppe A: 10).

På skole A er der færre der tilkendegiver, at de arbejder ved siden af skolen. Alberte er en af dem, der har fritidsarbejde. Hun arbejder i en vuggestue. Da der spørges ind til, hvilke årsager der er til, at hun arbejder, fortæller hun følgende:

[Alberte]: *altså jeg gør det nok ikke for pengenes skyld, det er mere sådan for at have noget at lave. Altså jeg kunne godt bruge tiden på noget andet, men jeg føler bare nogle gange at jeg bruger tiden ret dumt. Og så tænker jeg, at jeg ligeså godt kan bruge det på noget, der giver mening* (Fokusgruppe A: 12).

Benjamin (fokusgruppe B) og Alberte (fokusgruppe A) fortæller dermed forskellige årsager og grunde til deres fritidsarbejde, samt hvorfor de har valgt at have fritidsarbejde. Alberte siger selv i citatet, at det ikke er for pengenes skyld, men for at bruge sin fritid fornuftigere. Begge valg lader til at være meget bevidst valgt. I forhold til fritidsarbejde, så omhandler det også individualisering og muligheden for at vælge, hvad der passer til individet selv og dennes identitet. En forklaring på hvorfor arbejde er vigtigt for eleverne, kan anskues ud fra elevernes mulighed for at vælge livsstil. Som også Giddens påpeger, så er symbolske tegn blandet andet i form af penge også vedkommende. Der kan anskues, at penge, ressourcer og social baggrund er forskelligt eleverne imellem, hvilket også kan være medvirkende til at belyse, hvorfor fritidsjob er mere attraktivt for nogle end andre. Også fritidsarbejdet er en del af elevernes livsplanlægning. De er meget målrettede og velovervejede omkring deres fritidsjob og deres bevæggrunde for at have et fritidsjob virker ligeledes velovervejede. Dette lader til at særligt at være tilfældet for Alberte.

Det bliver også tydeliggjort, at Benjamins arbejde virker vigtigt at fastholde og er en betydningsfuld del af ham. For Alberte virker det konkrete arbejde ikke at være vigtigt, men i stedet er det grundet fokuset på, at hendes tid bliver brugt fornuftigt. Det er endvidere væsentligt at nævne, at Benjamin hovedsageligt delte sine holdninger i hele interviewet, da netop samtaleemnet omhandlede arbejde. Derudover kan det antages, at der er et klasseperspektiv på spil. Alberte og Benjamins sociale baggrund kan endvidere være en forklaring på motivationen og motiverne for fritidsarbejdet. Dette refererer ligeledes til ambivalens, som en øget mulighed for at vælge også resulterer i, fordi netop den sociale baggrund også forsat kan antages at have indflydelse på de unges valg. Et gennemgående kritikpunkt af Giddens' modernitetsteori omhandler manglende fokus på individers midler, som også menes, at have betydning for hvad og hvordan individer vælger (Kaspersen 2006: 243-244). Det kan i denne sammen antages, at Alberte og Benjamins sociale baggrund hjemmefra har indflydelse på deres overvejelser og valg fritidsarbejdet.

6.2.3 Skoletræt og faglig trivsel

I interviewsne bliver skoletræthed også et tema. Flere af dem beskriver, hvordan de bliver mere og mere skoletrætte dag efter dag. Dette udspiller sig på alle tre skoler. På skole A beskriver Andrea det således:

[Andrea]: *Jeg tror, at jeg er sådan ved at blive lidt skoletræt. Sådan heroppe, nu er jeg også sådan ved at blive lidt træt af de mennesker, jeg har været sammen med i 9 år i streg. Det er bare en meget ensartet dag. Det er de samme mennesker, man ser mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag. Og det er de samme fag man har hver mandag og hver tirsdag. Og det er bare lidt det samme, der sker igen og igen. Jeg har brug for noget forandring, at der sker noget nyt* (Fokusgruppe A: 12).

Og Anne supplerer:

[Anne]: *Jeg tror også, at jo ældre man bliver, jo mindre gider man skolen. Da jeg var mindre, jeg tænker da alle de var små, de var sådan yes vi skal i skole. Men det der med, som Andrea sagde at have den samme hverdag igen og igen og igen. Det bliver også ret så nederen. Jeg er også blevet mere og mere skoletræt, jo længere jeg har gået i skole.* (Fokusgruppe A: 12).

I citaterne fremgår det, at eleverne her oplever, at hverdagen og livet på skolen er rutinepræget og uden afvekslinger. Dette omhandler både undervisningen samt klassekammeraterne, som ligeledes er de samme hver dag. Denne ”type” manglende motivation bliver også skildret i bogen ”Unge motivation i udskolingen”, som blev præsenteret i state of the art. Her betegnes dette som ”grundskolemæthed”, hvor netop nye muligheder og nye indtryk eftersøges af eleverne (Pless & Katnzelson m.fl. 2015: 52-53). Dette kan også antages at være en markør i forhold til deres valg – og hvad der har betydning for deres valg, idet flere af dem vælger efterskole til – en skoleform, som kan antages at være en mere forskellig end den traditionsbestemte folkeskole.

I denne undersøgelse påvises det også, at feedbacken fra lærerne har en større betydning. Dette bliver også bekræftet af eleverne. Eleverne på skole C fortæller, at både den mundtlige samt den skriftlige feedback er vigtigere end karaktererne, da karaktererne netop bare er et tal. Som tidligere nævnt, så vægter eleverne feedbacken højt. Da det er denne, der giver mulighed for udvikling og forbedringer. Og endvidere giver et billede af, hvordan man klarer sig.

Skoletrætheden bliver også uddybet i et af de opfølgende interview med Andrea. Hun fortæller, at det især skyldes, at hun oplever, at hendes klasse ikke er sammen i fritiden. Hun refererer desuden til, at

klassen er barnlig, og at det føles, som om de fortsat går i 7-8. klasse. Da der spørger yderligere indtil dette, bliver det tydeligt, at hun blandt andet eftersøger fester og generelt mere snak eleverne imellem. Det tydeliggøres dermed, at hun generelt eftersøger fællesskaber og yderligere social samvær i klassen, og især uden for skolen. Venskaber og sociale relationer er i det moderne samfund dannet ud fra egne valg. Det kræver forpligtelse – og kræver dermed noget af individet selv. Dog er de venskaber, som er konstrueret i skolerne mindre frie, og det er sværere for eleven at vælge til eller fra, som Giddens' også pointerer. Udover at valg af uddannelse er et essentielt omdrejningspunkt for de unge, så er venskaber også en del af ungdommens kendetegn. Andrea eftersøger, at hendes klassekammerater bruger fritiden sammen og ikke kun ses i skolen (Andrea 2). Det er værd at bemærke, at det netop først er i det opfølgende interview, at Andrea redegør for sin interesse for at se sine klassekammerater uden for skolen. Det er klart, at Andrea forsøger at opretholde sin position og rolle over for sine klassekammerater i fokusgruppeinterviewet, da disse udsagn kan resultere i, at hun bliver sat i en ubehagelig situation, som kan resultere i en reaktion fra klassekammeraterne.

Ud over klassefællesskab samt behov for dette blev undervisningen også et emne. På skole A tilkendegives det, at undervisningen og lærerne er afgørende for læring:

[Andrea]: *Det kommer an på hvilke fag man har, altså nogle og også lidt lærerne også fordi, hvis man en virkelig sådan nederen lærer der også er lidt tør i det, så er det ikke så sjovt at lære noget (fælles latter)* (Fokusgruppe A: 12).

De unges oplevelse af undervisningen bliver også synligt på skole B, hvor flere af eleverne fortæller om, deres oplevelser samt holdninger til undervisningen på skolen. Flere af eleverne bekræfter hinanden, da de fortæller om det. Da der spørges ind til, hvad de mener skulle være anderledes, skildrer flere af eleverne det således:

[Betinna]: *Jeg synes mere sådan under...*

[Birgitte] *Undervisningen!*

(...)

[Birgitte]: *men også nogle gange lærerne.*

[Betinna]: *Sådan har jeg det også.*

(...)

[Benedikte]: *Det faglige niveau er måske ikke det allerhøjeste, som det kunne være, men de, men jeg synes stadigvæk de gør en god indsats. Vi lærer jo noget, de gør skoledagen lidt hyggelig. Så vi ikke sådan bare feder den*

[Barbara]: *Nogle lærer er bedre end andre* (Fokusgruppe B: 11).

Det bliver i ovenstående dialog også synligt, at nogle af eleverne her mener, at lærerne på skolen også er medvirkende til, at de synes at undervisningen er tvivlsom. Dog fortæller Benedikte, at lærerne er med til *at gøre skoledagen lidt hygge* (Fokusgruppe B: 11).

Det er dermed klart, at eleverne generelt vægter undervisningen højt. Det er anskueligt, at eleverne stiller krav til undervisningen samt lærerne. Dette er gældende på tværs af skolerne. Det er væsentligt at bemærke, at det især er på skole A, som er den skole af de tre med det højeste gennemsnit, at det bliver mest tilkendegivet, at undervisningen er vigtig.

Et kønsperspektiv er her tydeligt. I det, at eleverne som netop ytrer problemer og udfordringer ved lærerne og undervisningen hovedsageligt er piger. Dette kan endvidere argumenteres for at kunne forklares ud fra, at lærerne har højere forventninger til pigerne, hvilket kan antages at være medvirkende til at svække deres trivsel yderligere. Det er igen her essentielt at fremhæve, at det forsat er problematisk reelt at belyse forskel mellem kønnene. Da pigerne i alle tre fokusgrupper er overrepræsenteret. Dog kan der ud fra ovenstående ses, at pigerne oplever, at der er udfordringer i skolen.

6.2.4 Social trivsel og søgen efter fællesskaber

Som tidligere nævnt, så er der ingen af eleverne på både skole A og skole B, som fortæller noget om fester. Modsat er der flere, der nævner det på C, hvor flere af dem mener, at det er vigtigt, at den kommende skoler har gode fester og nævner endvidere, at deres fritidsinteresser også omhandler at gå til fester. Christian fortæller, at han går til fester hver weekend. Dette kan også forklares ud fra Giddens betegnelse om livsstil. Dette omhandler også, at de valg der træffes, også hænger sammen med hvem, man gerne vil være. Derudover kan der antages, at kulturen muligvis er anderledes på skole C.

Festerne og interessen for fester henviser også til behovet og lysten til indgå i sociale fællesskaber samt interessen for at vedligeholde sine sociale relationer. Og desuden interessen i at skabe nye venskaber. Der kan herved argumenteres for, at de fællesskaber og sociale relationer, der etableres i skolen, er mindre valgbare og mindre frie. Disse er i stedet præget af pligt samt nødvendighed for at indgå i klassens fællesskab og sociale relationer. Derimod er de relationer, der dannes (uden for skolen og klassen), ifølge Giddens, præget af gensidig forpligtelse og egen nytte. Relationer skabes med fokus på, hvad individet selv kan få ud af denne relation. Derfor ligger der også et større ansvar for den enkelte at vedligeholde og pleje disse relationer, da de ellers opløses. Elevernes behov og oplevelse af socialt samvær bliver også synligt i forbindelse med fokusgruppeinterviewenes start, hvor eleverne bliver bedt om at nedskrive de tre vigtigste værdier den kommende skole, hvor til flere af eleverne også har nedskrevet socialt samvær (Fokusgruppe A, B, C: 1-2). På skole C har seks ud af otte elever skrevet fællesskab/sammenhold. På skole A har tre ud af de ni elever skrevet godt fællesskab. Andre af eleverne har skrevet *socialiteten skal være høj og søde mennesker*. På skole B var der enighed om, at gode klassekammerater er en vigtig værdi for den kommende skole. På tværs af skolerne er der dermed en bred enighed om, at venskaber og fællesskaber er vigtige og det er et krav, at den kommende skole skal indeholde dette.

Det er dermed tydeligt, at det sociale er afgørende og har stor betydning for eleverne. Dette bekræfter også Harriet Bjerrum Nielsens konklusioner, som blev skitseret i State of the art. Bjerrum Nielsens undersøgelse skitserede netop tre punkter, som har betydning for læring:

- 1) At tilegne sig faglige kompetencer og færdigheder
- 2) At etablere en gruppe af jævnaldrende
- 3) At deltage i klassens kommunikationsformer og autoritetsrelationer.

Punkt 1 og punkt 2 lader til at stemme overens med elevernes oplevelser og holdninger til et ”godt” skoleliv. Det er netop blevet skildret, at flere af eleverne eftersøger og vægter venskaber samt sociale relationer højt, hvilket ovenstående punkt 2 også indikerer. Dernæst er det også blevet tilkendegivet, at eleverne eftersøger feedback fra lærerne, således de kan udvikle sig og forbedre sine færdigheder, hvilket er punkt 1 i ovenstående punkter. Punkt 3 omhandler netop de unges muligheder for at indgå i klassens fællesskaber og relationer, som også er essentielt her.

I tidligere afsnit blev det synligt, at flere af eleverne oplever at være træt af skolelivet, og at motivationen er svækket. I et af de supplerende interview bliver det tydeligt, at det sociale er vigtigt på trods af, at mobning faktisk har udspillet sig.

Cengiz fortæller, at han i starten af udskolingen har oplevet at blive mobbet. Han forklarer, at han tror, at mobning skyldes:

[Cengiz]: *Jeg tror, at det er, når man er i starten af de der teenager år, så er man meget pinlig berørt over alt. Så man gemmer sig bag, man mobber andre med ting, som man selv har det dårligt med. Jeg kan tydeligt huske, at det var en der gik i min klasse, ham kunne jeg virkelig ikke lide, nu er han gået ud. Han mobbede mig med en ting, så fandt jeg ud senere, at han havde præcis det samme problem (Cengiz 3).*

Han forsætter:

[Cengiz]: *Så var jeg sådan, nå okay, hvorfor mobbede du så? Og så begyndte jeg at tænke frem til, at det var nok, fordi han havde det dårligt med det og så hans måde at håndtere det på os var at gå i mod. Men det gør folk ikke længere. Det er som om, vi er blevet mere modende. Man er forbi den der hormonforstyrret alder (griner) (Cengiz 3).*

Han fortæller endvidere, at det særligt er hans mor, som har hjulpet ham med at håndtere mobningen. Således han gennem sin mor har tillært sig redskaber, så han kan vende det, der bliver sagt, til noget mere positivt – og i stedet joke sig lidt ud af det. Hans mor er uddannet socialrådgiver, og er ifølge Cengiz, *socialt klog*, hvilket han mener, er blevet videreført til ham, blandet andet i kraft af, at de netop *har talt sammen i 15 år* (Cengiz 3).

Derudover fortæller han, at der også er sket en udvikling i klassen. Tidligere var det meget mere opdelt og i grupper, hvor eleverne nu i højere grad snakker på kryds og tværs. Det er også essentielt at bemærke, at det først er i det supplerede interview, at han fortæller om dette. Dette synliggør udfordringerne ved fokusgruppeinterviews og fordelene ved enkelt interviews. Der kan herved argumenteres for, at mobning og at være blevet mobbet er et sårbart emne, som det kan være svært at tale om. På trods af at der i fokusgruppeinterviewet blev talt om sociale miljø samt relationerne i

klassen, fortalte Cengiz ikke her sin oplevelse med mobning. Dette understreger dermed relevansen ved at anvende metodekombination, og særligt i denne sammenhæng, hvor deltagerne i høj grad kender hinanden, hvorfor forsøget på at opretholde sin egen position er vigtig. Dette er netop ikke tilfældet i et enkeltinterview, hvor kun informanten og interviewer er tilstede.

Cengiz' fortælling bekræfter endvidere det tidligere beskrevne, at trivslen er vigtig og har stor indflydelse på elevernes læring. Det virker endvidere til, at netop overgangen til 9. klasse har bidraget til at styrke relationerne i klassen, således at eleverne taler mere med hinanden på tværs. Cengiz virker til at opleve det rigtig positivt, således at klassen ikke er så opdelt. Andre fortæller mere negativt om overgangen til 9. klasse, som mere omhandler hvordan betydning af karakterer og prøver er højnet. Dette bliver blandt andet italesat på skole A, hvor det bliver tilkendegivet, at stressen bare stiger dag for dag (Fokusgruppe A: 13).

6.2.5 Fritidsinteresser

Ud over at flere af eleverne bruger meget af deres fritid på at arbejde, så er der også flere af eleverne, som prioriterer at slappe af. Astrid fortæller det således:

[Astrid]: *Jeg tror, jeg nok vil prioritere bare det der med at slappe af, jeg kan godt lide at sidde nede i mit kælderrum og så bare sidde der og så ikke gøre noget, for så glemmer man sådan lidt om verdenen og lektier og presset fra skolen og sådan noget* (Fokusgruppe A: 11).

Anne prioriterer ligeledes at slappe af og fortæller: [Anne]: *Jeg kan også godt lide at være sammen med venner, og slappe af, fordi det nok har været en hård uge i skole, man er ret så udmattet i skole, jeg kan også godt lide at høre musik og se sport og lave sport* (Fokusgruppe A: 10).

Disse fortællinger vidner om et behov for at slappe af og *lave ingenting*. Dette kan også underbygges af ”Præstationssamfundets” fremvækst og presset, som de muligvis oplever. Jævnført tidligere afsnit, hvor netop Astrid ytrede, hvordan skolepresset opleves i form af blandet andet det høje antal af prøver i løbet af en uge. Der er dermed flere af eleverne, som prioriterer at slappe af som en væsentlig fritidsinteresse. Bogen Unges motivation i udskolingen pointerer også, at undervisning og skoleliv i dag er kendetegnet ved, at unge skal lære mere – og samtidigt også mangler motivation (Pless & Katnzelson m.fl. 2015: 11).

Flere af eleverne på skole C bruger derimod meget af deres tid på at træne. For eleverne på skole B er det derimod lektierne, som i højere grad prioriteres. Dette bliver blandet andet begrundet med, at lektierne er vigtige, da de har afgørende betydning for, hvordan fremtiden kommer til at se ud (Fokusgruppe B: 11). Eleverne bliver kontinuerligt og løbende ”tilbudt” forskellige valg igennem interaktion med en flersidighed af muligheder. Udover at disse beslutninger og handlinger påvirker, hvordan der ageres, så påvirker det også, hvordan individerne vil fremstå – og i forlængelse heraf – hvem de gerne vil være. Dette kan beskrives ud fra Giddens optik, som netop pointerer den øgede refleksivitet, som også resulterer i, at individet skal navigere i en større mængde informationer og muligheder, hvor de løbende reviderer sin biografiske fortælling.

Opsummering: Identitet

I den forlængelse af dette blev det synligt, at flere af eleverne vægter og prioriterer venskaber og fællesskaber højt. Flere af eleverne har forventninger og krav til, at deres kommende skole skal generere (nye) sociale relationer. Venskaber og sociale relationer kræver vedligeholdelse og forpligtigelse – hvilket eleverne prioriterer højt.

Derudover skildrede ovenstående analyse elevernes nuværende oplevelse af skolelivet. Her blev det påvist, at flere af eleverne oplever at føle sig skoletrætte (grundskolemæthed), idet folkeskolen opleves rutinepræget og uden forandring. Derudover blev elevernes fritidsinteresser belyst. Nogle af eleverne tilkendegav, at de prioriterede fritidsarbejde højest, mens andre i stedet vægtede muligheden for at slappe af efter skole højt.

6.3 Karriere og fremtid

Dette tema omhandler hvordan og hvad eleverne fortæller om karriere, fremtid og syn på arbejdsmarkedet. Temaet berør desuden, at der eksisterer forskellige opfattelser og holdninger til forskellige erhverv eleverne i mellem. Derudover er der nogle af erhvervene, som i højere grad har elevernes interesse og opmærksomhed. I dokumentationen for problemfeltet og state of art blev det tydeligt, at det danske arbejdsmarked flere steder er forholdsvis kønsdifferentieret. Det bliver hertil beskrevet, at kønsdifferentiering er medvirkende til at skabe fremtidige problemer på det danske arbejdsmarked. Temaet har til formål at belyse, hvordan og hvorvidt eleverne opfatter arbejdsmarkedet, og hvorvidt disse har betydning for deres valg af uddannelse efter folkeskolen og syn på fremtidens karrieremuligheder, da dette også ansues at have indflydelse på de unges skabelse af identitet. Derudover vil de unges syn på status og prestige også blive analyseret med henblik på, hvorvidt og hvordan dette har indflydelse på deres valg og syn på fremtiden.

6.3.1 Forskellige ambitioner og krav til karriere

I præsentation af skoleprofil blev det også tydeligt, at der i forbindelse med elevernes uddannelsesvalg og syn på fremtidsjob var meget fokus på personlig udvikling og egen nytte. I fokusgruppeinterviewet på skole B blev der ytret fra flere af eleverne, at det er vigtigt at have et arbejde, hvor man tjener penge, således man kan forsøge sine børn. For Birgitte var det også vigtigt, at hendes kommende arbejde bliver et, hun godt kan lide. På skole B blev det ligeledes tilkendegivet, at det var vigtigt, at det fremtidige job skulle give glæde. Mens det ligeledes blev tilkendegivet, at det i høj grad skulle besidde en grad af frihed samt fleksibilitet. Både Asta, Anne og Annika ytrede, at det er vigtigt, at muligheden for at opleve noget ved siden af arbejdet er betydningsfuldt:

[Annika]: *Altså jeg vil i hvert fald gerne ud og opnå noget i hvert fald. Så mit arbejde kunne også godt være noget hvor man sådan kan tage lidt fri og være sådan okay, så tager jeg lige en måned herhen, og oplever noget også kan jeg komme tilbage og arbejde og tjene nogle penge. Og så kan jeg tage et nyt sted hen og sådan noget. Så det er i hvert fald noget jeg prioritere ret meget i forhold til hvad jeg gerne vil, så det skal også være noget hvor man kan opleve noget (Fokusgruppe A: 6).*

I ovenstående citat fortæller Annika, at det er vigtigt, at hun har muligheden for at rejse væk i længere tid og forsat beholde sit arbejde. Udover at det skildrer, at hun stiller krav til deres kommende arbejde, så kan der argumenteres for, at dette vedrører livsplanlægning. Og muligheden for at vælge livsstil, som passer til dem og deres livsbane er her afgørende. Som netop Giddens' modernitetsteori anskueliggør, da Annika efterstræber en fremtid, hvor oplevelser og rejser er drømmen. Annikas visioner for karrieren og fremtiden afspejler herved hendes udfoldelse og skabelse af hendes egen livsprojekt. Igen henviser det til, at de valg, der træffes, også peger tilbage på den unge selv hvorfor det muligvis kan synes attraktivt efterstræbsværdigt med et liv, hvor oplevelser (uden for arbejdet) er i højsædet. Dette bekræfter endvidere også tidligere nævnte pointe fra ungdomsforskning, at der stilles krav til det kommende arbejde (Nielsen 2006 40). Der kan argumenteres for, at arbejdet i højere grad skal give noget til individet frem for individet skal levere noget til arbejdet. I de tidligere præsenterede undersøgelser bliver det også beskrevet, hvordan der bliver stillet store krav til uddannelsen samt det kommende arbejde. Hertil anvendes metaforen om Florence Nightingale er i opløsning og i mindre grad eksisterende, da de unge netop forventer at arbejde (og uddannelsen) i stedet skal bidrage til personlig udvikling o.l. (Nielsen 2006: 42), som også de unges udsagn indikerer.

Derudover er det vedkommende, hvordan der tales om, at det at rejse væk i en længere periode virker forholdsvis let og tilgængeligt, hvilket kan antages at understrege Giddens pointe om adskillelsen af tid og rum. Der kan argumenteres for tilgængeligheden for at rejse ud i verden er højnet. Antallet af flyafgange etc. er steget – hvilket giver flere muligheder for individet, da også selve rejsen kan gøres hurtigere og billigere.

Anne er enig med Annika og supplerer:

[Anne]: (...) *jeg vil også gerne ud og rejse. Det at kunne have et godt job, så jeg kunne få mulighed for at komme lidt længere væk, og få en familie, og få et job som interessere mig meget mit liv, så jeg ikke pludselig og jeg vil ikke arbejde som det her, det er ikke sjovt* (Fokusgruppe A: 6).

I ovenstående citat bliver det understreget, at arbejdet ikke nødvendigvis er det vigtigste. Men derimod, at arbejdet er fleksibelt og giver mulighed for at rejse og stifte familie ved siden af er væsentligt – og for Anne efterstræbelsesværdigt. Det er dermed centralt, at arbejdets fleksibilitet resulterer i friheden til rejse, hvilket er vigtigt for flere af eleverne. Nøgleord for det kommende

arbejde antages at være fleksibilitet og personlig udbytte. Der er dermed flere til- og fravalg på spil, som også vedrører arbejde, familiedannelse etc. Eksisterende forskning om ungdomskultur beskriver ungdommen i dag som værende præget af en positiv holdning til mobilitet. Endvidere påpeges, at de danske unge er nogle af de mest berejste unge i Europa (Yndigegn 2006: 19). Dette understreger også Anne og Annikas syn og interesse for at rejse.

Muligheden for at rejse sideløbende med arbejdet virker modsat ikke til at være et mål og en drøm for eleverne på skole C. Her har flere af eleverne allerede nu en idé og forestilling om, hvad de gerne vil arbejde med. Dermed lader det konkrete arbejde at være markøren. Flere af eleverne drømmer om at arbejde med business og handel. Derudover har to af eleverne allerede nu valgt deres ungdomsuddannelse med henblik på deres fremtidig job. Cura har netop valgt HF, da denne er målrettet, grundet fagpakkerne, og i kraft af hendes drøm om at blive socialpædagog. Catrine har også valgt målrettet, idet hun har valgt SOSU-uddannelsen, som netop uddanner direkte til erhverv (Fokusgruppe C: 3).

Som tidligere skitseret, så er det meget forskelligt eleverne imellem, hvorvidt de allerede nu har en klar idé om, hvad de gerne vil arbejde med i fremtiden, eller hvorvidt de slet ikke ved det. Astrid er en af de elever, som har en klar drøm, hun drømmer om at realisere. Hun fortæller, hvordan hun har fundet inspiration fra begge sine forældres erhverv, og derfor drømmer om at blive dyrlæge:

[Astrid]: Ja, jamen jeg besluttede det for lang tid siden. Og jeg tror også lidt det var inspiration fra begge mine forældre lidt. Fordi min far han arbejder med IT, jeg synes det virker så kedeligt, fordi han bare sidder et sted, men min mor hun er sygeplejerske. Så hun har noget med kroppen og gøre og det biologiske og sådan noget. Og det kan jeg godt lide. Men jeg kan også godt lide dyr, så jeg tænkte lidt jeg vil mixe det, så jeg kunne rigtig rigtig godt tænke mig at blive dyrlæge (Fokusgruppe A: 5).

Som det fremgår i citatet, så bliver det tydeligt, at Astrid har en drøm om at blive dyrlæge. På trods af at hun fortæller, at hun henter inspiration fra begge sine forældre, kan der argumenteres, at der kan trækkes flere ligheder til moderens erhverv, som er sygeplejerske, hvorfor Astrids udsagn i højere grad kan antages at omhandle, at hun distancerer sig fra sin fars job og i stedet ”bygger” egne drømme

ud fra sin mors erhverv. Hun forklarer endvidere, at der er en udfordring ved dette, idet hun lider af allergi over for katte og hunde:

[Astrid]: *Altså jeg tænker ret meget over det. Fordi nu er jeg så allergisk over for kat og hund, så det sætter jo også sine begrænsninger, så jeg tænker meget over hvad nu hvis man ikke kan kurere det på et eller andet tidspunkt. Hvad nu hvis jeg ikke kan blive dyrelæge, hvad vil jeg så. Det fylder rigtig meget i mine tanker, jeg har også sådan om aftenen, hvor jeg ligger og virkelig ikke kan falde i søvn, fordi jeg bare ligger og tænker på det* (Fokusgruppe A: 7).

Her bliver det understreget, at det er stort ønske for Astrid at blive dyrlæge. Hun beskriver, hvordan det ofte er i hendes tanker, at der er en sandsynlighed for, at hun ikke kan realisere sin drøm, grundet allergien. Derudover er ovenstående også et udtryk for, at Astrid tyder på at være meget presset. Hun fortæller også senere i interviewet, hvordan hun forsøger at ”flygte” fra presset.

Det er tydeligt, at det generelt er et gennemgående syn på det fremtidige arbejde. Da det er essentielt, at det blandet andet udspringer af egne interesser og præferencer. Der kan argumenteres for, at valg af arbejde i det traditionelle samfund også i høj grad var forbundet med muligheden om at kunne gøre noget for andre og endvidere gøre en forskel. Dette viser sig ikke at være motivation eller af prioritet for eleverne her. I stedet efterstræber flere af eleverne et liv, hvor en personlig gevinst er omdrejningspunktet. På samme vis lader det til, at eleverne her ikke følger sig bundet af hverken familietraditioner, forældres fodspor, normer etc. I stedet er egne interesser og præferencer til arbejde omdrejningspunktet ifølge disse elevers fortællinger. De unge tillægger dermed deres nuværende syn på deres fremtidige job forskellige værdier. Eleverne fortællinger giver både indblik i ydre og indre arbejdsværdier. I forhold til Anne og Annikas fortællinger, hvor ønsket om rejse ved siden af er attraktivt omhandler dette de ydre arbejdsværdier. De indre arbejdsværdier lader ikke til at være i fokus. Disse indre arbejdsværdier er knyttet til ”selve” arbejdet og opgaver hertil, som ikke virker til at være drivkraften for flere af eleverne. Modsat virker drivkraften for Astrid mere at omhandle de indre værdier af arbejdet, som dyrelæge, idet hun fortæller mere om hendes interesse for dyr, men igen egne præferencer og interesser er markøren (Thuesen 2011: 70). Der bliver i løbet af interviewene dermed flere gange tilkendegivet forskellige opfattelser og holdninger til forskellige erhverv på arbejdsmarkedet. Udover, at eleverne i forbindelse med deres egne drømme og visioner for fremtiden refererer til opfattelser til arbejdsmarkedet, så bliver emnet også berørt i forbindelse med billederne.

Billede af erhverv

6.3.2 Hellere stewardesser end piloter

Da billederne blev sendt rundt, var det først og fremmest piloter samtalen faldt på. Det fremviste, at der på skole B var delte meninger om, hvilket af jobbene i en flyvemaskine, der vil være mest interessant.

[Betinna]: *Altså jeg har engang tænkt lidt på at være stewardesse, men det er kun fordi, at to i min familie, de er stewardesser og en er pilot. Så det er meget der jeg har hørt det fra, og synes det var lidt spændende, men det er ikke noget, som jeg har tænkt mere over. Fordi jeg er heller ikke selv så glad for højder, når man skal flyve, men jeg synes da det lyder meget spændende* (Fokusgruppe B: 9).

[Interviewer]: *Men det er mere stewardesse end pilot?*

[Betinna]: *Ja*

[Interviewer]: *Du har det lidt omvendt Bianca?*

[Bianca]: *Ja, jeg vil da hellere flyve end jeg vil gå rundt og servere mad. (Benedikte ved siden af griner) det er da kedeligt.*

På skole C blev kønnet på billederne italesat. Caroline siger: [Caroline]: *Det er alle sammen stillinger, hvor man tænker lidt mere på det andet køn frem for dem der er repræsenterede der.* Det bliver i første omgang hverken be- eller afkræftet af de andre elever i fokusgruppen. I stedet føres samtalen over på, at både pædagoger og læger arbejder med mennesker. Efterfølgende, da der spørges yderligere indtil, hvad de resterende elever mener om billederne, tilføjer Chris:

[Chris]: *Ikke så meget. Jeg tænkte ikke decideret over, at det var forskellige køn. Øh, nu hvor man tænker over det kan man godt lige tænke over, at det egentlig er normalt man tænker piloter så tænker man også mandelig piloter. Og hvis man tænker læge, så vil jeg tænke kvindelig læge* (Fokusgruppe C: 5).

På skole A bliver kønnet på de forskellige professioner også italesat.

[Annika]: *Altså nu ved jeg ikke om det bare er mig der er fordomsfuld, men da jeg så det der billede med de kvindelig håndværker der tænkte jeg, at det er sådan lidt unormalt måske, og se kvindelig håndværkere, så det er noget man forbinder med mænd. Det gør jeg i hvert fald. Fordomsfulde mig, men det gør man bare* (Fokusgruppe A: 10).

Det lader til, at Annika på en måde er lidt flov over det, hun tænker i kraft af sine fordomme om kvindelig håndværkere. Hun refererer flere gange, som et fremgår i citatet, at hun er fordomsfuld, når hun tænker dette. Efterfølgende bliver der udtalt følgende fra de andre elever i fokusgruppe A:

[Astrid]: *Jeg tænker også lidt den kvindelig pilot står også lidt ud tænker jeg. Det synes jeg også mest man forbinder med mænd* (Fokusgruppe A: 10).

[Anne]: *altså måske også, bare en ting, det der med at det er en mand i vuggestuen eller børnehaven, det tror jeg også de fleste forbinder med det er sådan noget piger arbejder som* (Fokusgruppe A: 10)

Både Astrid og Anne italesætter også kønnet. Det er særligt kønnet på den mandlige pædagog og mandlige pilot, som bliver italesat.

6.3.4 Forforståelse og forventninger til erhverv

Det bliver endvidere klart, at det er fælles for flere af eleverne, at de har klar idé om forestilling om, hvordan forskellige erhverv er. Dette omhandler blandt andet deres arbejdsopgaver samt arbejdstider. Der blev tidligere i interviewet snakket om, hvilke erhverv de kunne se dem selv i. Der blev det tydeligt, at både Anne og Annika har en klar forestilling om læger. Og endvidere hvad lægejobbet kræver. De er enig om, at et job som læge kræver, at man er nødsaget til at afgive en del af sin fritid. Anne fra skole A fortæller:

[Anne]: *At være læge. Det ved jeg ikke om jeg vil stræbe efter, for skolen er ikke det fedeste overhovedet, og være læge skal man jo have et rigtig højt snit. Og det ved jeg ikke om er noget jeg vil stræbe efter på den måde og bruge rigtig meget tid på. Og jeg ved også, at uddannelsen den er virkelig lang, og i forhold til når man så er færdig uddannet, så er det nok også deromkring i forhold til alder, vil man måske gerne have*

børn på det tidspunkt (...). Jeg tror ikke man føler ligeså fri som man vil gøre hvis man havde et andet job, i forhold til fritid og lave ting (Fokusgruppe A: 9).

Efterfølgende tilføjer Annika følgende:

[Annika]: Jeg tænkte en gang at være læge, men så var jeg sådan lidt det er bare virkelig et højt snit. Man kan godt mærke bare det der ved at tænke over, at man skal have et højt snit, man skal jo have 11, et eller andet, hvis man skal ind på den der første et eller andet og det er bare sådan lidt det gider jeg bare ikke stræbe efter. Fordi så skal jeg bruge for meget tid på skole og så får jeg ikke tid til alt det andet jeg gerne vil lave (...). Det tror jeg ikke rigtig jeg gider når det kommer til stykket. Det der med at skulle bruge så lang tid på en uddannelse og så alligevel ikke have så god tid som jeg godt vil til noget andet (Fokusgruppe A: 9).

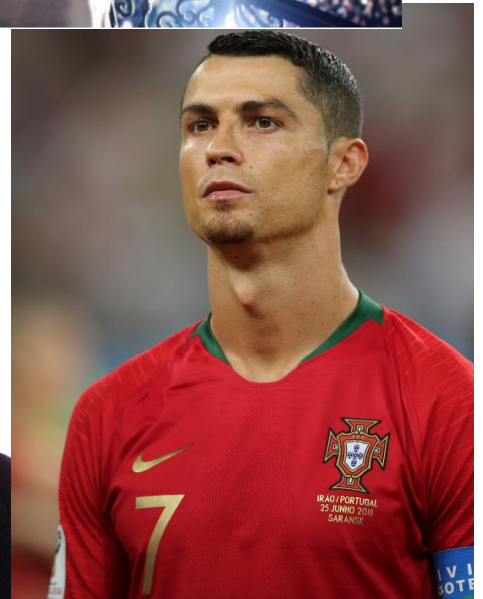
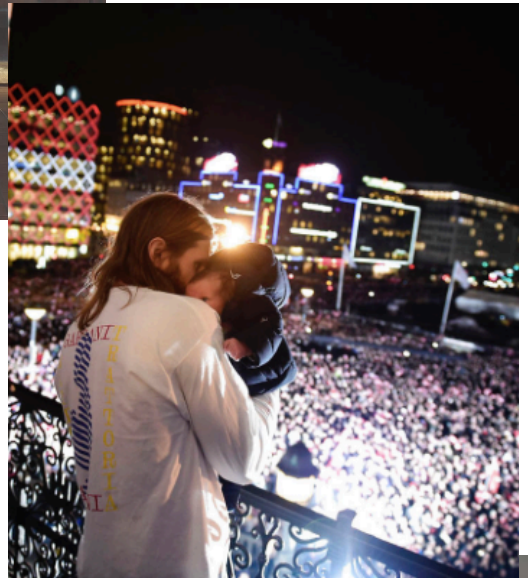
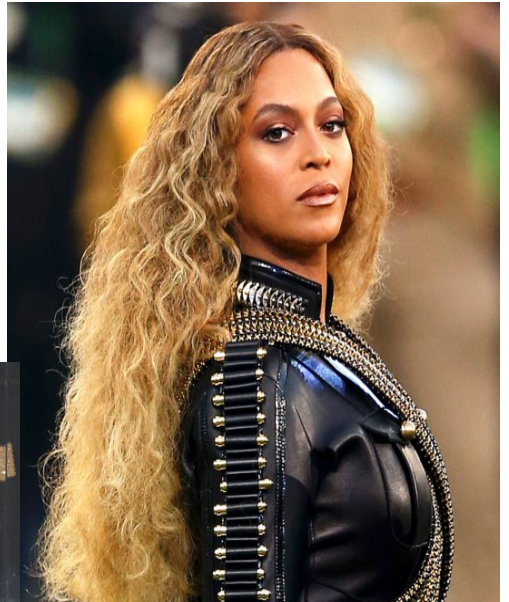
Det er tydeligt, at både Annika og Anne har en vis forforståelse og fordomme om lægeerhvervet. Omdrejningspunktet er igen fritid, eller risikoen for ikke at have fritid – og dermed mulighed for at foretage sig andet givtigt ved siden af arbejdet. Dette henviser også til både Annika og Annes tidligere udtagelser om, at de gerne vil have et job, hvor der er høj grad af fleksibilitet, således det giver mulighed for at rejse m.m. Hertil kan der også stilles spørgsmål til, hvorvidt deres opfattelse af lægeerhvervet er en realistisk virkelighedsopfattelse. Da der kan argumenteres for, at deres visioner om fremtiden og syn på et kommende fremtidsjob stiller store krav. Derudover går det også igen, at fravalget af lægeprofessionen også skyldes den store mængde, der skal læses og uddannelsens længde. Igen er det især de ydre værdier til arbejdet, som både Anne og Annika forholder sig til. Og derved ikke ved de konkrete arbejdsopgaver etc. De henviser også begge til, at det kræver et højt snit at blive læge. Eleverne er netop i færd med livsplanlægning og dermed navigere i de mange muligheder der foreligger. Derfor de vælger lægeerhvervet fra til fordel for fritid og fleksibilitet – ifølge dem.

Det er desuden svært at tyde, hvilken grund de tidligere har haft til at påtænke lægeerhvervet, da det på ingen måde lader til, at de ønsker at gøre det for andre – eller for at gøre en forskel. Det er endvidere essentielt at nævne, at Annika også tidligere i interviewet har tilkendegivet, at hun har påtænkt at være læge. Derfor er det ikke kun, når de bliver præsenteret for billederne, at de forholder sig til disse

erhverv. Derudover er det interessant, at både Annika og Anne lader til begge at se lægeerhverv som reel mulighed for dem, og at de har kompetencer, hvis de gider. Det eneste, der afholder, dem er lysten. Derudover er det essentielt, at elevernes sociale baggrund også er på spil. I forlængelse af dette kan det også antages, at forventninger fra forældre samt i, hvordan uddannelse italesættes i hjemmet også har betydning for, hvordan eleverne ser deres muligheder (og begrænsninger). Hertil kommer Giddens teori lidt til kort, hvilket også kritikken af modernitetsteorien omhandler. Da netop denne har meget begrænset blik for, at mulighederne for at vælge til og fra, også skal ses ud fra ressourcer og midler. Hvorfor forventningerne kan antages, at være forskellig grundet social baggrund, men også elevens egne oplevelser og syn på fremtidig job skal ses i relation til midlerne hjemmefra (Kaspersen 2006: 243-244). Udover, at der bliver talt om det konkrete arbejde, så bliver løn og økonomi også drøftet. Der er enighed mellem alle eleverne, at piloter tjener mest. Derudover er der også enighed om, at pædagoger tjener mindst.

Generelt er det tydeligt, at der er forskel skolerne og eleverne imellem, hvilke af billederne, og dermed erhvervene, som bliver talt mest om. På skole A er det særlig lægeerhvervet og pilotprofessionen, der har elevernes opmærksomhed. På skole B bliver der derimod talt om alle billederne. Dette er ligeledes tilfældet på skole C. Det er essentielt, at disse fortællinger af holdninger og opfattelser til konkrete erhverv samt relation til deres egen visioner for fremtiden omhandler idéer og forslag, og dermed ikke nogle valg de har truffet endnu, da det ikke er aktuelt. I SFI undersøgelsen: Et kønsopdelt arbejdsmarked: Udviklingstræk, konsekvenser og forklaring, som tidligere er præsenteret, så er det danske arbejdsmarked præget af en horisontal kønsopdeling. Således at kvinder hovedsagligt arbejder i den offentlige sektor og mænd i den private sektor. Undersøgelsen pointerer, at grunden til dette findes i uddannelsessystemet (Larsen & Holt et. al 2016: 10). Ud fra elevernes udsagn og tilkendegivelser lader det til, at de i højere grad er fokuseret på det enkelte erhverv, og hvad dette indebærer og kan bidrage med. Derudover italesætter de netop kønnene og hvordan erhvervene ofte er kendetegnet ved, at det modsatte køn repræsenterer det. Som tidligere nævnt, så er det forsat problematisk egentlig, at illustrer kønnets betydning, idet drengene er underrepræsenteret. Dog er det interessant, at en af drenge (Cengiz) i fokusgruppe C, først bemærker kønnet, da det bliver nævnt af en af pigerne. SFI rapporten pointerer, at kønsdifferentiering på arbejdsmarkedet både skyldes historiske, kulturelle og sociale forhold. Dette omhandler, at kvinder i højere grad er repræsenteret i den offentlige og i omsorgserhverv, da de antages, at have et omsorgs-gen (Larsen & Holt et. Al 2016: 15). Et væsentlig kritik punkt eller mangelpunkt i Giddens modernitetsteori kan også være afgørende

her. Da denne teori begrænset opererer med, at individer har forskellige midler og muligheder, som muligvis udspringer af sociale kategorier såsom køn. Dernæst er et væsentligt kritik punkt af Giddens også hvordan globaliserings fremvækst etc. ifølge Giddens udspiller sig på samme tid i hele verden. Hvorfor det må antages, at forandringer f.eks. muligheder for at individualisering etc. ikke kan anskues så firkantet (Kaspersen 2006: 244).

6.3.5 Billeder af kendte

Ud over billeder med erhverv blev der i fokusgrupperne også vist billeder af otte kendte. Det var både sportstjener, skuespillere og sangere. Disse billeder havde bl.a. til formål at få eleverne i dialog og endvidere netop få eleverne til at tale om køn etc. I metodeafsnittet blev det skildret, at billederne blandt andet var udvalgt med hjælp fra et kort pilotinterview med en jævnaldrende til informanterne. Billederne anvendes, da det også kan fortælle noget om identitet og identitetsdannelse, hvorfor det også kan være medvirkende til at besvare problemformuleringen. Selve empirien, som præsentationen af billederne bidrog med, er dog tvetydigt og det er sløret, hvad der egentlig menes, hvorfor denne del af analysen vil forekomme kortere. Der er dog interessante fortællinger på tværs af skolerne, som blev synligt under interviewene, da både status og penge blev et fremtrædende samtaleemne.

Der blev hurtigt i løbet af interviewsne talt om, hvem der tjener mest, og hvem der tjener mindst. Status handler, ifølge eleverne, om hvor mange, der kender personen. Da billederne af de kendte sendes rundt i fokusgruppe B, er eleverne hurtige til at inddele dem i kategorier efter erhverv, således at sportsstjerne (Ronaldo, Caroline Wozniacki og Mikkel Hansen) sættes i samme kategori. Der Salim og Bubber placeres ligeledes i en kategori sammen. De er enige om, at sportsstjerner tjener mest og, at de *tjener kassen*. (Fokusgruppe B: 16). Da snakken falder på hvor meget, og hvem der tjener mest af sportstjernerne er forholdsvis enighed om, at Caroline Wozniacki tjener mindst og Ronaldo tjener mest. Bianca uddyber:

[Bianca]: *Jeg tror stadig han tjener mere – han er en mand.*

[Interviewer]: *Tror du man tjener mere fordi man er mand?*

[Bianca]: *Ja det gør man i fodbold.*

[Benedikte]: *Ja men altså f.eks. herre håndbold er jo meget mere populært end kvindehåndbold.*

[Bianca]: *Hvis jeg bliver professionel, eller når jeg bliver, (latter). Så kan jeg jo ikke spille i Danmark og leve af det, det kan jeg jo heller ikke næsten ikke, hvis jeg flytter til udlandet og spiller. Jeg bliver jo nødt til at have et arbejde ved siden af og det gør Ronaldo ikke, han behøver jo ikke at gøre noget ved siden af.*” (Fokusgruppe B: 14)

Da der spørges ind til, hvorvidt hun tænker det er generelt i sportsgrene, at mænd tjener mest fortæller Bianca: *Altså jeg tror det er lidt, jeg tror det er mange sportsgrene, at det er sådan. Men jeg tror mest at det er fodbold, jeg tror der er størst forskel i fodbold*. (Fokusgruppe B: 15). Der er tydeligvis et kønselement her, hvor Bianca mener, at der er forskel på lønninger, som afhænger af kønnet. Det lader heller ikke til, at der uenig omkring dette eleverne imellem. Tværtimod bakker Benedikte Biancas udsagn op, og understøtter hendes pointe.

Eleverne på skole A er enig om, at Bubber og Dar Salim tjener mindst og Kim Kardashian og Ronaldo tjener mest. Derefter bliver det skildret, at status omhandler, hvem man kender mest og/eller ser mest. Efterfølgende opstiller eleverne en række, hvor billederne er placeret efter status – her er kvinderne placeret højest og mændene nederst. De forklarer, at Kronprins Frederik er placeret nederst blandt unge. Dertil uddyber [Anne]: *Piger ligger mest mærke til piger tænker jeg. Der er også meget med feminisme og sexisme, og så er man sådan lidt go piger (...)* [Anne] uddyber: *Jeg tror også der er forskel på hvilke mænd der bliver valgt, og så hvis der var nogle andre, jeg ved ikke lige hvem det kunne være, men så kunne det også være anderledes i forhold til hvordan vi havde sat dem* (Fokusgruppe A: 18).

På skole C er der også enighed om, at Bubber og Dar Salim tjener mindst. Og derudover, at Ronaldo, Kim Kardashian og Beyonce har højest status. Christian fortæller, at alle jo ved hvem Ronaldo er. Da der bliver spurgt indtil ligheder og forskelle siger Annika, at de fleste kender dem. Anne supplerer hertil, at det nok kommer an på, hvor man spørger og beskriver, at folk i Tyskland nok ikke ville kende Bubber (Fokusgruppe A: 15).

Opsummering af karriere og fremtid

Det blev tydeligt, at der var nogle af erhvervene, som eleverne i højere grad forholdt sig til og kunne se sig selv i. Nogle af eleverne understregede også her, at fleksibilitet og muligheden for fritid, i relation til lægeerhvervet, medvirkede til, at dette ikke er drømmen for dem. Det ”skjulte” kønselement på billederne af de forskellige erhverv blev italesat og bemærket på alle tre skoler. Særligt i forbindelse med den kvindelig pilot og de kvindelige håndværkere. Det blev dog også nævnt på skole B, at pædagoger ofte ikke mænd. Billederne af de otte kendte resulterer i en samtale om løn og prestige.

8. Konklusion

Uddannelsessystemets acceleration har sat sine spor i de unges syn på fremtiden. De begrænsede muligheder for at tage en ny uddannelse på samme niveau eller lavere efter allerede gennemførsel af en uddannelse bidrager til, at der ifølge eleverne kun er en vej – og den kan ikke gøres om. Forkert uddannelse og fag kan resultere i ”spildtid”, hvilket slet ikke efterstræbsværdigt for de unge. Det handler for eleverne om at træffe det helt rigtige valg første gang. Et valg som passer til dem, og som afspejler, hvem de gerne vil være.

De unge er selvstændige og velovervejede, hvilket afspejler deres valg af uddannelse. De unge får tilbudt en mangfoldig palet af muligheder, som både vedrører fritidsinteresser, venskaber, skoleliv samt uddannelse og karriere. Alle disse til- og fravalg er medvirkende til at skabe de unges identitetsdannelse. De unge er netop i færd med at planlægge deres uddannelse og fremtid for alvor for første gang. Skolelivet har hidtil for eleverne været præget af pligt og med begrænsede muligheder for forandringer. Nu er situationen vendt, og de unge skal nu kunne navigere i alle mulighederne og vælge den uddannelse, som passer til deres syn på dem selv og dennes fremtid. Eleverne skal endvidere også navigere i endnu et niveau af mulighed, som både omfatter; Muligheder for 10. klasse, erhvervsskoler, almene gymnasier, handelsgymnasier m.fl. Dernæst skal uddannelsens beliggenhed og vælges. Dernæst skal eleverne jonglerer med flere bolde på en gang, da de både skal træffe selvstændige og klare valg af uddannelser, men samtidig realisere de forventninger, som både forældre, lærere m.fl. har til dem.

Individualisering og skabelse af egen livsbane kan ikke stå alene og udelukkende forklare hvilke faktorer, der har betydning for de unges valg af uddannelse. Elevernes sociale baggrund, køn og etnicitet er også en bagvedliggende dimension, som ikke antages at kunne afskrives. Segmenteringen af interviewpersonerne bidrog til en beskrivelse af disse tendenser. For eleverne på skole A, det vil sige skolen med højest karaktergennemsnit, var friheden og fleksibiliteten særlig afgørende for ambitioner og drømme for fremtiden. Her virkede ambitionerne for uddannelse høje – hvis interessen ville det. På skole A eksisterede også en fælles oplevelse af, at skolelivet var hårdt og stressende. Flere af eleverne søgte flugt fra den hektiske dagligdag i fritiden. Eleverne på skole B's fortællinger om uddannelse fremgik også nøje og bevidst udvalgte. Her var valgene truffet ud fra egne nuværende interesser og hobbyer, som skulle være fokus det kommende år. Elevernes fortalte også, at deres forældre bidrog ved at guide og sparre, således den ideelle uddannelsesretning for dem blev valgt.

Dog oplevede eleverne selv at tage afstand fra netop forældrenes uddannelsesretning og nuværende stilling. På skole C var uddannelsesvalget blandt andet præget af forventninger, som ifølge flere af eleverne udsprang af deres anden etniske baggrund. Dette oplevede eleverne, da de følte sig nødsaget til at leve op til disse forventninger i kraft af de muligheder, som Danmark giver. Eleverne her havde også nu visioner for fremtiden – og forholdsvis klare planer og idéer om deres fremtidig job.

I et forsøg på at navigere i mulighederne bruger flere af de unge deres ældre søskende at sparre med, da disse tidligere har stået i netop deres situation. Flere af de unge vælger at gå direkte i deres søskendes fodspor og vælger samme uddannelse, mens andre udelukkende bruger deres søskende til at snakke om uddannelse, hvilket også kan ses som et forsøg på at undgå snakken med forældrene. Deres søskende bruges ikke kun, som pejlemærker til at vælge uddannelse, men også som en stabil og erfareren hånd midt i alle mulighederne.

De unges syn på fremtid og karrieremuligheder er målrettet og velovervejet. Det handler for de færreste om økonomisk udbytte. I stedet er friheden og fleksibiliteten det essentielle, som et arbejdsliv skal videregive. Da mulighederne for frihed og fleksibilitet til at vælge, hvornår man vil holde fri, bidrager til de unges holdepunkt, nemlig fritiden. I fritiden er drømmene store, her er der mulighed for at rejse væk i en længere periode. På tværs af skoler opleves det, at alle eleverne har drømme og visioner for fremtiden. De unge syn på konkrete erhverv er præget af en traditionel kønsstereotype opfattelse. Dette udspiller sig i kraft af elevernes fortællinger om piloter, læger, håndværkere og pædagoger. Pigerne kan godt se mulighederne i at være læge, hvis interessen er der. Der er dog delte meninger om, hvorvidt piloterhvervet eller stewardesseerhvervet er mest attraktivt. De unge er ikke bundet af forældrenes valg og traditioner. De henter i stedet inspiration og ”nyfortolker” forældrenes valg. Andre tager afstand fra forældrenes valg, og ser ikke deres arbejdsstillinger, som attraktive.

De unge søger efter venskaber og sociale relationer. De allerede eksisterende bliver kontinuerligt plejede og vedligeholdt. Venskaber kræver interesse fra begge parter. Flere af de unge forventer, at de valgte uddannelser også skal være centret om venskaber og socialt samvær. Venskaberne dannes både i form af fester, fritidsinteresser og fritidsarbejde. Fælles er, at de alle prioriteres og har en vigtig værdi i deres hverdagsliv. Samtidigt skal de unge også navigere i et samfund, hvor der er fokus på hvordan de skal præstere. Dette udspiller sig i livet i skolen, og især i kraft af, skiftet fra 8. til 9. klasse. Nu er niveauet af prøver og karaktererne højnet betydeligt. Samtidigt oplever de unge at føle

sig mere og mere skoletrætte og opleves som *grundskolemættede*. De trænger til luftforandring, nye indtryk og nye rutiner. Hvis eleverne skal på efterskole næste år er det et minus, hvis de allerede kender nogle, der skal gå der, men hvis det er en ungdomsuddannelse, som er valgt, er det modsat et plus, hvis de i forvejen kender nogen.

Eksisterende forskning om ungdomskultur og uddannelse har belyst, hvordan unge løbende står over for mangeartede valg, og at mange af disse valg er direkte rettet imod deres identitetsdannelse. Forskning har blandet andet fokuseret på, hvad der har betydning for unge samt, hvordan de navigerer i de mange muligheder. Derudover har forskning også påvist, hvordan individualisering også indebærer udfordringer, såsom selvværdsproblemer, ensomhed etc. Dernæst har forskningen også forsøgt at indfange forskellige typer af unge; udsatte unge, unge på kanten etc.

Dette speciale tager afsæt i en gruppe unge, som netop står i et skæringspunkt. De har på nærværende tidspunkt været tvunget til at forholde sig til deres fremtid, i form af valg af uddannelse efter folkeskole. Samtidigt er de forsat en del af folkeskolen og skal deltage heri, i form af undervisningen og fællesskaber i klassen. Derfor kan dette speciale videregive viden om, selve valget samt give indblik de unges hverdagsliv i afslutningen af folkeskolen. Dernæst bidrager de metodiske orienteringer også med et perspektiv, da elevernes fortællinger også skildrer i interaktion med klassekammeraterne. Specialet blev indledt med et citat fra den nuværende undervisningsminister. Dette var medvirkende til at danne incitamentet for nærværende speciale. I citatet fremgår det, at det fra politisk side stræbes efter, at både piger og drenge mulighed for at vælge uddannelse ud fra egne interesser og evner. Elevernes fortællinger på de tre skoler har forsøgt at give indblik i dette og skildre nogle tendenser hertil.

9. Litteraturliste

Andersen, Heine & Koch, Lene (2015): *Hermeneutikken og Fænomenologien I*: Jakobsen, Michael Hviid & Lippert-Rasmussen, Kasper & Nedergaard, Peter (2015): *Videnskabsteori i Statskundskab, Sociologi og Forvaltning*. 3. Udgave. Hans Reitzels Forlag: København

Bloksgaard, Lotte & Andersen, Tanggaard Pernille (2012): *Fokusgruppeinterviewet*. Når gruppedynamikken er redskabet. In: Jakobsen, Michael Hviid & Jensen, Sune Qvotrup (2012): *Kvalitative udfordringer*. Hans Ritzels Forlag: København. 1 udgave, 1. Opslag

Danmarks Lærerforening (2018): *Kønsopmærksomhed i skolen*

Link: <https://www.dlf.org/media/11270187/dlf-politik-om-koensopmaerksomhed-i-skolen.pdf>
(18.02.2019)

Danmarks Statistik (2019): *18-25 åriges ungdomsuddannelse efter uddannelsesstatus, alder og køn*. Figuren er selv udarbejdet.

Link: <http://www.statistikbanken.dk/STATUS10>
21.05.2019

Hjorth, Henrik (2011): *Boligområder har kurs mod ghetto*. Tv2 Østjylland

Link: <https://www.tv2ostjylland.dk/artikel/boligomrader-har-kurs-mod-ghetto>
21.05.2019

Giddens, Anthony (1994): *Modernitetens konsekvenser*. 1. Udgave. 8. Opslag. Hans Reitzels Forlag: København.

Giddens, Anthony (1996): *Modernitet og selvidentitet*. 1. udgave. 9. Opslag. Hans Reitzels Forlag: København.

Hutters, Camilla & Nielsen, Mette Lykke & Görlich, Anne & Simonsen, Birgitte (2013): *Drenge og piger på ungdomsuddannelserne*. Center for Ungdomsforskning.

Link: https://www.cefu.dk/media/349182/drenge_og_piger_pa_ungdomsuddannelserne_2013.pdf
24.03.2019

Højgaard, Lis (2010): *Kan man interviewe sig til viden – om køn*. Dansk Sociologi. Nr. 1/21.

Illeris, Knud & Katznelson, Noemi & Simonsen, Birgitte & Ulriksen, Lars (2006): *Ungdom, kompetence og identitet*. I: De bedste af de bedste. Center for Ungdomsforskning. Nr. 2. Årgang. 5

Jensen, Jennifer (2012): *Formes piger og drenge af biologi eller kultur*. Folkeskolen

Link: <https://www.folkeskolen.dk/528467/formes-piger-og-drenge-af-biologi-eller-kultur>

21.05.2019

Juul, Tilde Mette (2018): *Det 'sikre' valg i en uvis fremtid*. En sociologisk analyse af unges motiver for valg af ungdomsuddannelse. PH. D afhandling. Aalborg Universitet

Kaspersen (2006): *Anthony Giddens - Introduktion til samfundsteoretiker*. Hans Reitzels Forlag

Kvale, Steiner & Brinkmann, Svend (2015): *Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. Udgave

Larsen, Mona & Holt, Helle & Larsen, Rode Malene (2016): *Et kønsopdelt arbejdsmarked. Udviklingstræk, konsekvenser og forklaringer*. SFI – det nationale forskningscenter for velfærd. København.

Layder, Derek (1998): *Sociological Practice - Linking Theory and Social Research*

Nielsen, Jens Christian (2006): *Mobile unge som fremtidens medarbejdere* I: Center for Ungdomsforskning: De bedste af de bedste. Nr. 2. Årgang. 5

Nielsen, Harriet Bjerrum (2011): *Skoletid. Piger og drenge fra 1. Til 9. Klasse*. Akademisk Forlag København.

Nielsen, Jytte (2019): *Tal og fakta – mænds og kvinders liv*. KVINFO.

Link: <https://kvinfo.dk/artikelserie-om-maends-og-kvindes-livsvilkaar-i-gennem-livet/>

13.03.2019

Nørgaard, Cecilie (2011): *Drenge og piger i skoletiden*. Kvinfo.

Link: <https://kvinfo.dk/drenge-og-piger-i-skoletiden/>

14.05.2019

Nørtoft, Magnus (2018): *Mere end hver fjerde afgangselev i grundskolen går nu på efterskole*. Danmarks Statistik.

Link: <https://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2018/2018-09-28-efterskoleelever>

14.05.2019

Pless, Mette & Katznelson, Noemi & Hjort-Madsen, Peder & Nielsen, Anne Mette W (2015): *Unge motivation i udskolingen – Et bidrag til teori og praksis om unges lyst til læring i og uden for skolen*. Aalborg Universitetsforslag

Poulsen, Jørgen (2016): *Køn og uddannelse gennem 100 år*. Uddannelsesvalg i tal. Kvinfo

Link: <http://kvinfo.dk/koen-og-uddannelse-gennem-100-aar/>

21.05.2019

Politikken (201): Se listen: Sådan er karaktergennemsnittet på landets folkesoler

Link: <https://politiken.dk/indland/art7082486/Sådan-er-karakter%C2%ADgennemsnittet-på-landets-folkeskoler>

20.05.2019

Riis, Ole (2012): *Samfundsvidenskab i praksis*. 1. Udgave. Hans Reitzels Forlag: København.

Sørensen, Niels Ulrik & Hansen Niels-Henrik M. (2006): *De bedste af de bedste*. Center for Ungdomsforskning. Nr. 2. Årgang 5.

Thuesen, Frederik (2011): *Et interessant men ikke nødvendigvis samfundsnyttigt job I: Små og store forandringer*. Gundelach, Peter.

Undervisningsministeriet (2017): *Større viden om køn ligestilling giver fire og kvalificerede uddannelsesvalg til alle*

Link: <https://uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2017/jun/170626-stoerre-viden-om-koen-og-ligestilling-giver-frie-og-kvalificerede-uddannelsesvalg-til-alle>

Undervisningsministeriet (2017a): Rapport fra Udvalget om ligestilling i dagtilbud og uddannelse.

Undervisningsministeriet (2017b): *Vejledning for elever i 9. Og 10. Klasse*. Brugervejledning til optagelse.dk. Styrelsen for IT og læring.

Link: http://www.optagelse.dk/9_10klasse.pdf

21.05.2019

Undervisningsministeriet (2019): *Karakterer i grundskolen*. Statistik om karakterer fra grundskolens afgangseksamen.

Link: <https://uvm.dk/statistik/grundskolen/karakterer-og-test/karakterer-i-grundskolen>

24.05.2019

Zøllner, Lillian (2006): Når sammenhængen bristes. I: De bedste af de bedste. Center for Ungdomsforskning. Nr. 2. Årgang 5.

Yndigeegn, Carsten (2006): *Kun små forskelle*. I: De bedste af de bedste. Center for Ungdomsforskning. Nr. 2. Årgang. 5

10. Bilag

Bilag 1: Interviewguide

	Spørgsmål	Formål/baggrund
Introduktion	Præsentation af mig: Specialestuderende – kandidat i sociologi Beskrivelse af specialet og specialets formål: Unges/Jeres tanker og overvejelser om uddannelsesvalg. Derudover vil samtalen omhandle fritid, aktiviteter, skole m.m. <i>”Der er hverken forkerte eller rigtige svar – jeg er blot interesseret i hvad I fortæller.”</i> Fortrolighed/samtykke	Præsentation af mig Beskrivelse af specialet og specialets formål Rammerne for fokusgruppeinterview Anonymitet
Program	- Spørgsmål - Aktiviteter - Varighed - Forplejning	
Kort præsentation af jer	- Jeres navne - Jeres alder - Valg af ungdomsuddannelse	Opstart: Få snakken i gang
Skriveøvelse	Nedskriv tre punkter, som er vigtig at jeres ungdomsuddannelse har?	Forsat opstart. Få snakken i gang ved hjælp af de nedskrevne punkter.
Tema 1: Uddannelsesvalg	Uddannelsesvalg - Hvordan har I valgt, hvad I skal efter sommerferien? - Har I talt med jeres forældre om jeres valg? - Har skolen hjulpet jer med at træffe jeres valg? - Har brobygning/praktik etc. hjulpet jer med at vælge uddannelse? - Har jeres venners valg af ungdomsuddannelse haft betydning for jeres valg? - Er der nogen bestemt – som har været medvirkende til at I har truffet dette valg?	

	Rollemodel/eller nogle, som I tænker i ikke vil ligne?	
Tema 3: Fremtid	Fremtid - Tænker I over hvilke job I gerne vil have i jeres fremtid? - Hvad er kendetegnene for jeres drømmejob? - Hvad er det vigtigste i Jeres fremtid? (at i opnår: Familie, penge eller) - Hvor meget tænker I over jeres fremtid? /snakker i om fremtiden?	
Aktivitet 1	Viser billeder af ”kønnet” erhverv. Ligheder/forskelle	
Tema 4: Fritid/venskaber/ Elevkulturen	Fritid - Hvad laver I i jeres fritid? - Går i til sport? - Hvad prioriterer I højest i jeres fritid? - Bruger I meget tid med jeres klassekammerater udenfor skoletiden?*	*HBN: Klasserumsobservationer
Tema 5: Skole	Skole - Kan I godt lide at gå i skole (trivsel) - Er der et fælleskab(er) i klassen? - Er der roller i klassen?	*Drenge og piger på ungdomsuddannelse
Aktivitet 2	Vise billeder af kendte.	
Tema 6: Familie	Familie - Hvor meget snakker I om uddannelse med jeres forældre? - Ved I hvad jeres forældre er uddannet? - Hvad med jeres Søskende? - Forventer I at have samme måde at have familie på, som jeres forældre har? Det vil sige samme type familiekonstellation?	
Afslutning	Tak for Jeres deltagelse. Har det været sjovt at være med?	Afrunding

Bilag 2: Samtykkeerklæring

Specialet vil forsøge at undersøge unges overvejelser og tanker om uddannelse og fremtidig arbejde. Fokusgruppeinterviewet vil berøre emner såsom fremtidsdrømme, fritid, skole og familie. Gruppedynamikken under interviewet er også en del af interessefeltet.

Jeg erklærer herved, at jeg giver samtykke til

(Barns navn)

medvirker i et interview i forbindelse med Marianne Bjerg Hansens speciale på 10. semester på Sociologi, Aalborg Universitet.

Jeg er informeret om at:

- At det indsamlede materiale fra interviewet må anvendes til analyse og viderearbejde i specialet
- At interviewet optages
- At interviewet er anonymt – og alle navne anonymiseres
- Den endelige opgave publiceres på Det Digitale Projektbiblioteket, Aalborg Universitet.
- Det er muligt at trække sig fra interviewet når som helst – og desuden trække udtalelser tilbage efterfølgende.

Forældre/værge

Dato

Underskrift

De vedhæftede bilag indeholder:

Transskribering af:

Bilag 3: Skole A

Bilag 4: Skole B

Bilag 5: Skole C

Samt transskribering af de fire opfølgende interviews:

Bilag 6: Andrea – skole A

Bilag 7: Annika – skole A

Bilag 8: Caroline – skole C

Bilag 9: Cengiz – skole C